

Eesti Pank

Eesti maksebilansi
aastaraamat
2010

© Eesti Pank, 2011

Address

Estonia pst 13
15095 Tallinn

Telefon

668 0719

Faks

668 0836

E-post

info@eestipank.ee

Veebileht

www.eestipank.ee

Eesti Panga trükiste tellimisinfo

telefonil: 668 0998

faksil: 668 0954

e-postiga: trykis@eestipank.ee

Tegevtoimetaja: Kadri Põdra

Küljendus: Urmas Raidma

SISUKORD

I. EESTI 2010. AASTA MAKSEBILANSS	4
Sissejuhatus	4
Lühiülevaade	7
Jooksevkonto	7
Finantskonto	10
Kaubad.....	13
Teenused	16
Tulu.....	23
Jooksevülekanded ja kapitalikonto.....	27
Finantskonto.....	27
Otseinvesteeringud	27
Portfelliinvesteeringud.....	33
Tuletisinstrumendid.....	36
Muud investeeringud	37
Reservvarad.....	40
II. EESTI RAHVUSVAHELINE INVESTEERIMISPOSITSIOON JA VÄLISVÕLG 31. detsembril 2010	41
III. MAJANDUSTEOREETILINE KONTSEPTSIOON, METOODIKA JA KOOSTAMINE	47
Maksebilanss.....	47
Rahvusvaheline investeerimispositsioon	48
Välisvõlg	49
Maksebilansi ja rahvusvahelise investeerimispositsiooni seos.....	50
Maksebilansistatistika mõisted ja selgitused	50
Maksebilansistatistika koostamise süsteemid	56
Maksebilansistatistika koostamine Eestis	56
Maksebilansistatistika koostamise õiguslikud alused ja andmekaitse.....	59
Andmete avaldamise ja korrigeerimise põhimõtted	60

I. EESTI 2010. AASTA MAKSEBILANSS

SISSEJUHATUS

Pärast ulatuslikku langust 2009. aastal pöördus Eesti majandus 2010. aasta keskel taas kasvule. Aasta keskmiseks SKP reaalkasvuks kujunes 3,1%.

Eesti majanduskasv taastus peamiselt maailmamajanduse elavnemise toel. Kaubaeksport kasvas kiireneva tempoga kogu aasta jooksul ning mitmel suureksportööril õnnestus oma turupositsiooni parandada. Ekspordinäitajad paranesid kõikide kaubagruppide arvestuses ning aastaga suurenes kaupade väljavedu rohkem kui kolmandiku võrra, ületades aasta lõpukuudel maksumuse poolest varasema tippaseme.

Sisenõudlus hakkas elavnema alles 2010. aasta teisel poolel ja aasta kokkuvõttes oli sisenõudluse maksumus vaid paari protsendi võrra suurem kui aasta varem. Samal ajal suurenesid leibkondade säästud veelgi ning ka ettevõtete kasumlikkus paranes märkimisväärselt. Kuna erasektori sisemaised säästud kasvasid investeringutest kiiremini, siis kaupade ja teenuste konto ülejääk eelmise aastaga võrreldes isegi suurenes.

Et kasum kasvas ka välisomanduses olevates äriühingutes, siis suurenes märgatavalt investeerimistulu arvestuslik väljavool, olles võrreldav kaupade ja teenuste konto ülejäägi suurenemisega.

Kokkuvõttes ei toonud majanduskasvu taastumine kaasa suuri muutusi 2010. aasta maksebilansi jooksevkontol ja selle ülejääk oli peaaegu sama suur kui aasta varemgi.

Kapitalivoogude puhul oli ülekaalus väliskohustuste vähenemine, eriti panganduses. Nimelt vähendasid pangad täiendavaid likviidsus- ja kapitalipuhvreid, mida emapangad üleilmse finantskriisi kõige ärevamal ajal Eestisse tõid. Ka säästud kasvasid kiiresti, samal ajal kui investeringuid tehti endiselt tagasihoidlikult. Pankade võlgnevuse vähendamisele aitas lisaks suuresti kaasa pankadele kehtestatud kohustusliku reservinõude järkjärguline alandamine aasta teisel poolel, mis oli üks osa eurole ülemineku ettevalmistustest.

Ülevaate Eesti maksebilansist ja maksebilansi rahvusvahelistest põhinäitajatest annavad tabelid 1.1 ja 1.2.

Tabel 1.1. Eesti maksebilanss (mln eurot)*

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Jooksevkonto	-1 095,1	-1 116,0	-2 053,0	-2 562,5	-1 577,8	512,3	513,1
Kaubad ja teenused	-678,5	-710,9	-1 413,8	-1 598,6	-878,8	799,1	1 062,1
Kaubad	-1 569,1	-1 550,1	-2 304,1	-2 640,8	-2 122,7	-559,1	-250,2
kreedit (FOB)	4 764,2	6 347,9	7 774,0	8 132,2	8 541,5	6 550,4	8 777,7
deebet (FOB)	-6 333,3	-7 898,0	-10 078,1	-10 772,9	-10 664,2	-7 109,5	-9 027,9
Teenused	890,7	839,3	890,3	1 042,1	1 243,9	1 358,2	1 312,3
kreedit	2 293,7	2 612,0	2 870,9	3 289,2	3 536,8	3 173,8	3 421,6
deebet	-1 403,0	-1 772,7	-1 980,6	-2 247,1	-2 292,9	-1 815,6	-2 109,3
Tulu	-509,1	-455,3	-687,9	-1 058,9	-878,4	-502,1	-805,4
kreedit	350,7	589,6	866,4	1 210,3	1 147,7	660,1	685,9
deebet	-859,8	-1 045,0	-1 554,3	-2 269,2	-2 026,1	-1 162,2	-1 491,3
Jooksevülekanded	92,5	50,2	48,7	95,1	179,4	215,4	256,4
kreedit	335,1	375,6	419,8	471,1	502,3	502,1	592,0
deebet	-242,6	-325,4	-371,1	-376,1	-322,9	-286,7	-335,6
Kapitali- ja finantskonto (reservarata)	1 448,9	1 311,0	2 679,4	2 614,1	1 937,2	-450,6	-1 128,8
Kapitalikonto	68,8	84,7	288,6	173,8	201,7	483,4	518,6
Finantskonto	1 380,1	1 226,3	2 390,7	2 440,4	1 735,5	-934,1	-1 647,4
Otseinvesteeringud	554,3	1 751,3	550,3	708,5	421,6	208,4	1 062,1
Välismaal	-216,6	-556,0	-881,6	-1 276,5	-760,2	-1 114,7	-100,2
Eestis	770,8	2 307,3	1 431,9	1 985,0	1 181,8	1 323,1	1 162,3
Portfelliinvesteeringud	581,8	-1 769,6	-1 055,7	-368,0	507,5	-1 448,3	-440,6
Nõuded	-305,2	-691,4	-974,5	-552,2	680,5	-486,1	-291,4
Omandiväärtpaberid	-184,9	-309,9	-292,0	-491,4	261,8	-47,9	-301,8
Võlaväärtpaberid	-120,3	-381,5	-682,5	-60,8	418,8	-438,2	10,4
Kohustused	887,0	-1 078,2	-81,2	184,2	-173,0	-962,2	-149,3
Omandiväärtpaberid	140,9	-1 045,1	238,5	225,8	-212,7	-93,6	10,8
Võlaväärtpaberid	746,0	-33,1	-319,7	-41,6	39,6	-868,7	-160,1
Tuletisinstrumentid	-0,5	-6,2	5,0	-51,0	52,9	14,1	31,6
Nõuded	-2,2	0,9	-11,6	-56,5	43,1	17,4	-1,8
Kohustused	1,7	-7,1	16,6	5,5	9,8	-3,3	33,4
Muud investeeringud	244,6	1 250,9	2 891,1	2 150,8	753,5	291,7	-2 300,5
Nõuded	-750,9	-712,2	35,9	-1 485,2	-362,8	954,6	-1 296,9
Pikaajalised	-386,8	-268,4	345,6	-210,2	-17,7	-39,8	-321,6
Lühiajalised	-364,1	-443,8	-309,6	-1 275,1	-345,1	994,4	-975,4
Kohustused	995,6	1 963,1	2 855,2	3 636,0	1 116,3	-662,8	-1 003,5
Pikaajalised	358,1	697,0	1 614,6	2 967,1	-640,2	271,6	-1 287,2
Lühiajalised	637,5	1 266,1	1 240,6	669,0	1 756,5	-934,4	283,6
Vead ja täpsustused	-134,9	117,1	-145,2	38,0	143,5	-59,6	-215,6
Üldbilanss	218,9	312,1	481,1	89,6	503,0	2,1	-831,3
Reservarad	-218,9	-312,1	-481,1	-89,6	-503,0	-2,1	831,3

* Eelmiste perioodide andmeid on vastavalt täiendava teabe laekumisele korrigeeritud.

Tabel 1.2. Maksebilansi rahvusvaheliselt võrreldavad põhinäitajad

	2006	2007	2008	2009	2010
Väliskaubanduse käibe osatähtsus SKP suhtes (%)	133,3	119,4	119,2	98,5	122,8
Kaubaeksport/-import (%)	77,3	75,5	80,1	92,1	97,2
Nominaalne efektiivne vahetuskurss (% eelmise aasta suhtes)	99,5	100,9	101,6	104,7	96,9
Reaalne efektiivne vahetuskurss (% eelmise aasta suhtes)	100,4	102,9	104,7	101,6	97,7
Kaubandustingimused (eksporti ja impordi hinnaindeksite suhe)	119,4	124,2	122,4	124,5	120,9
Maksebilansi üldbilansi saldo (välisreservide muut, mln eurot)	481,1	89,6	503,0	2,1	-831,3
Välisreservide muudu osatähtsus SKP suhtes (%)	3,6	0,6	3,1	0,0	-5,7
Jooksevkonto saldo (mln eurot)	-2 053,0	-2 562,5	-1 577,8	512,3	513,1
Jooksevkonto valitsusülekanneteta (mln eurot)	-2 046,2	-2 553,0	-1 567,6	492,0	451,1
Jooksevkonto puudujääk ilma valitsusülekanneteta (% SKP suhtes)	-15,3	-16,1	-9,7	3,5	3,1
Valitsusülekanded (neto, mln eurot)	-6,8	-9,5	-10,2	20,3	62,0
Valitsusülekanded (% RKP suhtes)	-0,1	-0,1	-0,1	0,2	0,5
Majanduse koguvälisvõlg (% SKP suhtes)	96,7	110,0	118,2	124,5	113,7
Riigi välisvõla teenindus (% kogueksporti suhtes)	0,2	1,0	0,3	0,1	0,1

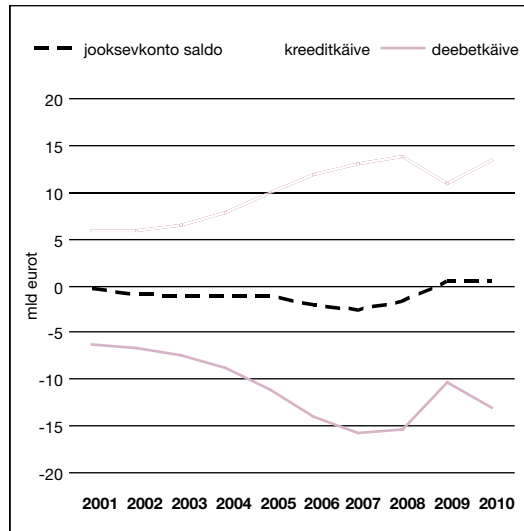
LÜHIÜLEVAADE

Jooksevkonto

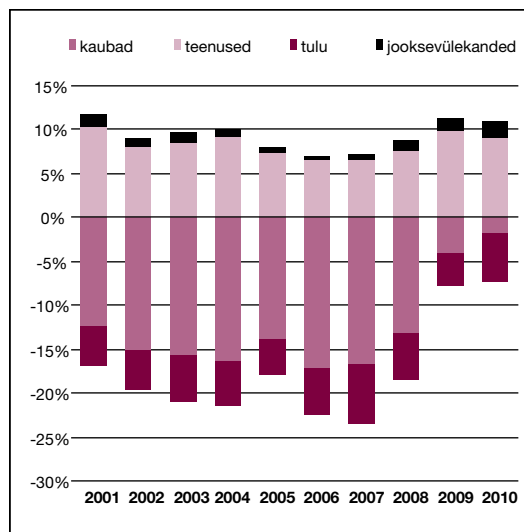
2010. aastal oli jooksevkonto teist aastat järjest ülejäägis, olles 513 mln eurot ehk 3,5% SKPst. Välisnõudluse taastumine soodustas kaupade ja teenuste eksporti ning Eestisse paigutatud välismaiste otseinvesteeringute tulususe kasvu. Kaupade eksport suurenes enam kui kolmandiku võrra. Tulu netoväljavool, mis hõlmas valdavalt reinvesteeringute tulu, kasvas kaks korda. SKP otseste komponentide, kaupade ja teenuste ekspordi-impordi ülejääk suurenes kolmandiku võrra ning oli 7,3% SKPst. Jooksevkonto kreditiikäibes oli Euroopa Liidu osakaal 70% ning deebetkäibes 82%, rahaliidu puhul olid need näitajad vastavalt 35% ja 38%.

Kaubad

Maksebilansi kaupade konto puudujääk kahanes 2010. aastal eelmise aastaga võrreldes 55% ning oli 250 mln eurot, moodustades aastasest SKPst vaid 1,7%. Viimati oli puudujääk ligilähedaselt sama väike 1994. aastal. Kaupade eksport suurenes kolmandiku võrra ja oli 8,8 mld eurot. Import kasvas 27% ja hõlmas 9 mld eurot. Kaupade ekspordi ja impordi kasvu mõjutas peamiselt masinate ja seadmete kaubagrupp. Kaubavahetuse puudujääk vähenes eelkõige seetõttu, et puidu, paberi ja nendest valmistatud toodete ning mööblitoodete ülejääk kasvas ning mineraalsete toodete defitsiit kahanes. Peamise väliskaubanduspartneri Euroopa Liidu osa Eesti kaubavahetuses oli 68% kaupade väljaveost ning 80% sisseveost.

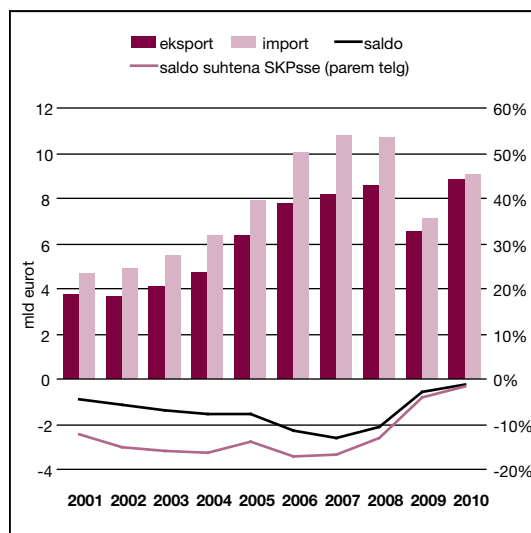
Jooksevkonto käive ja saldo

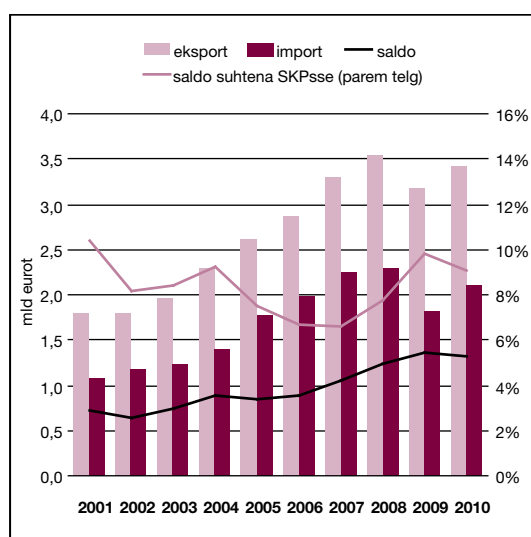
Jooksevkonto komponendid suhtena SKPsse

Teenused

Teenuste ekspordi-impordi ülejääk jäi 2009. aasta rekordilisele tasemele vaid 3% alla ning oli 1,3 mld eurot. Teenuste eksport suurenes 8% ja import 16%. Ülejääki toetasid enim veo-, reisi- ja muude äriteenuste ülejäägid (osatähtsus koguülejäägis vastavalt 47%, 26% ja 14%). Euroopa Liidu osa teenuste ekspordis hõlmas 71% ja impordis 81%.

Eesti väliskaubandus

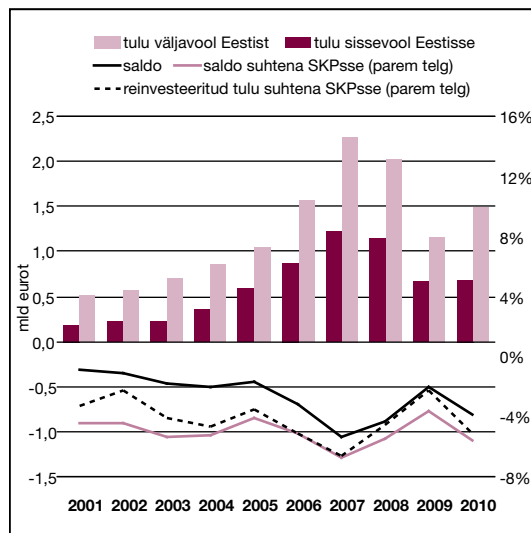
Teenuste konto

Tulu

Tööjõu- ja kapitalitulu netoväljavool kasvas aastaga 60% ning oli 805 mln eurot. Tööjõutulu ülejääk ulatus 133 mln euroni, olles aastaga suurenenud 5%. Suurema osa tulukontost hõlmas kapitalitulu (investeeringutulu), kusjuures mitteresidentide Eestis teenitud tulu ületas residentide välismaal teenitud tulu 939 mln euro võrra. Investeeringutulu netoväljavool suurenes aastaga poole võrra. Investeeringutulu sissevoolust 64% ja väljavoolust 82% moodustas otseinvesteeringutulu. Residentide ja mitteresidentide tulu oli valdavalt seotud Euroopa Liidu riikidega.

Jooksevülekanded ja kapitalikonto

2010. aasta jooksul suurenes jooksevülekannete ülejääk eelmise aastaga võrreldes viiendiku võrra ja oli 256 mln eurot. Sama suurusjärgu võrra kaanes kapitaliülekannete ülejääk, hõlmates 384 mln eurot. Immateriaalse vara alla kuuluvast CO₂ saastekvootide müügist laekus Eestisse 2010. aastal 135 mln eurot.

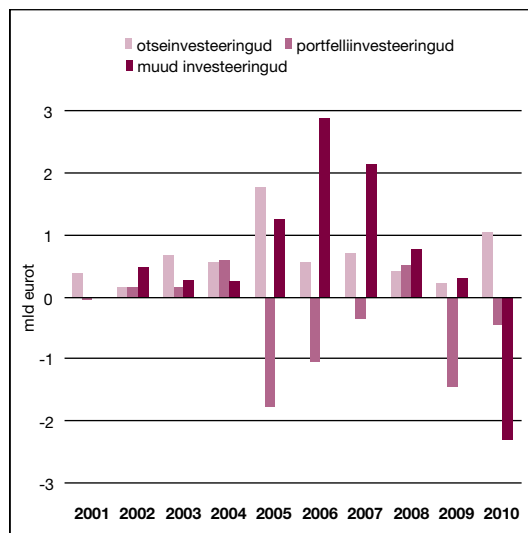
Tulukonto

Finantskonto

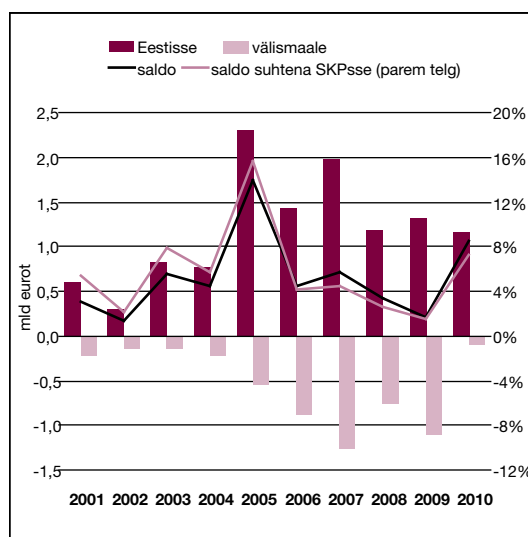
Võrreldes 2009. aastaga intensiivistus 2010. aastal kapitali netoväljavool, mis oli põhiliselt seotud eurole ülemineku ettevalmistustega. Nimelt alandati teisel poolaastal järk-järgult krediidasutuste kohustusliku reservi nõuet, mis võimaldas neil paigutada vabanevad vahendid välismaale. Netoväljavool toimus valdavalt muude investeeringutena ja väiksemas mähus portfelliinvesteeringutena ning moodustas 1,6 mld eurot. Samas oli otseinvesteeringute netosissevool suurim peale 2005. aastat.

Otseinvesteeringud

2010. aastal ületas otseinvesteeringute sissevool väljavoolu 1,1 mld euro võrra, mis on viimase kümne aasta¹ keskmisest näitajast peaaegu kaks korda suurem. Kui Eestisse tulnud investeeringud olid üsna tavapärasest suurusjärgus, siis välismaale tehtud investeeringute maht jäi grupisese laenamise tõttu 2000. aastate esimese poole tasemele, vastavalt 1162 ja 100 mln eurot.

Kapitali- ja finantskonto allkontod

Otseinvesteeringud

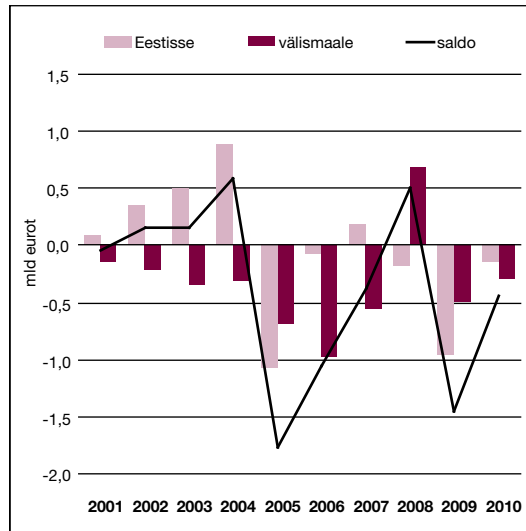
¹ Aastate 2000–2009 keskmine otseinvesteeringute saldo oli 578 mln eurot.

Portfelliinvesteeringud

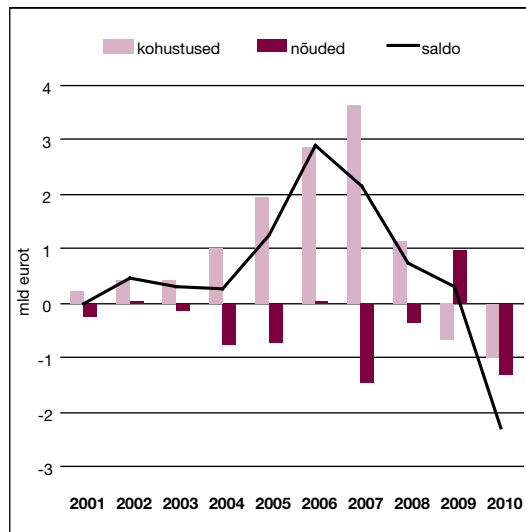
2010. aastal jätkus portfelliinvesteeringute kapitali netoväljavool, mis ulatus 441 mln euron. Erinevalt 2009. aastast märkimisväärtes summas võla kirju enam ei lunastatud ning investeeriti peamiselt välismaistesse omandiväärtpaberitesse. Tuletis-instrumentide netosissevool ulatus aasta arvestuses 32 mln euron.

Muud investeeringud

Erinevalt varasemate aastate kapitali sissevoolust toimus 2010. aastal ulatuslik kapitali väljavool, mis moodustas kokku 2,3 mld eurot. Aasta teises pooles alandatud kohustusliku reservi nõue aitas ühtlasi vähendada krediitiasutuste emapankade ees võetud kohustusi ning ühtekokku vähenesid krediitiasutuste hoiuste kohustused 1,6 mld euro võrra. Välisriikidesse tegid investeeringuid põhiliselt muu sektori ettevõtted (kaubanduskrediit, laenud) ning krediitiasutused, kes aasta teises pooles suunasid oma vahendeid lühiajalistele välisarvetele.

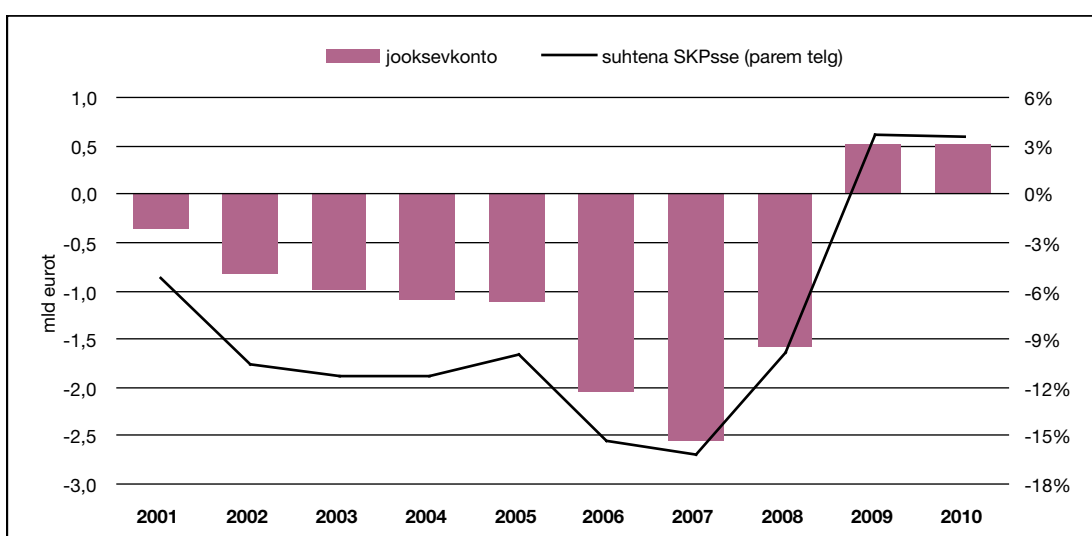
Portfelliinvesteeringud

Muud investeeringud

JOOKSEVKONTO

Välisnõudluse taastumine avaldas soodsat mõju kaupade ekspordi kasvule, mille tulemusena vähenes väliskaubandusbilansi puudujääk enam kui poole võrra. Teisalt kaasnes majandustegevuse elavnemisega Eestis asuvate välisosalusega ettevõtete kasumlikkus ning tulu netoväljavool (valdavalt reinvesteeritud tulu) suurenes 60%. Kõige selle tulemusena oli maksebilansi jooksevkonto 2010. aastal jätkuvalt ülejäägis, jäädes eelmise aasta tasemele. Jooksevkonto ülejääk oli 513 mln eurot ehk 3,5% SKPst (vt joonis 1.1).

Joonis 1.1. Eesti maksebilansi jooksevkonto puudujääk

Jooksevkonto kreditiivne suurenes 24% ja deebetkõibe 25%. Eesti välismajanduspartnerid olid valdavalt Euroopa Liidu riigid, mis hõlmasid 70% kreditiiv- ja 82% deebetkõibest (2009. aastal vastavalt 72% ja 81%). Euroopa rahaliidu osakaal oli vastavalt 35% ja 38% (2009. aastal 38% ja 36%). Eesti põhilised partnerriigid olid nii kreditiiv- kui ka deebetkõibes Soome ja Rootsi. Viie olulisema partnerriigi hulgas olid mõlemas käibes veel Läti ja Venemaa, kreditiivkõibes Leedu ja deebetkõibes Saksamaa. Viie riigi osakaal kokku moodustas käibest 56%. Eesti maksebilansi jooksevkonto oli suurima ülejäägiga Soome ja Venemaaga ning suurima puudujäägiga Saksamaa ja Poolaga (vt tabel 1.3).

Tabel 1.3. Jooksevkonto saldo riikide ühenduste järgi (mln eurot)

	2009	2010
EL-27	-562,5	-1 089,3
Soome*	781,8	576,8
Saksamaa	-313,5	-564,5
Poola	-263,6	-420,3
Rootsi	-398,1	-336,5
Euroopa Komisjon	98,0	163,4
SRÜ	181,2	500,8
Venemaa	174,4	346,3
Kasahstan	59,3	106,7
Valgevene	-80,9	-36,3
Ülejäänud riigid	893,6	1 101,6
USA	208,6	260,2
Norra	161,4	232,5
Hiina	-88,7	-166,6
Nigeeria	188,1	160,3
Kanada	121,6	82,9
Kokku	512,3	513,1

* Riigid on järjestatud viimase perioodi jooksevkonto saldo absoluutväärtuse järgi.

Tabel 1.4. Kaupade sisse- ja väljavedu

	Kaubad – krediid (FOB)			Kaubad – deebet (FOB)			Saldo (mln eurot)
	Maht* (mln eurot)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Osatähtsus kaupade ja teenuste ekspordis (%)	Maht* (mln eurot)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Osatähtsus kaupade ja teenuste impordis (%)	
2001	3 757,9	4,8	67,6	4 623,4	4,1	81,1	-865,5
2002	3 703,6	-1,4	67,3	4 883,1	5,6	80,7	-1 179,5
2003	4 054,8	9,5	67,4	5 430,3	11,2	-81,6	-1 375,5
2004	4 764,2	17,5	67,5	6 333,3	16,6	-81,9	-1 569,1
2005	6 347,9	33,2	70,8	7 898,0	24,7	-81,7	-1 550,1
2006	7 774,0	22,5	73,0	10 078,1	27,6	-83,6	-2 304,1
2007	8 132,2	4,6	71,2	10 772,9	6,9	-82,7	-2 640,8
2008	8 541,5	5,0	70,7	10 664,2	-1,0	-82,3	-2 122,7
2009	6 550,4	-23,3	67,4	7 109,5	-33,3	-79,7	-559,1
2010	8 777,7	34,0	72,0	9 027,9	27,0	-81,1	-250,2

* Maksebilansi väliskaubanduse osabilansi andmed.

Kaubad

Välisõudluse taastumine 2010. aastal hoogustas **kaupade konto** käivet: kaupade väljavedu suurenes 34%, ulatudes 8,8 mld euroni, ning sissevedu kasvas 27% 9 mld euroni (vt tabel 1.4). Kaupade konto puudujääk vähenes kaubaekspordi kiirema kasvu tõttu 2009. aastaga võrreldes 55% ja oli 250 mln eurot, moodustades aastasest SKPst 1,7%.

Kaupade väljavedu oli 2010. aastal väliskaubandusstatistika² esialgsetel andmetel 8,8 mld ja sissevedu CIF-hindades 9,2 mld eurot. Nii eksport kui ka import kasvasid eriti hoogsalt II ja IV kvartalis, näiteks suurenes eksport 2010. aasta IV kvartalis aastataguse perioodi suhtes 55% ja import 40%. Aastane väliskaubandusbilanss jäi 488 mln euroga miinusesse, kusjuures IV kvartali puudujääk oli kõigest 46 mln eurot.

Kaupade väljavedu kasvas märkimisväärselt kõikide kaubagruppide arvestuses (vt tabel 1.5). Enim panustas ekspordi kasvu masinate-seadmete kaubagrupp, mille väljavedu suurenes aastaga üle 1,5 korra, koosnedes traditsiooniliselt peamiselt elektri- ja elektroonikatööstuse toodangust. Mobiilsidevahendite (tugijaamad, sideseadmed ja nende osad) väljavedu kasvas lausa 2,5 korda ja suundus peamiselt Rootsi, Soome ja Venemaale. Suuruselt järgmine kaubagrupp oli mineraalsed tooted, eelkõige mootorkütus, mida Venemaalt, Lätist ja Leedust töötlemiseks Eestisse toodi ja seejärel peamiselt Euroopa Liidust väljapoole (USA, Nigeeria, Kanada) eksporditi. Väga hästi läks ka puidu- ja mööblitööstusel: puidu ja puittoodete väljavedu suurenes ligi 40%, sihtriikideks Rootsi, Soome, Saksamaa, Norra ja Taani. Peamised väljaveoartiklid olid töötlemata või vähetöödeldud puit, ehitusdetailid, kokkupandavad puitehitised ning mööbel.

Tabel 1.5. Kaupade väljavedu peamiste kaubagruppide järgi

	Maht (mln eurot)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2009	2010	2009	2010	2010/2009
Toidukaubad	659,9	835,5	10,2	9,5	26,6
Mineraalsed tooted	1 083,3	1 376,9	16,7	15,7	27,1
Keemiakaubad	562,8	674,9	8,7	7,7	19,9
Garderoobikaubad	329,6	395,6	5,1	4,5	20,0
Puit, paber ja tooted	777,8	1 077,7	12,0	12,3	38,6
Metallid ja metalltooted	559,6	795,8	8,6	9,1	42,2
Masinad ja seadmed	1 269,7	1 977,2	19,6	22,6	55,7
Transpordivahendid	423,7	572,3	6,5	6,5	35,1
Mööbel, mänguasjad, sporditarbed	537,3	668,5	8,3	7,6	24,4
Muud	285,6	379,0	4,4	4,3	32,7
Kokku	6 489,4	8 753,5	100,0	100,0	34,9

Toidukaupadest eksporditi enim kanget alkoholi, mida tarniti Venemaale ja Soome. Muid toidukaupu (piima-, kala- ja lihatooded, poolfabrikaadid jms) veeti lisaks eelnimetatutele Lähti, Leetu ja Saksamaale. Metallitööstuse toodangu (raudkonstruktsioonid, metalljätmed, kuumvaltsitud terastooted) väljavedu suurenes aastaga 42%, sihtriikideks Soome, Türgi, Rootsi, Läti ja Venemaa. Keemiakaupade ekspordis olid esikohal ehitusmaterjalid (pahtlid, mastiksid, värvid-lakid jne), mida müüdi Venemaale. Plasttooteid veeti Rootsi ja Soome, ravimeid Leetu ja Lähti. Transpordivahendite väljaveo kasvu mõjutas põhiliselt üks suuremahuline tehing IV kvartalis, vagunite müük Kasahstani. Muus osas oli tegu eelnevalt Rootsist, Saksamaalt ja Poolast sisse veetud sõiduautode taasväljaveoga naaberriikidesse Lähti ja Leetu, lisaks tarniti autoosi Venemaale ja Rootsi. Tekstiilitööstuse toodangut eksporditi suuresti Soome, Venemaale ja Rootsi ning muud tööstuskaupa (karastatud klaas ja klaastooted, meditsiinitehnika) Belgiasse, Venemaale, Soome ja Rootsi.

² Järgnev analüüs ei sisalda Eesti Panga poolt maksebilansi kaupade kontole tehtud täiendusi (kapitalkaupade remont, välisriikidest ostenud proviant jm). Import on CIF-hindades ja analüüsitud lähteriigi järgi. Termineid „eksport” ja „import” kasutatakse Euroopa Liiduga ühinemisest saadik vaid kaubavahetuses kolmandate riikidega, Intrastati aruandesüsteemis kasutatakse mõisteid „kaupade lähetamine” ja „kaupade saabumine”. Kuna järgnev analüüs hõlmab kaubavahetust nii ühendusesiseste kui ka -väliste riikidega, on lihtsuse ja selguse huvides endiselt kasutatud mõisteid „eksport” või „kaupade väljavedu” ning „import” või „kaupade sissevedu”.

Tabel 1.6. Kaupade sissevedu peamiste kaubagruppide järgi

	Maht (mln eurot)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2009	2010	2009	2010	2010/2009
Toidukaubad	939,4	1 022,1	12,9	11,1	8,8
Mineraalsed tooted	1 420,7	1 613,2	19,5	17,5	13,6
Keemiakaubad	1 085,9	1 256,1	14,9	13,6	15,7
Garderoobikaubad	498,8	587,1	6,9	6,4	17,7
Puit, paber ja tooted	391,9	485,9	5,4	5,3	24,0
Metallid ja metalltooted	560,7	827,5	7,7	9,0	47,6
Masinad ja seadmed	1 398,9	2 171,4	19,2	23,5	55,2
Transpordivahendid	451,6	656,5	6,2	7,1	45,4
Mööbel, mänguasjad, sporditarbed	184,5	207,8	2,5	2,2	12,7
Muud	339,8	414,2	4,7	4,5	21,9
Kokku	7 272,1	9 241,8	100,0	100,0	27,1

Kaupade sissevedu suurenes samuti märkimisväärselt kõikide kaubagruppide arvestuses (vt tabel 1.6). Ka siin oli suurima mõjuga masinate-seadmete (eelkõige elektroonikatööstuses vajaminevate osade, juhtmete, kaablite jms) sisseveo 1,5kordne kasv, lähteriikideks Rootsi, Soome, Saksamaa, Läti, Poola ja Hiina. Mineraalseid tooteid (mootorikütust töötlemiseks ja sisetarbeks, maagaasi ja elektrit) osteti Venemaalt, Leedust, Soomest ja Lätist. Keemiakaupade grupist moodustasid 15% ravimid, mida osteti Leedust, Lätist, Poolast ja Hollandist. Veel toodi sisse plasttooteid ja õhkrehve.

Kõige vähem, vaid 9%, kasvas toidukaupade sissevedu. Alkoholi toodi Suurbritanniast, Prantsusmaalt ja Soomest, kohvi Soomest, sealihha Taanist, Soomest ja Saksamaalt. Transpordivahendite import suurenes peale aastatagust langust taas, kusjuures sõiduautode ja nende osade sissevedu Rootsist, Saksamaalt ja Poolast kasvas kolmandiku võrra. Importi kasvatas ka kahe parvlaeva ost Norrast. Raud- ja terastooted tarniti valdavalt Soomest, Saksamaalt ja Rootsist, rõivakaupu ja jalatseid Lätist, Soomest, Saksamaalt ja Hiinast ning puitu ja puittooteid (peamiselt saepuit, kuid ka paber- ja papptooted) Soomest, Venemaalt ja Lätist.

Väliskaubanduse puudujääk vähenes 2009. aastaga võrreldes 38% ehk ligi 300 mln euro võrra ja hõlmas 488 mln eurot (vt tabel 1.7). Suurimad panustajad puudujäägi vähenemisse olid puidu ja puitto-

Tabel 1.7. Väliskaubanduse saldo peamiste kaubagruppide järgi (mln eurot)

	2009	2010
Toidukaubad	-279,5	-186,6
Mineraalsed tooted	-337,3	-236,2
Keemiakaubad	-523,1	-581,1
Garderoobikaubad	-169,2	-191,5
Puit, paber ja tooted	385,9	591,7
Metallid ja metalltooted	-1,1	-31,7
Masinad ja seadmed	-129,2	-194,2
Transpordivahendid	-27,9	-84,1
Mööbel, mänguasjad, sporditarbed	352,9	460,6
Muud	-54,2	-35,2
Kokku	-782,7	-488,3

Tabel 1.8. Kaupade väljavedu riikide ühenduste järgi

	Maht (mln eurot)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2009	2010	2009	2010	2010/2009
EL-27	4 487,2	5 917,8	69,1	67,6	31,9
Soome	1 202,0	1 489,4	18,5	17,0	23,9
Rootsi	816,6	1 369,1	12,6	15,6	67,7
Läti	613,7	788,3	9,5	9,0	28,5
Saksamaa	395,6	456,7	6,1	5,2	15,4
Leedu	309,2	429,3	4,8	4,9	38,9
SRÜ	760,8	1 143,9	11,7	13,1	50,3
Venemaa	601,1	846,8	9,3	9,7	40,9
Kasahstan	21,6	95,6	0,3	1,1	342,3
Ukraina	72,3	88,4	1,1	1,0	22,4
Ülejäänud riigid	1 241,3	1 691,8	19,1	19,3	36,3
USA	274,0	330,9	4,2	3,8	20,8
Norra	205,8	300,0	3,2	3,4	45,8
Nigeeria	188,8	165,0	2,9	1,9	-12,6
Kokku	6 489,4	8 753,5	100,0	100,0	34,9

dete ning mööbli jm tööstuskaupade grupid, mille ülejääk suurenes tunduvalt, ning mineraalsed tooted ja toidukaubad, mille puudujääk kahanes.

Riikide ühenduste järgi suurenes kaupade väljavedu kõikidesse ühendustesse (vt tabel 1.8). Tähtsamad ekspordipartnerid Euroopa Liidus olid Soome, Rootsi, Läti, Saksamaa ja Leedu. Euroopa Liidu suunalisest ekspordist 27% moodustasid masinad-seadmed (peamiselt elektroonikatööstuse toodang), järgnesid puit ja puittooted ning mööbel, mineraalsed tooted (mootorikütus), toidukaubad ja metalltooted. Ekspordist SRÜsse moodustasid viiendiku nii masinad-seadmed kui ka toidukaubad, järgnesid keemia- ja transpordivahendid. Suurimad partnerid olid Venemaa, Kasahstan ja Ukraina. Ülejäänud riikide esikolmikusse kuulusid USA, Norra ja Nigeeria. Suurema osa ekspordist USAsse ja Nigeeriasse hõlmas mootorikütus, Norrasse veeti puittooteid (mööblit ja palkmaju).

Kaupade sissevedu suurenes samuti kõikide riigiühenduste arvestuses (vt tabel 1.9). Euroopa Liidu esiviisikus olid Soome, Saksamaa, Rootsi, Läti ja Leedu. Veerandi kaupade sisseveost Euroopa Liidu riikidest moodustasid masinad-seadmed, järgnesid keemia- ja toidukaubad ning kütused. SRÜst imporditi peamiselt mootorikütust, maagaasi ja puitu. Ülejäänud riikide esireas olid Hiina, Norra ja USA ning valdavalt osteti neist riikidest masinad-seadmeid (elektroonikatööstuse detaile), tekstiiltooteid ja transpordivahendeid.

Väliskaubandus oli puudujäägiga vaid Euroopa Liiduga (vt tabel 1.10). Euroopa Liidu riikidest oli Eestil kõige suurem kaubanduspuudujääk Saksamaa, Poola, Leedu ja Lätiga, ülejääk aga Rootsi, Soome, Prantsusmaa ja Taaniga. SRÜ riikidest oli kaubavahetus puudujäägis vaid Valgevenega. Kaubabilanss ülejäänud riikidega oli suures ülejäägis USA, Norra ja Nigeeriaga ning suurima puudujäägiga Hiinaga.

Tabel 1.9. Kaupade sissevedu riikide ühenduste järgi*

	Maht (mln eurot)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2009	2010	2009	2010	2010/2009
EL-27	5 845,1	7 367,1	80,4	79,7	26,0
Soome	1 046,6	1 376,9	14,4	14,9	31,6
Saksamaa	774,6	1 041,8	10,7	11,3	34,5
Rootsi	610,9	1 011,2	8,4	10,9	65,5
Läti	764,9	1 002,4	10,5	10,8	31,1
Leedu	792,9	715,2	10,9	7,7	-9,8
SRÜ	780,7	1 006,5	10,7	10,9	28,9
Venemaa	597,4	762,8	8,2	8,3	27,7
Valgevene	118,1	118,4	1,6	1,3	0,2
Ukraina	45,5	71,7	0,6	0,8	57,4
Ülejäänud riigid	646,4	868,2	8,9	9,4	34,3
Hiina	145,3	281,6	2,0	3,0	93,8
Norra	94,4	128,5	1,3	1,4	36,1
USA	100,7	92,8	1,4	1,0	-7,8
Kokku	7 272,1	9 241,8	100,0	100,0	27,1

* Analüüsitud lähteriigi järgi.

Tabel 1.10. Väliskaubanduse saldo riikide ühenduste järgi (mln eurot)

	2009	2010
EL-27	-1 357,9	-1 449,3
SRÜ	-19,8	137,4
Ülejäänud riigid	595,0	823,6
Kokku	-782,7	-488,3

Teenused

2010. aastal vähenes **teenuste konto** ülejääk aastaga 3% ja moodustas 1,3 mld eurot. Ehkki majanduse elavnemine soodustas nii kaupade kui ka teenuste ekspordi ja impordi kasvu, oli teenuste impordi kasv kiirem (vt tabel 1.11). Teenuste käibe osatähtsus kaupade ja teenuste kogukäibes kahanes eelmise aastaga võrreldes veidi ning oli 24%. Sisemajanduse koguproduktist moodustas teenuste saldo 9%.

Tabel 1.11. Teenuste eksport ja import

	Eksport			Import			Saldo	
	Maht (mln eurot)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Osatähtsus kaupade ja teenuste käibes kokku (%)	Maht (mln eurot)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Osatähtsus kaupade ja teenuste käibes kokku (%)	Maht (mln eurot)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)
2001	1 798,2	11,4	32,4	1 076,3	11,8	18,9	721,9	10,7
2002	1 800,0	0,1	32,7	1 167,9	8,5	19,3	632,1	-12,4
2003	1 960,4	8,9	32,6	1 227,0	5,1	18,4	733,4	16,0
2004	2 293,7	17,0	32,5	1 403,0	14,3	18,1	890,7	21,4
2005	2 612,0	13,9	29,2	1 772,7	26,3	18,3	839,3	-5,8
2006	2 870,9	9,9	27,0	1 980,6	11,7	16,4	890,3	6,1
2007	3 289,2	14,6	29,0	2 247,1	13,5	17,1	1 042,1	17,0
2008	3 536,8	7,5	29,3	2 292,9	2,0	17,7	1 243,9	19,4
2009	3 173,8	-10,3	32,7	1 815,6	-20,8	20,4	1 358,2	9,2
2010	3 421,6	7,8	28,0	2 109,3	16,2	19,0	1 312,3	-3,4

Nii nagu 2009. aastal, hõlmasid veo-, reisi- ja muud äriteenused ka 2010. aastal netoekspordist kokku 86% (vt tabel 1.12). Muude äriteenuste netoeksport jäi 27% võrra väiksemaks kui eelmisel aastal. Samal ajal kasvas veidi ühe olulisema teenuseliigi, veoteenuste ülejääk, mis moodustas teenuste koguülejäägist ligi poole. Samuti suurenes teenuste kontos väiksema osatähtsusega arvuti- ja infoteenuste, ehituste-
nuste ning valitsusteenuste ülejääk.

Teenuste eksport kasvas aastaga enamiku teenuseliikide arvestuses, kokku 8% (vt tabel 1.13). Kõige kiiremini suurenes arvuti- ja infoteenuste (16%) ning veoteenuste eksport (15%). Nii veoteenuste ekspordi kui ka teenuste koguekspordi tõus toetus peamiselt veoteenuste kaubaveo kasvule (26%). Vaid valitsus-
teenused ja muud äriteenused jäid ligilähedaselt 2009. aasta tasemele.

Tabel 1.12. Teenuste konto saldod olulisemate teenuseliikide järgi

	Saldo (mln eurot)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2009	2010	2009	2010	2010/2009
Veoteenused	581,0	613,4	42,8	46,7	5,6
Reisiteenused	347,3	334,0	25,6	25,5	-3,8
Ehitusteenused	74,9	79,7	5,5	6,1	6,4
Arvuti- ja infoteenused	68,7	82,1	5,1	6,3	19,5
Muud äriteenused	246,3	181,0	18,1	13,8	-26,5
Valitsusteenused	7,1	10,5	0,5	0,8	47,9
Ülejäänud teenused	32,9	11,6	2,4	0,8	-64,7
Teenused kokku	1 358,2	1 312,3	100,0	100,0	-3,4

Tabel 1.13. Teenuste eksport olulisemate teenuseliikide järgi

	Maht (mln eurot)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2009	2010	2009	2010	2010/2009
Veoteenused	1 167,6	1 344,8	36,8	39,3	15,2
kaubavedu	507,0	639,1	16,0	18,7	26,1
reisijatevedu	253,9	263,0	8,0	7,7	3,6
muud veoteenused	406,7	442,7	12,8	12,9	8,9
Reisiteenused	780,3	809,2	24,6	23,6	3,7
Ehitusteenused	152,6	161,5	4,8	4,7	5,8
Arvuti- ja infoteenused	132,7	154,0	4,2	4,5	16,1
Muud äriteenused	683,8	665,8	21,5	19,5	-2,6
Valitsusteenused	32,6	32,2	1,0	0,9	-1,2
Ülejäänud teenused	224,2	254,1	7,1	7,5	13,4
Teenused kokku	3 173,8	3 421,6	100,0	100,0	7,8

Piirkondlikult jagunes teenuste eksport sarnaselt 2009. aastaga, kasvades nii Euroopa Liidu kui ka SRÜ riikide suunal vastavalt 8% ja 15% (vt tabel 1.14). Euroopa Liidu riikidesse eksporditi 71% teenustest. Nagu varasematelgi aastatel, olid olulisemad sihtriigid Soome, Venemaa ja Rootsi. Euroopa Liidu riikide hulgas tõusis jõudsalt esile Holland, edestades 2009. aastal neljandaks olnud Saksamaad. Ülejäänud riikide puhul kasvas eksport tervikuna paar protsenti peamiselt madala maksumääraga riikide grupis, samal ajal kui teenuste müük Šveitsi ja USAsse vähenes.

Teenuste import kasvas 2010. aastal ekspordist kaks korda kiiremini ehk 16%. Kasvas pea kõigi teenuste, v.a väikese osatähtsusega valitsusteenuste import (vt tabel 1.15).

Tabel 1.14. Teenuste eksport riikide ühenduste järgi

	Maht (mln eurot)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2009	2010	2009	2010	2010/2009
EL-27	2 239,4	2 417,5	70,6	70,7	8,0
Soome	918,1	959,6	28,9	28,0	4,5
Rootsi	258,7	272,0	8,2	7,9	5,1
Läti	179,0	198,3	5,6	5,8	10,8
Holland	89,0	146,9	2,8	4,3	65,1
SRÜ	425,9	487,6	13,4	14,2	14,5
Venemaa	318,2	371,5	10,0	10,9	16,8
Kasahstan	55,0	62,4	1,7	1,8	13,5
Ukraina	33,3	24,1	1,0	0,7	-27,6
Ülejäänud riigid	508,5	516,5	16,0	15,1	1,6
<i>offshore</i> -piirkonnad	142,7	169,5	4,5	5,0	18,8
Šveits	119,6	101,0	3,8	3,0	-15,6
USA	90,6	85,5	2,9	2,5	-5,6
Teenuste eksport kokku	3 173,8	3 421,6	100,0	100,0	7,8

Tabel 1.15. Teenuste import olulisemate teenuseliikide järgi

	Maht (mln eurot)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2009	2010	2009	2010	2010/2009
Veoteenused	587,0	731,3	32,3	34,7	24,6
kaubavedu	355,4	459,6	19,5	21,8	29,3
reisijatevedu	64,9	66,8	3,6	3,2	2,9
muud veoteenused	166,7	204,9	9,2	9,7	22,9
Reisiteenused	433,0	475,2	23,9	22,5	9,7
Ehitusteenused	77,6	81,8	4,3	3,9	5,4
Arvuti- ja infoteenused	64,0	72,0	3,5	3,4	12,5
Muud äriteenused	437,5	484,7	24,1	23,0	10,8
Valitsusteenused	25,4	21,7	1,4	1,0	-14,6
Ülejäänud teenused	191,1	242,6	10,5	11,5	27,0
Teenused kokku	1 815,6	2 109,3	100,0	100,0	16,2

Teistest kiiremini ehk veerandi võrra kasvas veoteenuste import, mis kosus nii kaubaveo kui ka muude veoteenuste sisseostu suurenemise toel. Kümnendiku võrra suurenes arvuti- ja infoteenuste ning muude äriteenuste import.

Teenuste impordi peamised partnerriigid olid enam-vähem samad, mis 2009. aastalgi. Euroopa Liidu riigid moodustasid impordipartneritest 81%, kasvatades oma osatähtsust aastaga pisut, ning neist riikidest sisse ostetud teenuste maht kasvas viiendiku võrra (vt tabel 1.16). Peamine partnerriik oli endiselt Soome, kust teenuste import suurenes pisut enam kui kolmandiku võrra. Enim suurenes teenuste sisseost tähtsusest teisest partnerriigist Rootsi – ligi 70% võrra (eelkõige veo- ja reisiteenused). Oluliselt suurenes teenuste sisseost ka Saksamaalt ja Lätist. Teenuste import SRÜst piirdus põhiliselt Venemaaga ning vähenes aastaga 10%. Teenuste ost ülejäänud riikidest kasvas kokku 7%, kuid muutus partnerriikide järjestus. Aastaga osteti 9% vähem teenuseid USAst, samal ajal kui teenuste ost Hiinast ja madala maksumääraga piirkondadest kasvas. Majandussurutise tagajärjel vähenenud sissetulekud kahandasid teenuste impordi eestlaste ühest levinumast talvepuhkuse paigast Egiptusest, mis varasemal aastal oli teenuste impordi arvestuses USA järel teisel kohal.

Tabel 1.16. Teenuste import riikide ühenduste järgi

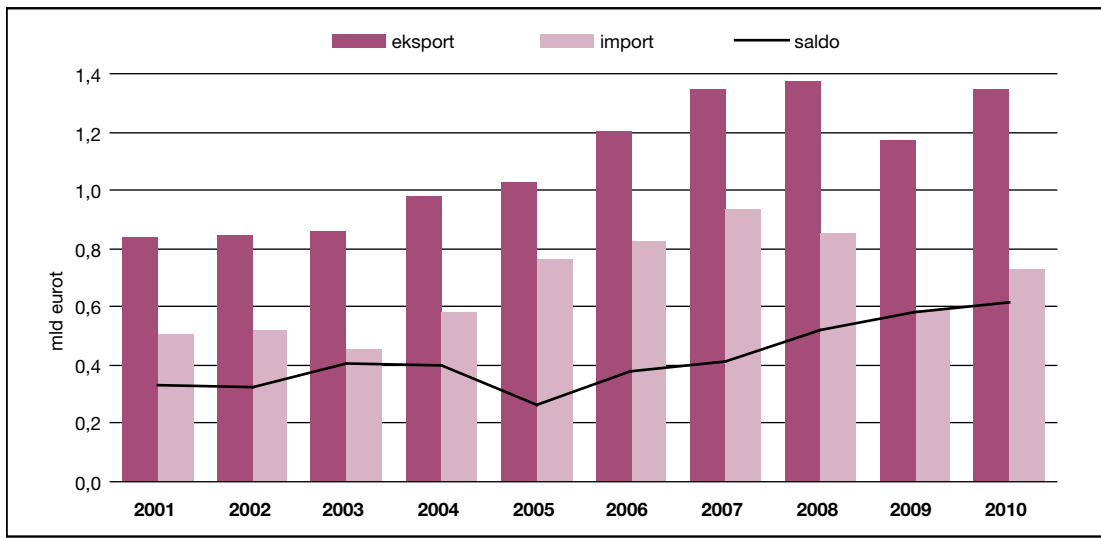
	Maht (mln eurot)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2009	2010	2009	2010	2010/2009
EL-27	1 406,8	1 700,8	77,5	80,6	20,9
Soome	271,9	373,2	15,0	17,7	37,3
Rootsi	150,5	250,2	8,3	11,9	66,2
Läti	182,9	214,6	10,1	10,2	17,3
Saksamaa	109,7	140,4	6,0	6,7	28,0
SRÜ	160,4	143,9	8,8	6,8	-10,3
Venemaa	115,4	110,9	6,4	5,3	-3,9
Valgevene	13,8	15,3	0,8	0,7	10,9
Ukraina	13,3	11,7	0,7	0,6	-12,0
Ülejäänud riigid	248,4	262,6	13,7	12,6	6,5
USA	62,0	56,2	3,4	2,7	-9,4
Hiina	17,4	33,1	1,0	1,6	90,2
<i>offshore</i> -piirkonnad	20,8	32,0	1,1	1,5	53,8
Teenuste import kokku	1 815,6	2 109,3	100,0	100,0	16,2

Veoteenuste ülejääk suurenes 2010. aastal 6% ja moodustas teenuste netoeksportidist ligikaudu poole (vt joonised 1.2-1.3 ja tabel 1.17). Kaalukaima osa veoteenuste netoeksportidist hõlmas meretransport, millele järgnesid raudtee- ja maanteetransport. Õhutranspordi saldo jäi negatiivseks.

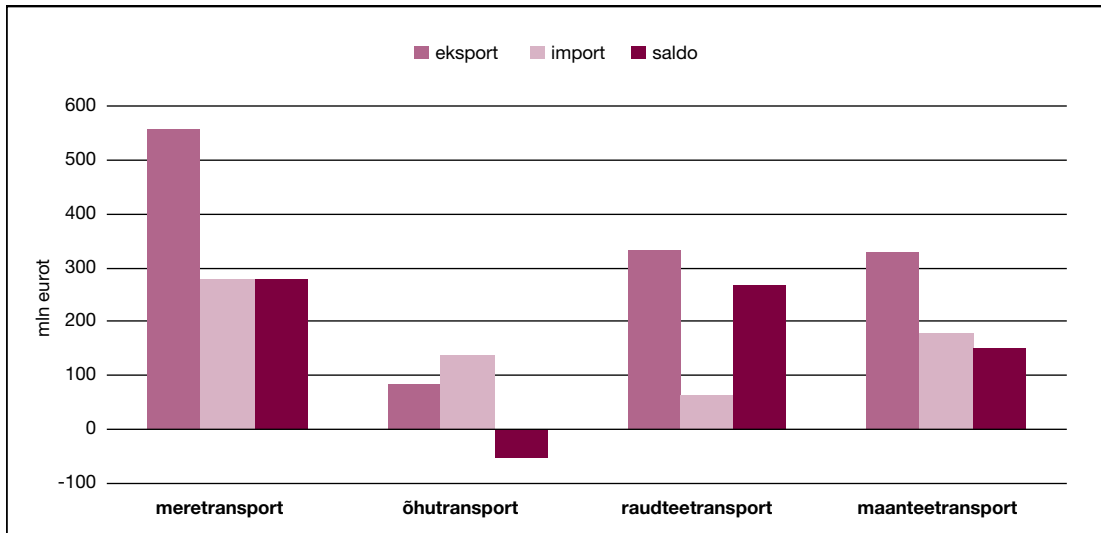
Veoteenuste eksport kasvas aastaga 15%, hõlmates teenuste kogueksportidist 39%. Veoteenuste eksportidist üle poole moodustas kaubavedu, millele järgnesid muud veo- ja abiteenused (33%) ning reisijatevedu (20%; vt tabelid 1.13 ja 1.17). 2010. aastal kasvas Euroopa Liidu ja SRÜ riikidesse müüdud veoteenuste maht vastavalt 20% ja 22%. Viie olulisema partnerriigi hulka kuulusid Euroopa Liidu riikidest, nagu aasta varemgi, Soome, Holland, Rootsi, Läti ja Saksamaa, kuid muutus nende järjestus. SRÜ riikide arvestuses edestas Valgevene eelmisel aastal teisel kohal olnud Ukrainat. Eksport ülejäänud riikidesse oli 6% väiksem kui 2009. aastal, ent müük madala maksumääraga piirkondadesse kasvas üle 30%, samal ajal kui eksport Šveitsi ja USAsse vähenes.

Veoteenuste import kasvas 2010. aastal võrreldes 2009. aastaga veerandi võrra. Nagu ekspordi puhul, kasvas ka veoteenuste sisseost kõikide riigigruppide ja enamiku riikide arvestuses ning põhiliselt kauba-veoteenuste impordi toel (vt tabelid 1.15 ja 1.17). Euroopa Liidu riikidest hangiti veoteenuseid eelkõige Rootsist, Saksamaalt, Soomest ja lähinaabritelt Lätist ja Leedust. Peamised impordipartnerid SRÜst olid taas Venemaa ja Valgevene. Ülejäänud riikidest olid peamised kaubanduspartnerid Hiina, madala maksumääraga piirkonnad ja USA.

2010. aastal elavnes ka **reisiteenuste** käive – eksport suurenes eelmise aastaga võrreldes 4% ja import 10% (vt joonis 1.4 ja tabel 1.18). Selle tulemusena kahanes reisiteenuste ülejääk 4% ja moodustas 334 mln eurot.

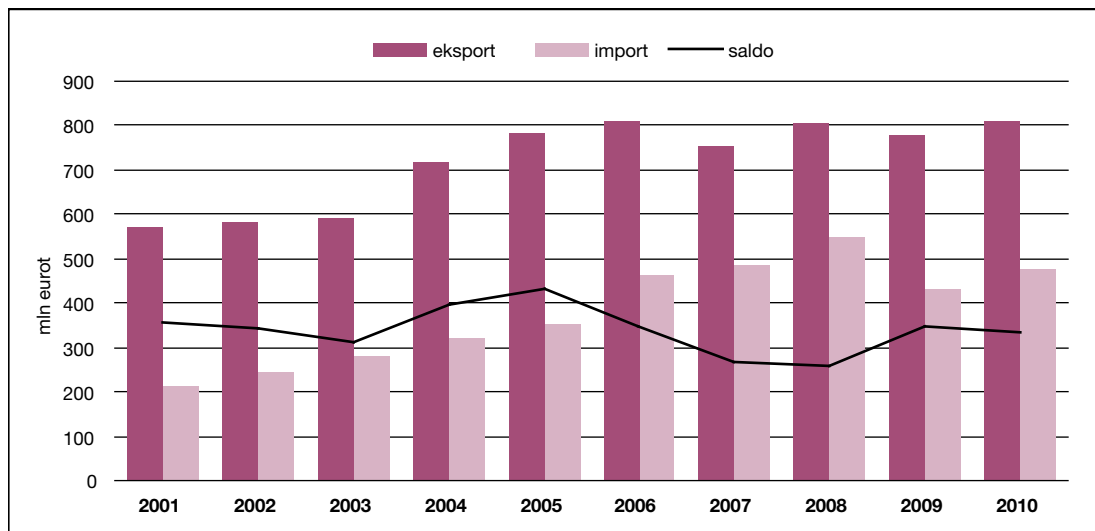
Joonis 1.2. Veeteenuste konto

Joonis 1.3. Veeteenuste struktuur transpordiliigi järgi 2010. aastal

Tabel 1.17. Veoteenused riikide ühenduste järgi 2010. aastal

	Veoteenuste eksport				Veoteenuste import		
	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Muut (%), 2010/2009		Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Muut (%), 2010/2009
EL-27	899,2	66,9	20,1	EL-27	575,3	78,7	27,4
Soome	282,7	21,0	7,4	Rootsi	86,4	11,8	82,3
Holland	117,2	8,7	78,4	Saksamaa	80,5	11,0	34,4
Rootsi	112,9	8,4	9,0	Soome	79,0	10,8	18,4
Läti	68,0	5,1	41,7	Läti	56,9	7,8	18,5
Saksamaa	57,6	4,3	10,3	Leedu	47,3	6,5	8,2
SRÜ	217,3	16,2	22,2	SRÜ	47,3	6,5	-3,1
Venemaa	189,6	14,1	15,2	Venemaa	28,9	4,0	-6,2
Valgevene	11,3	0,8	169,0	Valgevene	9,8	1,3	44,1
Ülejäänud riigid	228,3	17,0	-5,6	Ülejäänud riigid	108,7	14,8	25,2
<i>offshore</i> -piirkonnad	84,0	6,2	31,5	Hiina	27,2	3,7	81,3
Šveits	60,0	4,5	-25,9	<i>offshore</i> -piirkonnad	22,8	3,1	57,2
USA	34,8	2,6	-3,1	USA	13,0	1,8	-11,6
Veoteenuste eksport kokku	1 344,8	100,0	15,2	Veoteenuste import kokku	731,3	100,0	24,6

Joonis 1.4. Reisisiteenuste konto

Reisisiteenuste ekspordist üle poole hõlmas reisisiteenuste müük Soome turistidele ning 11% Venemaa turistidele. Mitteresidentide Eesti külastuste arv kasvas 2%, ühtlasi suurenes mitmepäevareisijate külastuspäevade arv. Kui peamisest partnerriigist Soomest tuli vaid 1% rohkem külastajaid, siis Rootsi, Venemaa, Poola ja Suurbritannia turistide arv kasvas vastavalt 17%, 14%, 30% ja 5%. Samal ajal kahanes naaberriikidest Lätist ja Leedust pärit külastuste arv vastavalt 19% ja 11%.

Tabel 1.18. Reisisiteenused riikide ühenduste järgi 2010. aastal

	Reisisiteenuste eksport				Reisisiteenuste import		
	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Muut (%), 2010/2009		Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Muut (%), 2010/2009
EL-27	664,6	82,1	3,0	EL-27	365,4	76,9	29,2
Soome	411,9	50,9	3,8	Soome	155,1	32,6	89,0
Rootsi	64,8	8,0	18,9	Rootsi	41,7	8,8	104,4
Läti	41,2	5,1	-8,6	Läti	41,0	8,6	-1,9
Saksamaa	32,4	4,0	16,8	Suurbritannia	20,7	4,4	37,6
SRÜ	94,6	11,7	12,8	SRÜ	46,1	9,7	-31,6
Venemaa	90,2	11,1	15,3	Venemaa	40,9	8,6	-17,5
Ukraina	2,4	0,3	-17,4	Ukraina	2,7	0,6	-44,3
Ülejäänud riigid	50,0	6,2	-2,2	Ülejäänud riigid	63,7	13,4	-23,1
Norra	13,4	1,7	-7,0	Norra	10,6	2,2	144,3
USA	10,3	1,3	-4,3	Egiptus	9,4	2,0	-58,2
Korea	3,1	0,4	-24,7	USA	8,8	1,9	-37,4
Eksport kokku	809,2	100,0	3,7	Import kokku	475,2	100,0	9,7

Jälgides Eesti residentide reisisiteenuste kasvu allikat, siis põhiliselt sages reisimine lähiriikidesse Soome, Rootsi ja Norrassa, aga ka Suurbritanniasse. Need on ühtlasi Eesti residentide põhilised töökohariigid välismaal, mistõttu osaliselt kasvasid reisisiteenused arvatavasti töökohaga seotud reise ja tööd leidnud inimeste pereliikmete külastuste tõttu. Samal ajal on majanduslanguse tõttu peaaegu kaks korda kahanevad senise populaarseima turismi sihtriigi Egiptuse külastuste arv.

Tulu

Eesti majandustegevuse elavnemisega kaasnes **tulu** netoväljavoolu hüppeline kasv. Võrreldes 2009. aastaga suurenes tulu netoväljavool 2010. aastal 60% ning oli 805 mln eurot ehk 5,6% SKPst (vt tabel 1.19). Üle 90% netoväljavoolust moodustas reinvesteeringutulu, mis on arvestuslikku laadi ja mille puhul reaalselt rahaliikumist ei toimu, kuna teenitud tulu ei võetud välja dividendidena, vaid reinvesteeringutulu. Jättes tulukonto arvestusest välja reinvesteeringutulu, kahanes tulukonto netoväljavool 57 mln euroni ehk 0,4% SKP suhtes.

Tööjõutulu netosissevool oli 2010. aastal 133 mln eurot ehk 5% enam kui 2009. aastal (vt tabel 1.20). Tulukonto põhikomponendi, investeerimistulu netoväljavool ulatus 939 mln euroni, olles aastaga suurenenud poole võrra ning saavutanud 2006. aasta taseme, kuid jäädes veel alla investeerimistulu netoväljavoolu tippaastatele (2007–2008). Investeerimistulu kolmest alligist – otseinvesteeringute, portfelliinvesteeringute ja muude investeeringute tulu – oli esimese ja viimase puhul tegu netoväljavooluga, portfelliinvesteeringutulu korral aga väikese netosissevooluga. Põhiosa investeerimistulu netoväljavoolust hõlmas otseinvesteeringutulu, mis kasvas aastaga kaks korda. Oluline roll otseinvesteeringutulu netoväljavoolu suurendamises oli reinvesteeringutulu, mille netoväljavool suurenes 2,4 korda. Reinvesteeringutulu moodustas kogu investeerimistulu netoväljavoolust ligi 80% (2009. aastal ligi 50%). Muude investeeringute tulu ehk intressitulu netoväljavool vähenes aastaga 41%.

Tabel 1.19. Tulu

	Sissevool		Väljavool		Saldo	
	Maht (mln eurot)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Maht (mln eurot)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)	Maht (mln eurot)	Muut võrreldes eelmise perioodiga (%)
2001	193,2	48,7	506,2	44,2	-313,1	41,6
2002	215,5	11,5	560,0	10,6	-344,6	10,1
2003	229,1	6,3	691,8	23,5	-462,8	34,3
2004	350,7	53,1	859,8	24,3	-509,1	10,0
2005	589,6	68,1	1 045,0	21,5	-455,3	-10,6
2006	866,4	46,9	1 554,3	48,7	-687,9	51,1
2007	1 210,3	39,7	2 269,2	46,0	-1 058,9	53,9
2008	1 147,7	-5,2	2 026,1	-10,7	-878,4	-17,0
2009	660,1	-42,5	1 162,2	-42,6	-502,1	-42,8
2010	685,9	3,9	1 491,3	28,3	-805,4	60,4

Tabel 1.20. Tulu saldo struktuur

	Maht (mln eurot)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2009	2010	2009	2010	2010/2009
Tööjõutulu	126,6	133,1	-25,2	-16,5	5,1
Investeermistulu	-628,8	-938,5	125,2	116,5	49,3
tulu otseinvesteeringutelt	-438,8	-863,4	87,4	107,2	96,7
tulu aktsia- või osakapitalilt	-430,7	-853,9	85,8	106,0	98,2
dividendid	-123,6	-105,9	24,6	13,1	-14,3
reinvesteeringutulu	-307,1	-748,0	61,2	92,9	143,6
tulu võlgadelt (intressid)	-8,1	-9,5	1,6	1,2	16,8
tulu portfelliinvesteeringutelt	47,9	65,5	-9,5	-8,1	36,9
tulu muudelt investeeringutelt	-237,8	-140,6	47,4	17,5	-40,9
Tulu saldo kokku	-502,1	-805,4	100,0	100,0	60,4

Tulu sissevool suurenes aastaga 4% ning oli 686 mln eurot (vt tabel 1.21). Valdav osa (94%) tulu sissevoolust oli seotud Euroopa Liidu riikidega (vt tabel 1.22). Ligi 30% moodustas tulu sissevoolust tööjõutulu ning selle maht kasvas aastaga 12% ning hõlmas 202 mln eurot. Pool tööjõutulust teeniti Soomes ning 11% Suurbritanniast. Väiksemas mahus teeniti veel Rootsist, Lätist, USAst ja lirimaalt. Kui Soomest, USAst ja Suurbritanniast saadud tööjõutulu aasta jooksul kasvas, siis tööjõutulu lirimaalt ja Lätist vähenes. Investeermistulu sissevool jäi ligilähedaselt 2009. aasta tasemele ning oli 484 mln eurot. Põhilise osa (64%) investeermistulu sissevoolust moodustas otseinvesteeringutulu, mis kasvas 4%. Muude investeeringute tulu (intressitulu) suurenes 8%, kuid portfelliinvesteeringutulu vähenes 11%. Otseinvesteeringutulu sissevool suurenes ainuüksi reinvesteeringutulu toel, mis kasvas 80%, samas dividendi- ja intressitulu vähenes. Reinvesteeringutulu osakaal kogu investeermistulu sissevoolus oli 37% (2009. aastal 21%).

Investeermistulu sissevoolust 73% oli seotud kolme riigiga – Leedu (27%), Läti (24%) ja Küprosega (22%). Tulu sissevool vähenes mõnevõrra kõigist neist riikidest. 73% Leedus ja 88% Lätis saadud investeermistulust teenisid finantsvahenduse investorid. Küprose puhul teenisid ligi 90% investeermistulust veetranspordi investorid. 2009. aastal kahjumis olnud investeermistega Ukrainas ja Soomes pöördus 2010. aastal kasumisse. 54% sissetulevast investeermistulust laekus finantsvahenduse (v.a kindlustus ja pensionifondid) ning 20% veetranspordi investoritele (vt joonis 1.5).

Tabel 1.21. Tulu sissevool Eestisse

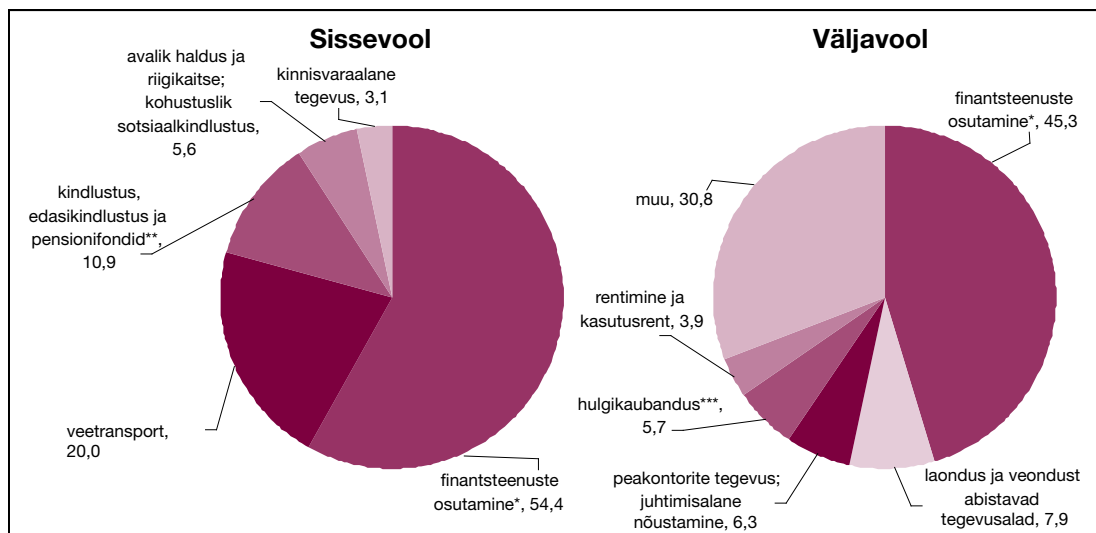
	Maht (mln eurot)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2009	2010	2009	2010	2010/2009
Tööjõutulu	180,9	201,7	27,4	29,4	11,5
Investeermistulu	479,2	484,2	72,6	70,6	1,1
tulu otseinvesteeringutelt	295,3	307,6	44,7	44,8	4,2
tulu aktsia- või osakapitalilt	199,9	242,6	30,3	35,4	21,4
dividendid	100,1	62,5	15,2	9,1	-37,6
reinvesteeritud tulu	99,8	180,1	15,1	26,3	80,6
tulu võlgadelt (intressid)	95,4	64,9	14,5	9,5	-31,9
tulu portfelliinvesteeringutelt	115,5	102,9	17,5	15,0	-10,9
tulu muudelt investeeringutelt	68,4	73,8	10,4	10,8	7,9
Tulu sissevool kokku	660,1	685,9	100,0	100,0	3,9

Tabel 1.22. Tulu riikide ühenduste järgi 2010. aastal

	Sissevool				Väljavool		
	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Muut (%) 2010/2009		Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Muut (%) 2010/2009
EL-27	641,7	93,6	-4,4	EL-27	1 374,7	92,2	33,4
Leedu	132,9	19,4	-9,1	Rootsi	749,4	50,3	1,0
Läti	127,3	18,6	-10,0	Soome	67,7	17,9	115,3
Soome	119,6	17,4	98,8	Holland	157,6	10,6	274,7
Küpros	109,5	16,0	-15,8	Taani	55,4	3,7	15,3
Suurbritannia	29,4	4,3	-6,1	Saksamaa	46,8	3,1	29,5
SRÜ	19,9	2,9	-150,6	SRÜ	40,6	2,7	-44,3
Valgevene	6,6	1,0	358,5	Venemaa	36,9	2,5	-42,9
Venemaa	6,2	0,9	-272,8	Valgevene	1,6	0,1	-61,0
Ülejäänud riigid	24,4	3,6	-13,5	Ülejäänud riigid	76,0	5,1	29,3
USA	9,8	1,4	-12,4	offshore-piirkonnad	40,0	2,7	85,2
Norra	8,6	1,3	16,0	USA	17,2	1,2	8,5
offshore-piirkonnad	2,4	0,3	-14,3	Norra	11,2	0,8	-31,8
Tulu sissevool kokku	685,9	100,0	-42,4	Tulu väljavool kokku	1 491,3	100,0	-48,0

Tulu väljavool Eestist kasvas 2010. aastal varasema aastaga võrreldes 28% (vt tabel 1.23) ning oli 1,5 mld eurot. Tulu väljavoolust moodustas tööjõutulu vaid 5%, ülejäänud oli investeerimistulu. Tööjõutulu väljavool suurenes veerandi võrra. Põhiliselt teenisid Eestis tööjõutulu Rootsi, Soome ja Läti esindajad (65% tööjõutulu väljavoolust). Seejuures suurenes Rootsi esindajate Eestis teenitud tulu ligi 2,5 korda. Investeermistulu väljavool kasvas aastaga 28% ja moodustas 1,4 mld eurot. Investeermistulu väljavool kasvas ainuüksi otseinvesteeringutulu toel, mis suurenes aastaga 60% ning hõlmas kogu investeerimistulu väljavoolust 82%. Portfelli- ja muude investeeringute tulu kahanes. Nagu otseinvesteeringutulu sissevoolu kasvu, põhjustas ka selle väljavoolu kasvu reinvesteeritud tulu, mis suurenes üle kahe korra ja ulatus üle 0,9 mld euronit. Reinvesteeritud tulu moodustas kogu investeerimistulu väljavoolust 65% (2009. aastal 37%) ehk selles ulatuses reaalselt raha väljavoolu ei toimunud.

80% Eestis teenitud investeerimistulust kuulus kolmele riigile – Rootsile (51%), Soomele (18%) ja Hollandile (11%). 2009. aastaga võrreldes jäi investeerimistulu väljavool Rootsi ligilähedaselt samaks, Soome

Joonis 1.5. Investeerimistulu sisse- ja väljavool tegevusalati 2010. aastal

* V.a kindlustus ja pensionifondid.

** V.a kohustuslik sotsiaalkindlustus.

*** V.a mootorsõidukid ja mootorrattad.

Tabel 1.23. Tulu väljavool Eestist

	Maht (mln eurot)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2009	2010	2009	2010	2010/2009
Tööjõutulu	-54,3	-68,58384579	4,7	4,6	26,3
Investeerimistulu	-1 107,9	-1 422,7	95,3	95,4	28,4
Tulu otseinvesteeringutelt	-734,1	-1 171,0	63,2	78,5	59,5
tulu aktsia- või osakapitalilt	-630,6	-1 096,6	54,3	73,5	73,9
dividendid	-223,7	-168,4	19,2	11,3	-24,7
reinvesteeritud tulu	-406,9	-928,2	35,0	62,2	128,1
tulu võlgadelt (intressid)	-103,5	-74,4	8,9	5,0	-28,1
Tulu portfelliinvesteeringutelt	-67,6	-37,4	5,8	2,5	-44,8
Tulu muudelt investeeringutelt	-306,2	-214,4	26,3	14,4	-30,0
Tulu väljavool kokku	-1 162,2	-1 491,3	100,0	100,0	28,3

aga kasvas üle kahe korra ja Hollandisse enam kui kolm korda. Rootsi investorite tulust 74% oli seotud finantsvahendusega, vähenedes aastaga 13%. Samal ajal kasvas Rootsi investorite tulu elektroonika-tööstusest kümme korda. Soome investorid said tulu investeeringutelt paljudesse tegevusaladesse, nagu näiteks finantsteenuste osutamine, hulgikaubandus, puidutöötlemine, kinnisvara ja jookide tootmine. Hollandi investorid teenisid tulu peamiselt laondusest ja veonduse abitegevustest (58% investeerimistulust) ning peakontorite tegevusest (13%). Eestis kasvatasid investeerimistulu jõudsalt veel Taani, Leedu, Küprose ja Saksamaa investorid, Venemaa investorite tulu aga vähenes kaks korda.

Tabel 1.24. Jooksevülekanded ja kapitalikonto riikide ühenduste järgi (mln eurot)

	Saadud		Makstud		Saldo	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Jooksevülekanded	502,1	592,0	286,7	335,6	215,4	256,4
valitsemissektor	198,8	239,1	178,5	177,1	20,3	62,0
EL-27	181,0	221,2	167,6	166,0	13,3	55,2
SRÜ	3,1	2,6	0,7	0,8	2,4	1,8
ülejäänud riigid	14,7	15,2	10,1	10,3	4,6	4,9
muud sektorid	303,3	353,0	108,3	158,6	195,0	194,4
EL-27	235,9	271,4	89,4	127,7	146,5	143,7
SRÜ	47,0	46,6	4,5	4,3	42,5	42,3
ülejäänud riigid	20,4	35,0	14,4	26,6	6,0	8,4
Kapitaliülekanded	484,0	389,4	1,0	6,0	482,9	383,5
valitsemissektor	235,7	198,2	0,1	0,2	235,6	198,1
muud sektorid	248,2	191,2	1,0	5,8	247,3	185,4
Immateriaalne vara	3,5	135,3	3,0	0,2	0,5	135,2

Jooksevülekanded ja kapitalikonto

Jooksevülekannete konto ülejääk suurenes aastaga viiendiku võrra ja oli 256 mln eurot (vt tabel 1.24). Eestisse tehti jooksevülekandeid 592 mln euro väärtuses, millest valitsemissektorile laekus 40%. Sellest 58% ehk 139 mln eurot oli Euroopa Liidu välisabi kasutamine ja ülejäänu käibe-, tulu- ja sotsiaalmaksude laekumine mitteresidentidelt. Ülekanded muudele sektoritele olid 353 mln eurot, millest välisabi kasutamine hõlmas 46% ja välismaal töötajate rahaülekanded 12%. Jooksevülekannete väljavool oli 336 mln eurot, millest valitsemissektori maksed Euroopa Liidu ühiskassasse moodustasid 43%.

Kapitaliülekannete saldo oli 384 mln euroga positiivne, vähenedes aastaga viiendiku võrra. Eestisse tehtud kapitaliülekanded koosnesid põhiliselt Euroopa Liidu toetustest valitsemissektorile ja muudele sektoritele infrastruktuuriobjektide rajamiseks.

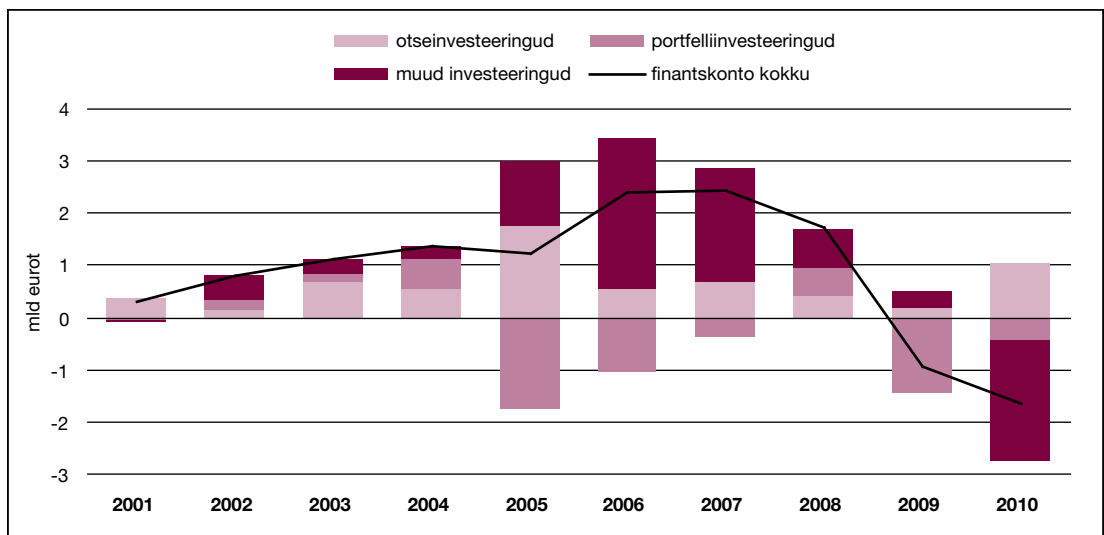
Immateriaalse vara alla kuuluv CO2 saastekvootide müügist laekus Eestisse 2010. aastal 135 mln eurot. Saastekvooti müüdi Jaapanisse, Hispaaniasse, Austriasse ja Luksemburgi.

FINANTSKONTO

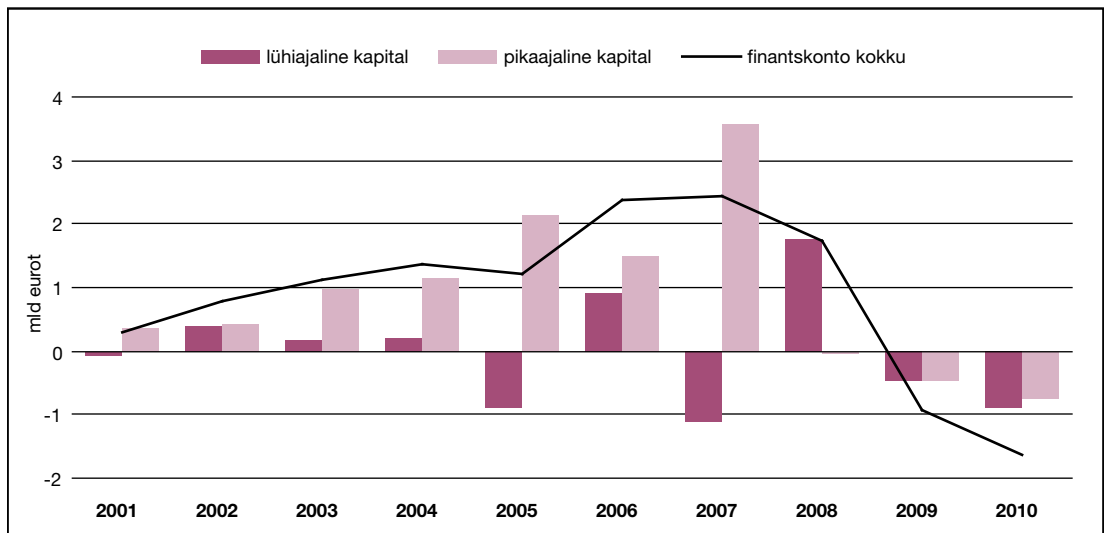
Võrreldes 2009. aastaga intensiivistus 2010. aastal kapitali netoväljavool märkimisväärselt ning oli seotud põhiliselt eurole ülemineku ettevalmistustega. Nimelt alandati teisel poolaastal järk-järgult krediidasutuste kohustusliku reservi nõuet, mis võimaldas neil paigutada vabanenud vahendid välismaale. Netoväljavool toimus valdavalt muude investeeringute ning väiksemas matus portfelliinvesteeringutena ja moodustas 1,6 mld eurot. Otseinvesteeringute netosissevool oli samal ajal suurim peale 2005. aastat. Finantskonto struktuurist annavad liikide ja tähtaegade järgi ülevaate joonised 1.6 ja 1.7.

Otseinvesteeringud

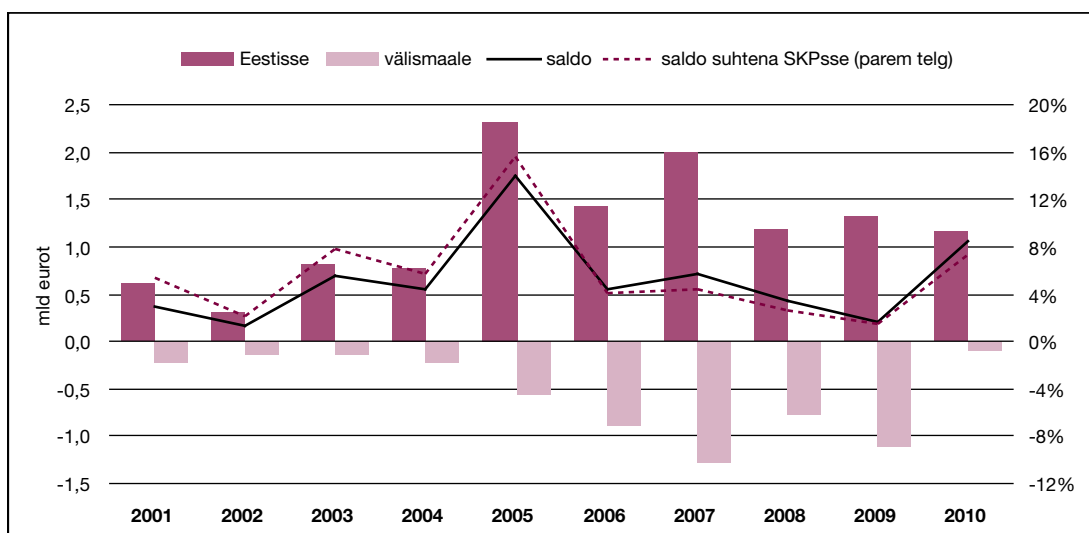
2010. aastal ulatusid mitteresidentide **otseinvesteeringud** Eestisse 1,2 mld euron ja residentide otseinvesteeringud välismaale 0,1 mld euron. See tähendab, et otseinvesteeringute saldo oli 1,1 mld euroga plussis. 2009. aastaga võrreldes vähenes otseinvesteeringute sissevool kümnendiku võrra ja väljavoolust jäi alles vaid kümnendik (vt joonis 1.8).

Joonis 1.6. Välisinvesteeringukapitali voogude struktuur

Joonis 1.7. Finantskonto tähtajaline struktuur

Joonis 1.8. Otseinvesteeringud

Eestisse tehtud otseinvesteeringud jäid 2010. aastal peaaegu 2009. aasta tasemele. Investeeringute struktuur näitas, et ettevõtete kasumlikkus oli taastunud ning vajadus lisarahastamise järele vähenenud: reinvesteeringut tulu osakaal tõusis 80%le otseinvesteeringute kogusummast, mis oli viimase kümne aasta suurim. 2010. aastal investeeriti omakapitali 349 mln eurot, mahukaimad investeeringud said jae-kaubanduse ning finantsvahenduse ettevõtted. Reinvesteeringut tulu oli kokku ligi miljard eurot ehk üle kahe korra suurem kui 2009. aastal ja üsna lähedal buumieelse 2006. aasta tulemusele. Tulu peamised kasvullikad olid hulgikaubanduse, laonduse ja veonduse ettevõtted ning peakontorid. Kõnealusele kirjele suurimat mõju avaldava finantsvahenduse tegevusala reinvesteeringut tulu oli 0,4 mld eurot, mis jäi 2009. aasta näitajaga samasse suurusjärku. Otseinvesteeringugrupi vastu suunatud nõuete kasv viis Eesti ettevõtetest välja 212 mln eurot ja kohustuste, eelkõige pikaajaliste laenude suurenemine tõi sisse 98 mln eurot (vt tabelid 1.25-1.26).

Tabel 1.25. Eestisse tehtud otseinvesteeringute struktuur

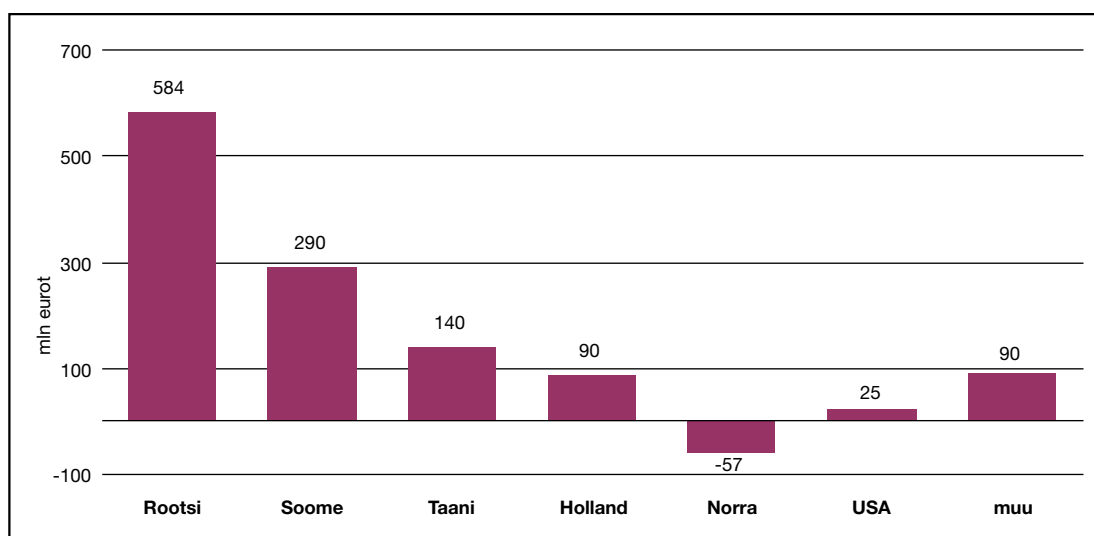
	Aktsia- või osakapital		Reinvesteeringut tulu		Muu kapital				Otseinvesteeringud Eestisse kokku	
	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Nõuded		Kohustused		Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)
					Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)		
2001	232,7	38,6	247,9	41,1	-60,8	-10,1	182,8	30,3	602,7	100,0
2002	52,5	17,1	215,4	70,2	-49,4	-16,1	88,3	28,8	306,8	100,0
2003	340,6	41,4	409,5	49,8	-85,3	-10,4	157,4	19,1	822,2	100,0
2004	296,5	38,5	510,1	66,2	-92,9	-12,1	57,2	7,4	770,8	100,0
2005	1 788,2	77,5	567,9	24,6	-128,7	-5,6	79,9	3,5	2 307,3	100,0
2006	143,1	10,0	1 000,4	69,9	-285,3	-19,9	573,7	40,1	1 431,9	100,0
2007	273,2	13,8	1 366,9	68,9	-417,7	-21,0	762,5	38,4	1 985,0	100,0
2008	195,2	16,5	870,6	73,7	-125,3	-10,6	241,4	20,4	1 181,8	100,0
2009	1 219,2	92,2	406,9	30,8	-50,0	-3,8	-253,0	-19,1	1 323,1	100,0
2010	348,6	30,0	928,2	79,9	-212,3	-18,3	97,8	8,4	1 162,3	100,0

Tabel 1.26. Laenukapitali nõuded ja kohustused välismaise otseinvesteeriija suhtes (mln eurot)

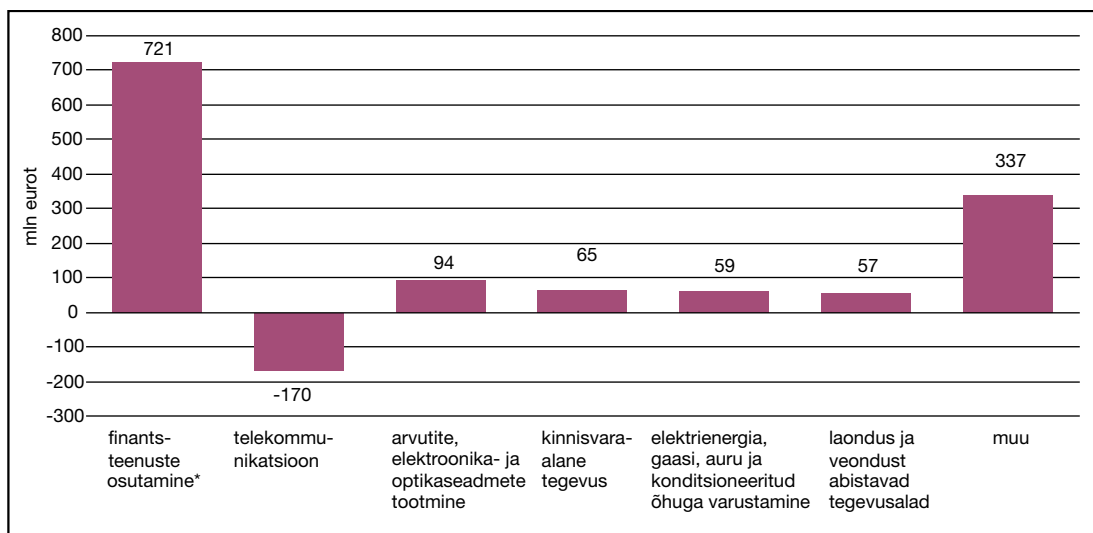
	Nõuded				Kohustused			
	Pikaajalised		Lühiajalised		Pikaajalised		Lühiajalised	
	Andmine	Tagastamine	Andmine	Tagastamine	Saamine	Tagastamine	Saamine	Tagastamine
2003	26,1	15,7	64,6	31,9	329,5	170,5	193,1	238,2
2004	31,5	23,7	113,4	55,1	294,1	312,0	193,3	140,4
2005	81,4	32,1	146,4	90,3	504,2	440,5	320,3	292,4
2006	135,5	38,9	238,0	165,5	851,1	392,4	263,3	216,9
2007	246,7	78,3	510,8	248,6	1 152,7	586,4	516,5	406,9
2008	224,3	161,7	576,8	521,8	876,1	770,2	783,2	600,2
2009	170,2	131,2	388,4	372,8	567,3	734,5	631,2	611,5
2010	83,4	210,4	738,9	446,2	743,4	448,2	424,0	653,7

Tähtsaimad otseinvesteeringute allikad olid Rootsi (50%) ja Soome (25%) ning vähemal määral Taani, Holland ja Ameerika Ühendriigid (vt joonis 1.9). Norra otseinvesteeringute vähenemise taga oli lühiajaliste laenude andmine ja saadud laenude tagasimaksmine. Peaaegu kaks kolmandikku otseinvesteeringutest tehti finantsvahenduse ettevõtetesse ning kümnendik elektroonikatööstusesse (vt joonis 1.10). 98% otseinvesteeringutest tuli Euroopa Liidu riikidest (vt tabel 1.27).

Otseinvesteeringud välismaale moodustasid kümnendiku 2009. aasta tasemest ning ulatusid 100 mln euroni (vt tabel 1.28). Nagu Eestisse tehtud investeeringute puhul, läks 2010. aastal ka välismaale enim reinvesteeriivat tulu, seda isegi suuremas ulatuses (180 mln eurot), kui oli välismaiste otseinvesteeringute kogumaht. Lõviosa reinvesteeriitud tulust ehk 163 mln eurot tuli finantsvahenduse ettevõtetest. Tütarettevõtetele antud laenude ja kaubakrediidi muutused vähendasid välismaiseid investeeringuid, sest raha liikus Eestisse: grupisest nõuete vähenemisest 63 mln eurot ja kohustuste suurenemisest 93 mln eurot (vt tabel 1.29).

Joonis 1.9. Eestisse tehtud otseinvesteeringud riigiti 2010. aastal

Joonis 1.10. Eestisse tehtud otseinvesteeringud tegevusalati 2010. aastal

* V.a kindlustus ja pensionifondid.

Tabel 1.27. Otseinvesteeringud Eestisse riikide ühenduste järgi

	Maht (mln eurot)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2009	2010	2009	2010	2010/2009
EL-27	1 212,4	1 137,9	91,6	97,9	-6,1
SRÜ	97,5	4,8	7,4	0,4	-95,1
Ülejäänud riigid	13,3	19,5	1,0	1,7	47,4
Kokku	1 323,1	1 162,3	100,0	100,0	-12,2

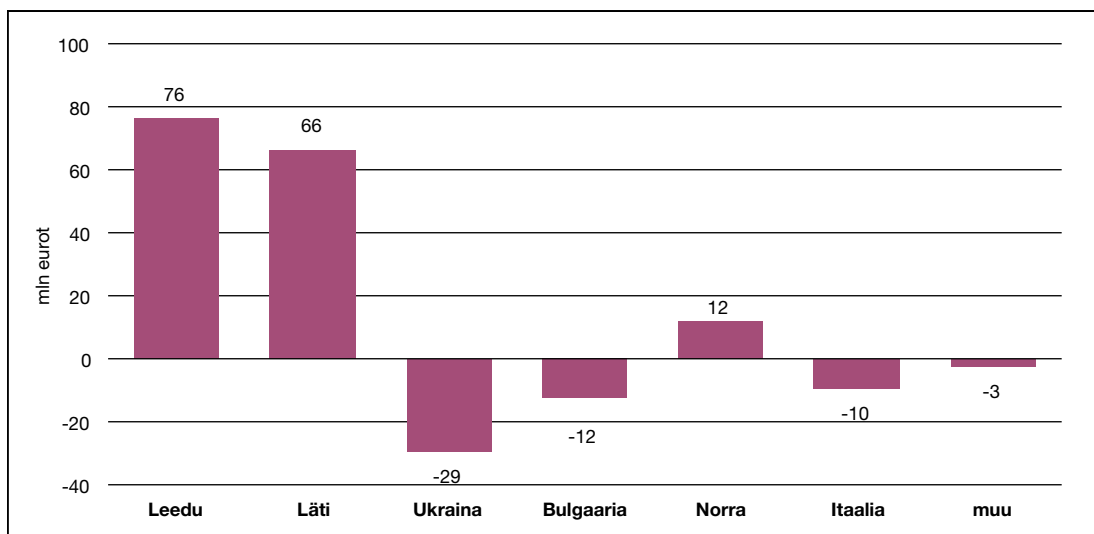
Tabel 1.28. Välismaale tehtud otseinvesteeringute struktuur

	Aksia- või osakapital		Reinvesteeritud tulu		Muu kapital				Otseinvesteeringud välismaal kokku	
	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Nõuded		Kohustused		Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)
					Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)		
2001	-121,2	53,8	-19,5	8,7	-79,4	35,2	-5,3	2,4	-225,5	100,0
2002	-57,8	41,3	-42,5	30,4	-46,5	33,2	6,9	-4,9	-139,9	100,0
2003	-67,7	49,3	-47,4	34,5	-41,3	30,0	19,0	-13,9	-137,4	100,0
2004	-139,0	64,2	-58,8	27,1	-27,7	12,8	9,0	-4,1	-216,6	100,0
2005	-329,5	59,3	-172,2	31,0	-73,0	13,1	18,7	-3,4	-556,0	100,0
2006	-376,8	42,7	-309,6	35,1	-243,8	27,7	48,6	-5,5	-881,6	100,0
2007	-660,0	51,7	-324,8	25,4	-384,8	30,1	93,1	-7,3	-1 276,5	100,0
2008	-150,7	19,8	-136,7	18,0	-419,7	55,2	-53,1	7,0	-760,2	100,0
2009	-772,0	69,3	-99,8	8,9	-162,9	14,6	-80,0	7,2	-1 114,7	100,0
2010	-82,0	81,8	-180,1	179,9	69,0	-68,9	93,0	-92,8	-100,2	100,0

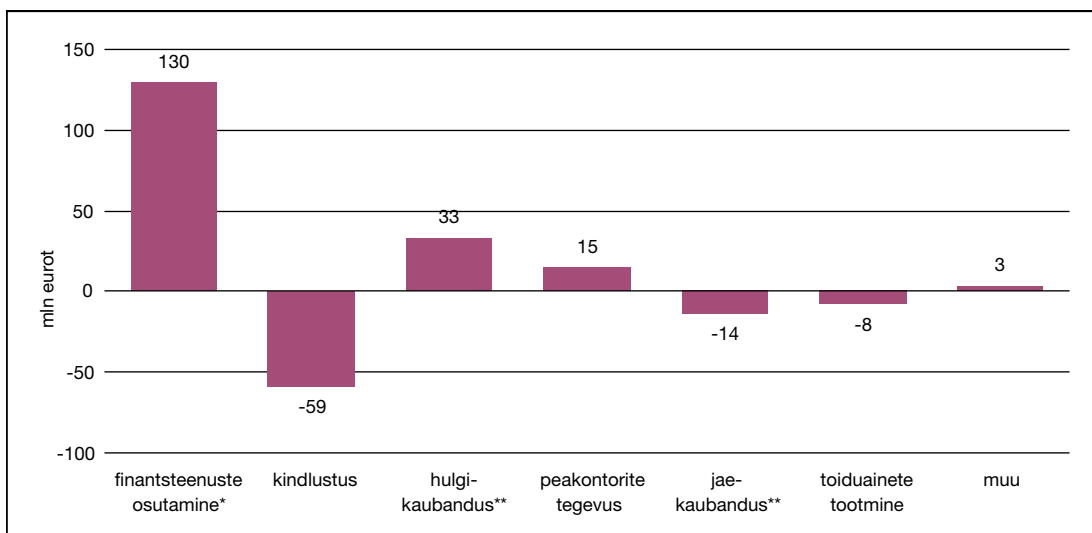
Tabel 1.29. Laenukapitali nõuded ja kohustused välismaise tütar-/sidusettevõtja suhtes (mln eurot)

	Nõuded				Kohustused			
	Pikaajalised		Lühiajalised		Pikaajalised		Lühiajalised	
	Andmine	Tagastamine	Andmine	Tagastamine	Saamine	Tagastamine	Saamine	Tagastamine
2003	70,8	45,8	30,2	32,2	0,3	0,7	5,4	6,3
2004	59,7	78,8	60,9	23,6	1,1	3,9	1,8	2,4
2005	136,9	95,1	109,3	70,8	7,0	3,9	6,7	1,6
2006	342,9	151,6	99,9	103,9	7,6	7,2	9,4	1,3
2007	408,3	130,8	133,5	95,4	6,4	7,3	107,3	7,0
2008	347,1	234,1	185,3	129,0	16,3	11,8	38,0	75,4
2009	397,6	197,5	226,7	158,4	11,1	5,6	10,0	72,3
2010	141,6	170,2	116,9	80,2	4,5	7,5	31,0	10,4

Eesti otseinvesteeringute eelistatumad sihtriigid olid lõunapoolsed naabrid Leedu ja Läti, kuhu suunati vahendeid vastavalt 76 ja 66 mln eurot (vt joonis 1.11). Väiksemas mahus investeeriti Norrasse. Otseinvesteeringud Ukrainasse ja Bulgaariasse vähenesid. Enim investeerisid välismaale finantsvahenduse ning hulgikaubanduse valdkondade investorid (vt joonis 1.12). Riikide ühenduste arvestuses tehti pea kõik otseinvesteeringutest Euroopa Liitu, investeeringud SRÜ riikidesse vähenesid (vt tabel 1.30).

Joonis 1.11. Välismaale tehtud otseinvesteeringud riigiti 2010. aastal

Joonis 1.12. Välismaale tehtud otseinvesteeringud tegevusalati 2010. aastal

* V.a kindlustus ja pensionifondid.

** V.a mootorsõidukid ja mootorrattad.

Tabel 1.30. Otseinvesteeringud välismaale riikide ühenduste järgi

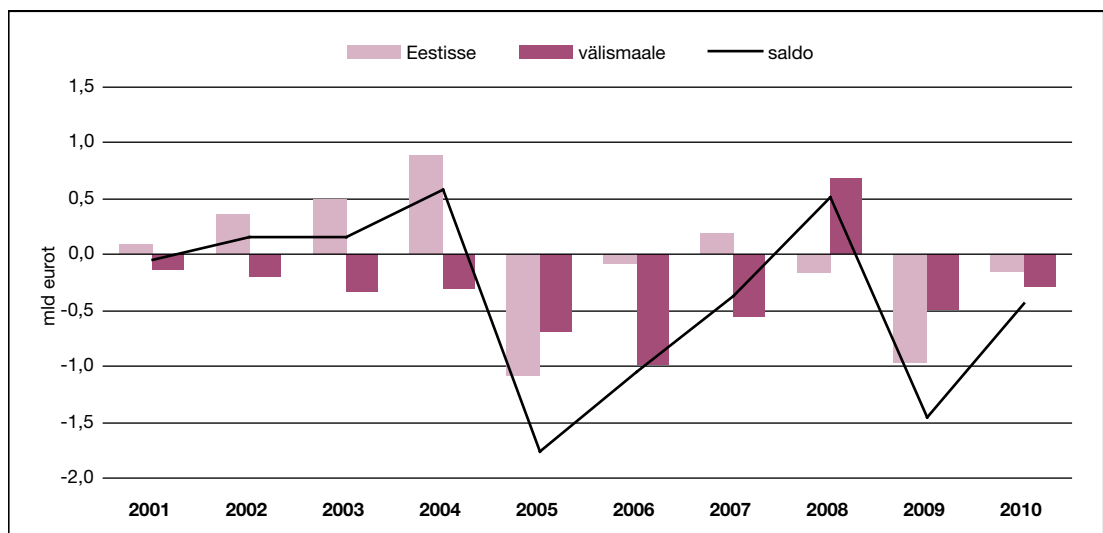
	Maht (mln eurot)		Osatähtsus (%)		Muut (%)
	2009	2010	2009	2010	2010/2009
EL-27	-1 197,1	-122,9	107,4	122,7	-89,7
SRÜ	58,4	27,3	-5,2	-27,3	-53,3
Ülejäänud riigid	24,0	-4,5	-2,2	4,5	-118,9
Kokku	-1 114,7	-100,2	100,0	100,0	-91,0

Portfelliinvesteeringud

Portfelliinvesteeringute netoväljavool oli 2010. aastal 441 mln eurot, mille moodustasid peamiselt omandiväärtpaberinõuded ja võlaväärtpaberikohustused. Vaadeldaval perioodil kasvasid muu sektori ettevõtete investeeringud välismaistesse omandiväärtpaberitesse ning vähenesid valitsemissektori võlakirjakohustused (vt joonis 1.13 ja tabel 1.31).

Portfelliinvesteeringute kohustused vähenesid 2010. aastal 149 mln euro võrra (vt tabel 1.32). Sellest 90 mln eurot moodustas valitsemissektori võlaväärtpaberikohustuste vähenemine, mis asendus suures osas kohustustega kodumaise investori ees. Krediidiasutused lunastasid aasta jooksul võlakirju ühtekokku 42 mln euro väärtuses. Muu sektori ettevõtetel vähenesid võlaväärtpaberikohustused 28 mln euro võrra. Omandiväärtpaberikohustusi suurendasid enamasti investeerimisfondid, ühtekokku 26 mln euro võrra. Riigiti vähenesid portfelliinvesteeringukohustused enim Soome ees, millele järgnesid Rootsi, Ameerika Ühendriigid, Holland ja Luksemburg (vt joonis 1.14 ja tabel 1.33).

Portfelliinvesteeringute nõuded suurenesid aasta jooksul 291 mln euro võrra (vt tabel 1.34). Kui omandiväärtpaberinõuded kasvasid 302 mln euro võrra, siis võlaväärtpaberinõuded kahanesid 10 mln euro võrra.

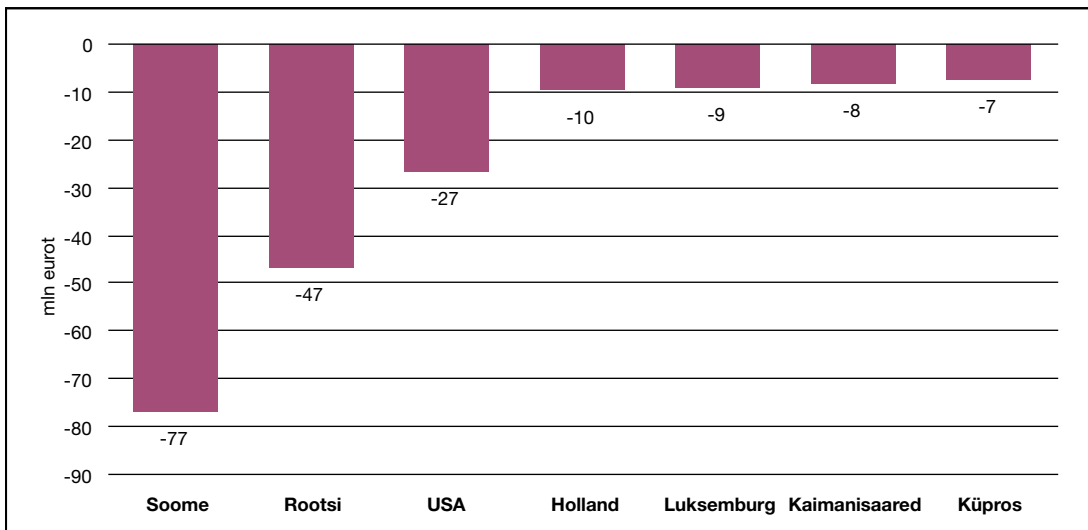
Joonis 1.13. Portfelliinvesteeringud

Tabel 1.31. Portfelliinvesteeringud väärtpaberi liigi ja majandussektori järgi (mln eurot)

	Nõuded		Kohustused		Saldo	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Omandiväärtpaberid	-47,9	-301,8	-93,5	10,8	-141,4	-291,0
keskpank	-	-	-	-	-	-
valitsemissektor	18,5	8,8	-	-	18,5	8,8
krediitiasutused	0,6	-0,4	0,2	2,1	0,8	1,7
muud sektorid	-67,1	-310,2	-93,7	8,7	-160,8	-301,5
Võlaväärtpaberid	-438,2	10,4	-868,7	-160,1	-1 306,9	-149,7
keskpank	-	-	-	-	-	-
valitsemissektor	140,6	9,9	26,8	-90,2	167,4	-80,3
krediitiasutused	-482,9	-79,5	-848,3	-42,1	-1 331,2	-121,6
muud sektorid	-95,9	80,0	-47,2	-27,8	-143,1	52,2
Kokku	-486,1	-291,4	-962,2	-149,3	-1 448,3	-440,7

Tabel 1.32. Portfelliinvesteeringute kohustuste struktuur

	Omandiväärtpaberid		Võlaväärtpaberid		Kokku	
	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)
2001	36,3	40,6	53,2	59,4	89,5	100,0
2002	58,3	16,4	297,2	83,6	355,5	100,0
2003	97,6	19,6	399,8	80,4	497,4	100,0
2004	140,9	15,9	746,0	84,1	887,0	100,0
2005	-1 045,1	96,9	-33,1	3,1	-1 078,2	100,0
2006	238,5	-293,7	-319,7	393,7	-81,2	100,0
2007	225,8	122,6	-41,6	-22,6	184,2	100,0
2008	-212,7	122,9	39,6	-22,9	-173,0	100,0
2009	-93,5	9,7	-868,7	90,3	-962,2	100,0
2010	10,8	-7,2	-160,1	107,2	-149,3	100,0

Joonis 1.14. Portfelliinvesteeringute kohustuste kahanemine riigiti 2010. aastal

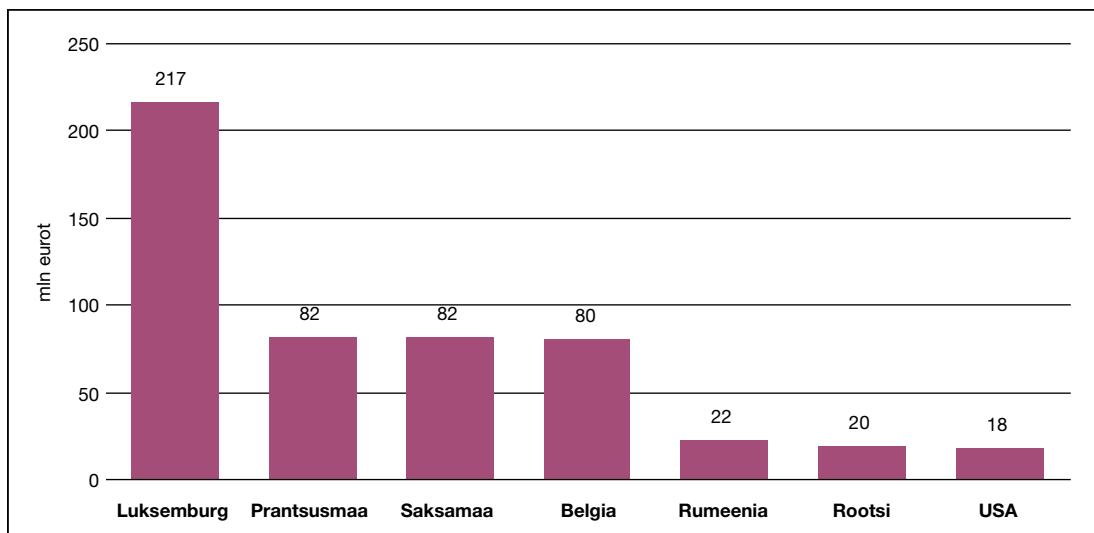
Tabel 1.33. Portfelliinvesteeringute struktuur riikide ühenduste järgi

	Maht (mln eurot)				Osatähtsus (%)			
	Nõuded		Kohustused		Nõuded		Kohustused	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010
EL-27	-584,0	-264,5	-925,9	-121,4	120,1	90,8	96,2	81,3
SRÜ	33,5	-1,2	-0,1	3,2	-6,9	0,4	0,0	-2,1
Ülejäänud riigid	64,4	-25,7	-36,2	-31,1	-13,2	8,8	3,8	20,8
Kokku	-486,1	-291,4	-962,2	-149,3	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabel 1.34. Portfelliinvesteeringute nõuete struktuur

	Omandiväärtpaberid		Võlaväärtpaberid		Kokku	
	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)
2001	15,1	-11,3	-149,3	111,3	-134,2	100,0
2002	0,6	-0,3	-204,0	100,3	-203,4	100,0
2003	-65,8	19,2	-276,3	80,8	-342,0	100,0
2004	-184,9	60,6	-120,3	39,4	-305,2	100,0
2005	-309,9	44,8	-381,5	55,2	-691,4	100,0
2006	-292,0	30,0	-682,5	70,0	-974,5	100,0
2007	-491,4	89,0	-60,8	11,0	-552,2	100,0
2008	261,8	38,5	418,8	61,5	680,5	100,0
2009	-47,9	9,9	-438,2	90,1	-486,1	100,0
2010	-301,8	103,6	10,4	-3,6	-291,4	100,0

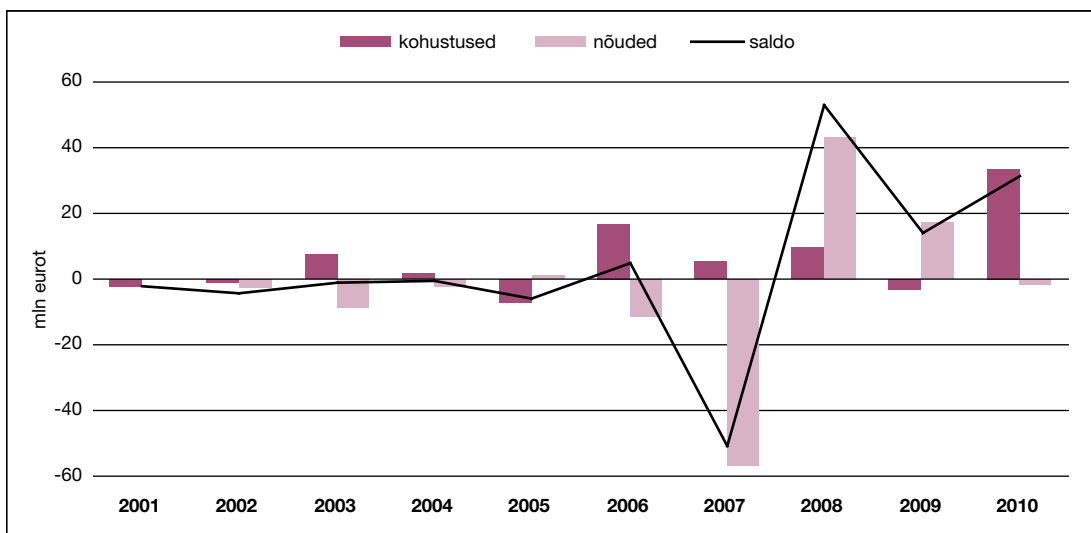
Muu sektori ettevõtetest suurendasid investimis- ja pensionifondid investeeringuid omandiväärtpaberitesse ühtekokku 247 mln euro võrra, millest üle poole oli tingitud võlakirjainvesteeringute ümbersuunamisest. Kindlustusseltsid suurendasid investeeringuid omandiväärtpaberitesse 38 mln euro ning võlaväärtpaberitesse 61 mln euro võrra. Krediidiasutuste investeeringud, mis moodustasid kokku 80 mln eurot, suundusid erinevalt muu sektori ettevõtete investeeringutest valdavalt välismaistesse võlakirjadesse. Valitsemissektor vähendas nii investeeringuid omandi- kui ka võlaväärtpaberitesse. Riigiti suurenesid portfelliinvesteeringute nõuded enim Luksemburgi, Prantsusmaa, Saksamaa ja Belgia vastu (vt joonis 1.15).

Joonis 1.15. Portfelliinvesteeringute nõuete kasv riigiti 2010. aastal

Tuletisinstrumendid

Tuletisinstrumentide netosissevool ulatus 2010. aastal 31 mln euroni (vt joonis 1.16). Tuletisinstrumentide **nõuded** suurenesid 2 mln euro võrra, mille põhjustas peamiselt mittefinantsettevõtete poolt tuletisinstrumentidesse tehtud investeeringute kasv. Riigiti kasvasid nõuded enim Saksamaa ja Soome vastu. Tuletisinstrumentide kohustused suurenesid 2010. aastal 33 mln euro võrra, mis oli samuti seotud mittefinantsettevõtetega. Riigiti kasvasid tuletisinstrumentidega seotud **kohustused** põhiliselt Suurbritannia ees.

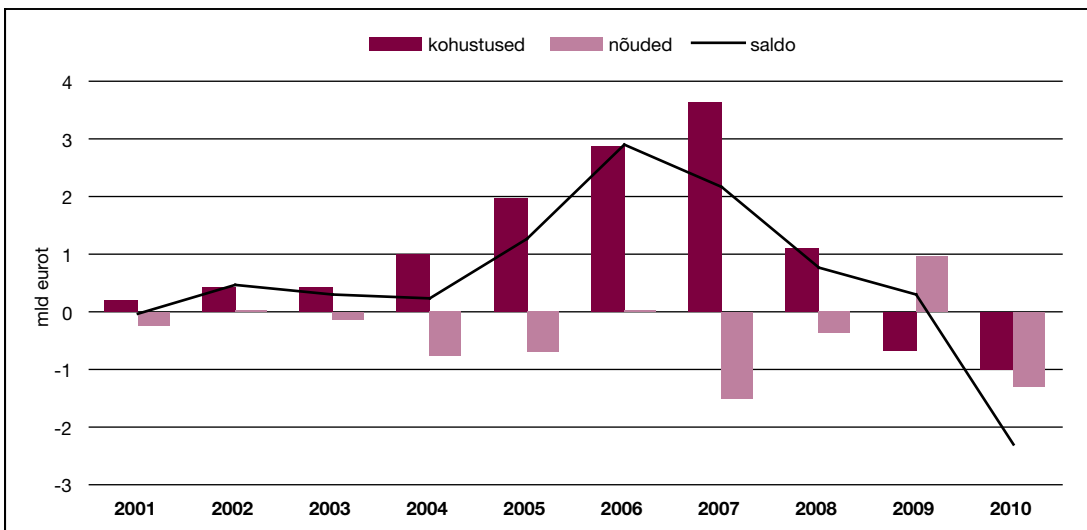
Joonis 1.16. Tuletisinstrumendid

Muud investeeringud

Muude investeeringute netoväljavool ulatus 2010. aastal 2,3 mld euroni, millest 1,6 mld eurot moodustas krediidasutustega seotud investeeringute väljavool (vt joonis 1.17). Netoväljavoolust hõlmas valdava osa pikaajaline kapital (vt tabel 1.35).

Muude investeeringute kohustused kahanesid aasta jooksul 1 mld euro võrra, millest krediidasutuste sularaha ja hoiuste kohustused (sh pankadevahelised laenud) vähenesid 1,6 mld euro võrra³ (vt tabel 1.36). Krediidasutuste emapankade ees võetud kohustusi aitas vähendada ka aasta teises pooles seoses eurole ülemineku ettevalmistusega alandatud pankade kohustusliku reservi nõue. Liisinguettevõtete pikaajalised laenukohustused vähenesid, samal ajal kui muu sektori ettevõtete lühiajalised laenukohustused suurenesid. Ühtekokku kasvasid laenukohustused 35 mln euro võrra. Muu sektori ettevõtted suurendasid ka lühiajalisi kaubanduskrediidi kohustusi 374 mln euro võrra. Muud kohustused kasvasid vaadeldaval perioodil 179 mln euro võrra, millest valitsemissektori pikaajalised kohustused moodustasid 107 mln eurot. Need koosnesid Euroopa Liidu fondidest saadud, kuid veel kasutamata välisabi summadest ning kasutamata saastekvoodiühikute müügist tekkinud kohustustest. Riikide arvestuses kahanesid enim ehk 1,2 mld euro võrra muude investeeringute kohustused Rootsi ees, millele järgnesid kohustused Taani, Läti ja Briti Neitsisaarte ees (vt joonis 1.18 ja tabel 1.37).

Muude investeeringute nõuded suurenesid 2010. aastal 1,3 mld euro võrra (vt tabel 1.38). Enim ehk 485 mln euro võrra kasvasid hoiusenõuded; laenu- ja kaubanduskrediidi nõuded suurenesid vastavalt 260 ja 386 mln euro võrra. Pikaajalise kapitaliga olid enamasti seotud muu sektori ettevõtete lae-

Joonis 1.17. Muud investeeringud

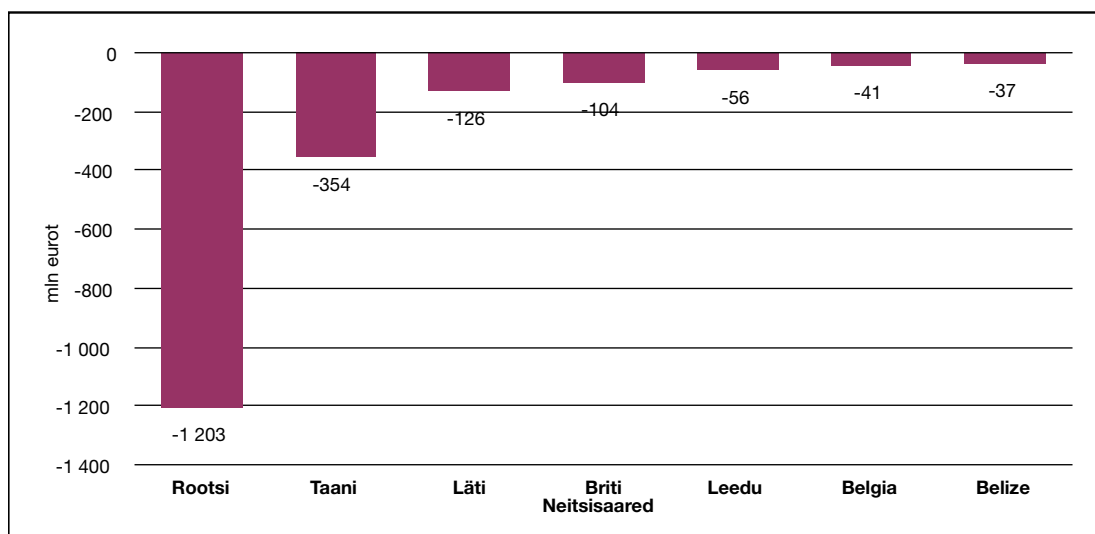
³ Alates 2008. aasta I kvartalist näidatakse muudes investeeringutes pankadevahelisi laene sularaha ja hoiuste kirjel (varem pika- ja lühiajaliste laenude all). Euroala riikidele Euroopa Keskpanga poolt kehtestatud suunise ning euroalavälise riikide suhtes kehtiva soovitusel järgi tuleb laenude korral vahet teha laenusaja olemusel. Nimelt kui pankade ja mittepankade vahelised laenud muudes investeeringutes kajastuvad edasi laenude all, siis pankadevahelised laenud liigitatakse hoiuste alla.

Tabel 1.35. Muud investeeringud tähtaja järgi (mln eurot)

	Nõuded		Kohustused		Saldo	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Pikaajaline kapital	-39,6	-321,5	271,6	-1 287,2	232,0	-1 608,7
keskpank	0,0	0,0	66,7	0,0	66,7	0,0
valitsemissektor	-5,6	-3,0	192,5	95,4	186,9	92,4
krediidiasutused	27,4	6,7	92,2	-1 100,4	119,6	-1 093,7
muud sektorid	-61,4	-325,2	-79,8	-282,2	-141,2	-607,4
Lühiajaline kapital	994,3	-975,3	-934,7	283,7	59,6	-691,6
keskpank	-	-	7,3	7,2	7,3	7,2
valitsemissektor	-14,5	-14,4	0,1	0,0	-14,4	-14,4
krediidiasutused	969,3	-200,1	-672,5	-342,5	296,8	-542,6
muud sektorid	39,5	-760,8	-269,6	619,0	-230,1	-141,8
Kokku	954,6	-1 296,9	-662,8	-1 003,5	291,8	-2 300,4

Tabel 1.36. Muude investeeringute kohustuste struktuur

	Kaubanduskrediit		Laenud		Hoised		Muu kapital		Kokku	
	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)
2001	6,6	3,1	164,3	78,2	5,2	2,5	34,1	16,2	210,2	100,0
2002	49,9	11,6	125,5	29,2	240,5	55,9	14,4	3,3	430,3	100,0
2003	-7,4	-1,7	205,8	47,8	293,2	68,2	-61,4	-14,3	430,2	100,0
2004	40,0	4,0	291,8	29,3	562,7	56,5	101,1	10,2	995,6	100,0
2005	104,4	5,3	1 577,1	80,3	188,8	9,6	92,8	4,7	1 963,1	100,0
2006	203,6	7,1	1 229,2	43,1	1 347,3	47,2	75,0	2,6	2 855,2	100,0
2007	-21,9	-0,6	2 443,3	67,2	1 206,4	33,2	8,3	0,2	3 636,0	100,0
2008	20,0	1,8	73,6	6,6	951,1	85,2	71,6	6,4	1 116,2	100,0
2009	-329,0	49,6	139,8	-21,1	-476,6	71,9	3,0	-0,5	-662,8	100,0
2010	370,8	-37,0	34,6	-3,4	-1 587,7	158,2	178,8	-17,8	-1 003,5	100,0

Joonis 1.18. Muude investeeringute kohustuste kahanemine riigiti 2010. aastal

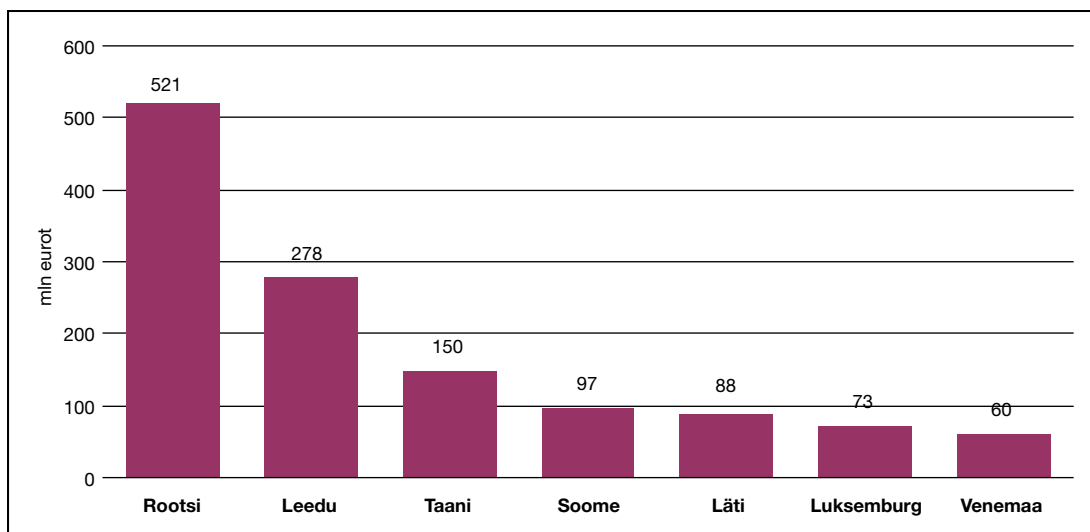
Tabel 1.37. Muude investeeringute struktuur riikide ühenduste järgi

	Maht (mln eurot)				Osatähtsus (%)			
	Nõuded		Kohustused		Nõuded		Kohustused	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010
EL-27	898,8	-1 076,3	-517,8	-1 165,2	94,2	83,0	78,1	116,1
SRÜ	-48,5	-77,9	-130,4	61,5	-5,1	6,0	19,7	-6,1
Ülejäänud riigid	104,3	-142,7	-14,6	100,2	10,9	11,0	2,2	-10,0
Kokku	954,6	-1 296,9	-662,8	-1 003,5	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabel 1.38. Muude investeeringute nõuete struktuur

	Kaubanduskrediit		Laenud		Hoiused		Muu kapital		Kokku	
	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)	Maht (mln eurot)	Osatähtsus (%)
2001	-37,4	15,7	-145,6	61,3	-47,2	19,9	-7,3	3,1	-237,5	100,0
2002	67,0	150,7	-84,7	-190,5	47,5	106,8	14,7	33,0	44,4	100,0
2003	-65,7	45,0	-225,0	154,1	141,2	-96,7	3,5	-2,4	-146,0	100,0
2004	-66,0	8,8	-540,4	72,0	-98,8	13,2	-45,8	6,1	-750,9	100,0
2005	-125,1	17,6	265,1	-37,2	-788,2	110,7	-64,1	9,0	-712,2	100,0
2006	-225,5	-628,1	-161,8	-450,7	401,6	1 118,7	21,7	60,4	35,9	100,0
2007	-41,0	2,8	-645,0	43,4	-743,0	50,0	-56,2	3,8	-1 485,2	100,0
2008	-110,2	30,4	-128,0	35,3	-43,3	11,9	-81,4	22,4	-362,8	100,0
2009	178,7	18,7	129,9	13,6	696,2	72,9	-50,2	-5,3	954,6	100,0
2010	-386,2	29,8	-260,1	20,1	-484,9	37,4	-165,8	12,8	-1 296,9	100,0

nunõuete kasv. Nii kaubanduskrediidi, hoiuste kui ka muude nõuetega seotud investeeringud olid seotud lühiajalise kapitaliga, mis aasta jooksul suurenes 975 mln euro võrra. Sellest 761 mln eurot kuulus muu sektori ettevõtetele ning 200 mln eurot krediidasutustele. Krediidasutused suunasid oma investeeringuid lühiajalistele välisarvetele peamiselt aasta teises pooles. Riigiti suurenesid muude investeeringute nõuded põhiliselt Rootsi, aga ka Leedu, Taani ja Soome vastu (vt joonis 1.19). Laenukapitali nõuetest ja kohustustest annab täpsema ülevaate tabel 1.39.

Joonis 1.19. Muude investeeringute nõuete kahanemine riigiti 2010. aastal

Tabel 1.39. Laenukapitali nõuded ja kohustused (mln eurot)

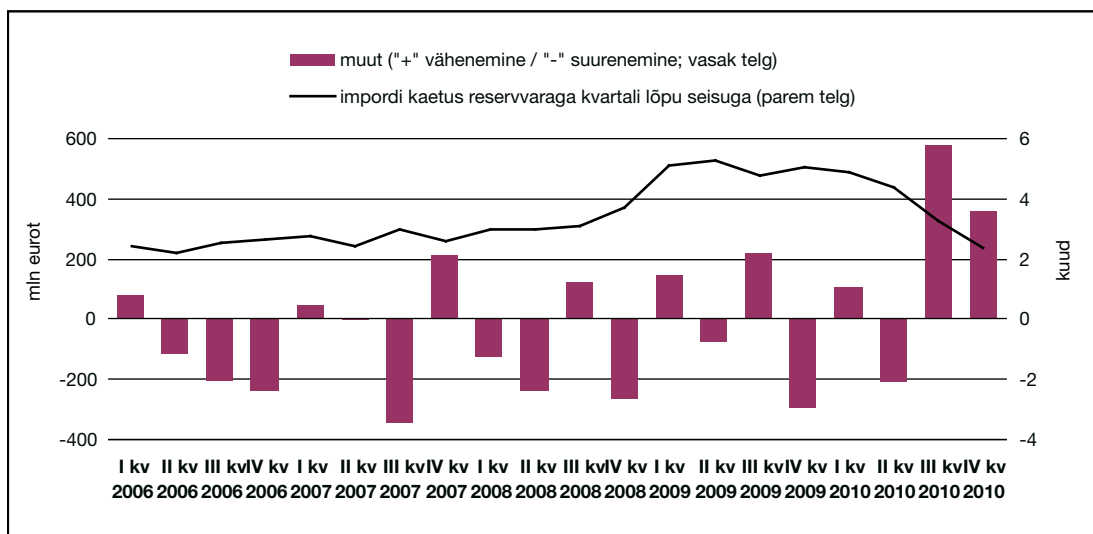
	Nõuded			Kohustused		
	Andmine	Tagastamine	Kokku	Saamine	Tagastamine	Kokku
2003	-2 231,7	2 006,8	-225,0	1 922,2	-1 716,5	205,8
2004	-1 903,5	1 363,1	-540,4	2 904,6	-2 612,8	291,8
2005	-4 956,8	5 221,9	265,1	8 017,0	-6 439,9	1 577,1
2006	-4 858,1	4 696,3	-161,8	11 687,5	-10 458,3	1 229,2
2007	-25 339,9	24 694,8	-645,0	23 266,0	-20 822,7	2 443,3
2008	-3 066,8	2 938,9	-128,0	6 643,7	-6 570,1	73,6
2009	-1 495,5	1 625,4	129,9	3 418,1	-3 278,4	139,8
2010	-1 746,2	1 486,1	-260,1	2 668,6	-2 634,0	34,6

Reservvarad

2010. aastal toimusid olulised muutused maksebilansi reservvarades. Reservvarad vähenesid aasta jooksul ühtekokku 831 mln euro võrra, peamiselt seoses pankade kohustusliku reservi nõude alandamisega aasta teises pooles (vt tabel 1.40). Impordi kaetusest reservvaradega annab ülevaate joonis 1.20.

Tabel 1.40. Reservvarade struktuur

	Maht (mln eurot)		Osatähtsus (%)	
	2009	2010	2009	2010
Kuld	-	-	-	-
SDRid	-66,7	0,0	3 176,2	0,0
Sularaha ja hoiused	-121,6	5,8	5 790,5	0,7
Väärtpaberid	185,7	878,0	-8 842,9	105,6
võlakirjad	524,5	133,5	-24 976,2	16,1
rahaturuinstrumentid	-338,8	744,6	16 133,3	89,6
Tuletisinstrumentid	-0,1	-12,7	4,8	-1,5
Muud nõuded	0,6	-39,8	-28,6	-4,8
Kokku	-2,1	831,3	100,0	100,0

Joonis 1.20. Kulla- ja välisvaluutareservide muut ja ümbertöötletud kauba impordi kaetus reservvaradega

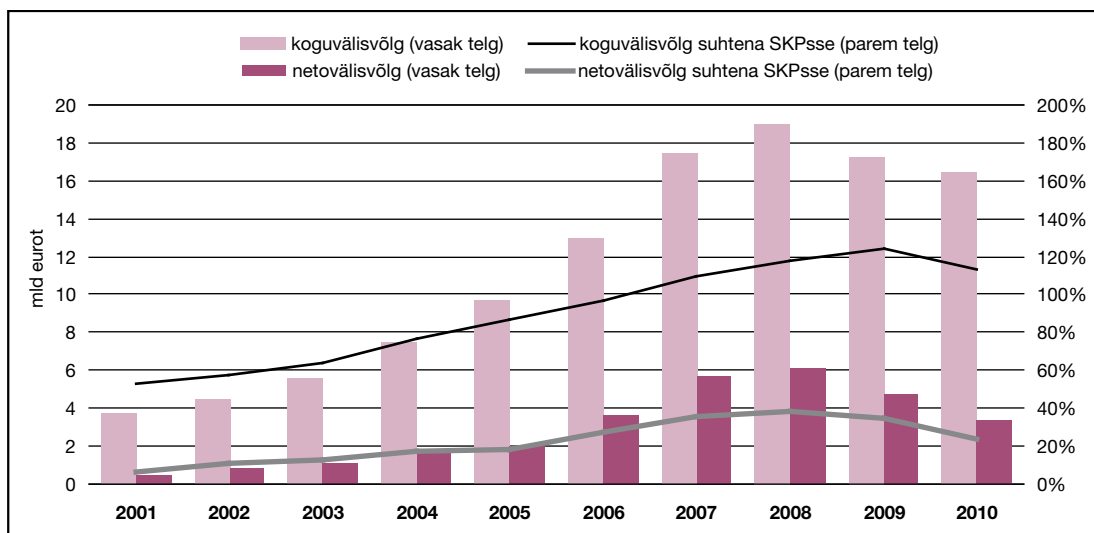
II. EESTI RAHVUSVAHELINE INVESTEERIMISPOSITSIOON JA VÄLISVÕLG 31. detsembril 2010

2010. aasta lõpus moodustasid Eestisse paigutatud välisinvesteeringud kokku ligi 27 mld eurot (Eesti aastase SKPga võrreldes 184%) ning nende maht kasvas aastaga 1% (vt tabel 2.1).

Koguvälisvõlg moodustas Eestisse paigutatud välisinvesteeringutest 62% ehk 16,5 mld eurot, olles aastaga vähenenud 5%. Koguvälisvõlg suhtena SKPsse alanes aasta jooksul 11 protsendipunkti võrra ning oli aastastest SKPst 14% suurem (vt joonis 2.1).

Tabel 2.1. Eesti rahvusvaheline investeerimispositsioon (mln eurot)

	31.12.2009	Osatähtsus (%)	31.12.2010	Osatähtsus (%)	Muut (%)
VÄLISNÕUDED (VÄLISAKTIVA)	15 076,3	100,0	16 278,5	100,0	8,0
Otseinvesteeringud välismaal	4 604,6	30,5	4 324,8	26,6	-6,1
Aktisia- või osakapital ja reinvesteeringutud tulu	3 071,8	20,4	2 969,6	18,2	-3,3
Muu otseinvesteeringukapital	1 532,7	10,2	1 355,2	8,3	-11,6
Portfelliinvesteeringud	3 457,3	22,9	3 947,5	24,2	14,2
Omandiväärtpaberid	1 104,4	7,3	1 594,3	9,8	44,4
Võlaväärtpaberid	2 352,9	15,6	2 353,2	14,5	0,0
Võlakirjad	1 377,3	9,1	1 457,4	9,0	5,8
Rahaturuinstrumendid	975,6	6,5	895,8	5,5	-8,2
Tuletisinstrumendid	30,6	0,2	33,7	0,2	10,1
Muud investeeringud	4 219,7	28,0	6 063,7	37,2	43,7
Kaubanduskrediit	942,4	6,3	1 564,6	9,6	66,0
Laenud	1 006,7	6,7	1 584,2	9,7	57,4
Pikaajalised	692,0	4,6	1 089,9	6,7	57,5
Lühiajalised	314,8	2,1	494,3	3,0	57,0
Sularaha ja hoiused	1 989,3	13,2	2 480,4	15,2	24,7
Muud nõuded	281,3	1,9	434,5	2,7	54,5
Reservvara	2 764,2	18,3	1 908,8	11,7	-30,9
VÄLISKOHUSTUSED (VÄLISPASSIVA)	26 424,2	100,0	26 694,5	100,0	1,0
Otseinvesteeringud Eestis	11 653,8	44,1	12 302,0	46,1	5,6
Aktisia- või osakapital ja reinvesteeringutud tulu	10 117,6	38,3	10 658,7	39,9	5,3
Muu otseinvesteeringukapital	1 536,2	5,8	1 643,3	6,2	7,0
Portfelliinvesteeringud	1 300,2	4,9	1 432,9	5,4	10,2
Omandiväärtpaberid	609,5	2,3	892,7	3,3	46,5
Võlaväärtpaberid	690,7	2,6	540,2	2,0	-21,8
Võlakirjad	683,8	2,6	536,3	2,0	-21,6
Rahaturuinstrumendid	6,9	0,0	3,9	0,0	-43,5
Tuletisinstrumendid	47,7	0,2	90,5	0,3	89,7
Muud investeeringud	13 422,5	50,8	12 869,1	48,2	-4,1
Kaubanduskrediit	619,8	2,3	1 133,6	4,2	82,9
Laenud	3 073,6	11,6	3 364,7	12,6	9,5
Pikaajalised	2 448,8	9,3	2 392,5	9,0	-2,3
Lühiajalised	624,8	2,4	972,2	3,6	55,6
Sularaha ja hoiused	9 265,3	35,1	7 738,7	29,0	-16,5
Muud kohustused	463,8	1,8	632,2	2,4	36,3
NETOINVESTEERIMISPOSITSIOON	-11 347,9		-10 416,0		-8,2
Pikaajaline	-12 867,4		-12 002,8		-6,7
Lühiajaline	1 519,5		1 586,7		4,4
KOGUVÄLISVÕLG	17 255,9		16 481,0		-4,5
NETOVÄLISVÕLG	-4 786,5		-3 380,9		-29,4
Valitsemissektor	407,7		394,8		-3,2

Joonis 2.1. Eesti majanduse kogu- ja netovälisvõlg

Eesti residentide välismaale paigutatud investeeringute kogumaht oli 2010. aasta lõpus 16,3 mld eurot, olles aastaga kasvanud 8%.

Eesti netoinvesteeringu positsioon oli Eestisse paigutatud välisinvesteeringute ülekaalu tõttu võrreldes residentide poolt välismaale paigutatud investeeringutega aasta lõpus 10,4 mld euro ulatuses negatiivne, vähenedes aasta jooksul 8%. Võla iseloomuga välisnõuete ja -kohustuste vahe ehk netovälisvõlg vähenes aastaga 29% ning oli 3,4 mld eurot. Netovälisvõlg suhtena SKPsse oli 23%.

Eestisse tehtud välisinvesteeringute positsiooni struktuuris toimunud muutused väljendusid eelkõige muude investeeringute osakaalu languses ja otseinvesteeringute osakaalu tõususes. Aasta lõpus moodustasid 48% välisinvesteeringutest muud investeeringud (kaubanduskrediit, laenu, sularaha ja hoiused), 46% otseinvesteeringud ning ülejäänud portfelliinvesteeringud ja tuletisinstrumendid. Otseinvesteeringute positsioon kasvas aastaga 6% ja portfelliinvesteeringute positsioon 10%. Muude investeeringute positsioon vähenes 4%, eelkõige sularaha ja hoiuste arvel, kuna pangad kasutasid kohustusliku reservinõude alanemise tagajärjel vabanenud vahendeid oma võlakoormuse vähendamiseks.

Eestisse tegid investeeringuid põhiliselt Rootsi ja Soome investorid, hõlmades vastavalt 32% ja 22% kogu investeerimispositsioonist (vt tabel 2.2). Seejuures Rootsi osakaal langes aastaga enam kui 5 protsendipunkti võrra, peamiselt osutatud finantsteenuste vähenemise tulemusena, mis hõlmasid 76% Rootsi investeeringute kogupositsioonist Eestis. Samas suurenesid Rootsi investeeringud elektroonikatööstuses aastaga kümme korda. Soome investeeringute positsioon Eestis oli tegevusalade mõttes laiapõhjalisem, kuid ka siin oli ülekaalus finantsteenuste osutamine, mis moodustas 43% Soome kogupositsioonist. Väiksemas mahus investeerisid Eestisse veel Holland, Suurbritannia ja Saksamaa. Peale finantsteenuste osutamise olid populaarsemad kinnisvarategevus, hulgikaubandus, peakontorite tegevus ning elektri- ja gaasivarustus.

Analüüsid eraldi Eestisse tehtud otseinvesteeringute positsiooni, siis oli see suhteliselt sarnane kogu investeerimispositsiooniga – põhilised otseinvestorid pärinesid Rootsist ja Soomest (ligi 60% otseinvesteeringute positsioonist) ning peamine otseinvesteeringu valdkond oli finantsvahendus (vt tabel 2.3).

Tabel 2.2. Eesti rahvusvaheline investeerimispositsioon tegevusalade ja riikide järgi (%)

Nõuded			Kohustused		
Tegevusalad					
	31.12.2009	31.12.2010		31.12.2009	31.12.2010
Finantsteenuste osutamine*	51,4	45,3	Finantsteenuste osutamine*	54,7	48,0
Kindlustus, edasikindlustus ja pensionifondid**	8,8	9,4	Kinnisvaraala tegevus	6,7	7,3
Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	7,7	7,1	Hulgikaubandus***	5,3	5,5
Hulgikaubandus***	5,4	5,4	Peakontorite tegevus; juhtimisala nõustamine	6,1	4,8
Peakontorite tegevus; juhtimisala nõustamine	5,0	4,9	Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	3,0	3,3
Muud	21,7	28,0	Muud	24,2	31,1
Kokku	100,0	100,0	Kokku	100,0	100,0
Riigid					
	31.12.2009	31.12.2010		31.12.2009	31.12.2010
Leedu	10,7	12,1	Rootsi	37,6	32,3
Läti	11,8	10,3	Soome	21,2	22,1
Rootsi	4,9	8,3	Holland	4,3	4,6
Soome	6,1	6,7	Suurbritannia	3,6	3,5
Saksamaa	7,6	5,3	Saksamaa	1,7	3,2
Ülejäänud riigid	58,8	57,3	Ülejäänud riigid	31,6	34,3
Kokku	100,0	100,0	Kokku	100,0	100,0

* V.a kindlustus ja pensionifondid.

** V.a. kohustuslik sotsiaalkindlustus.

*** V.a. mootorsõidukid ja mootorrattad.

Tabel 2.3. Otseinvesteeringupositsioon tegevusalade ja riikide järgi (%)

Välismaal			Eestis		
Tegevusalad					
	31.12.2009	31.12.2010		31.12.2009	31.12.2010
Finantsteenuste osutamine*	38,6	39,7	Finantsteenuste osutamine*	29,3	28,3
Peakontorite tegevus; juhtimisala nõustamine	14,4	15,0	Kinnisvaraala tegevus	11,1	12,2
Vettransport	11,0	12,4	Peakontorite tegevus; juhtimisala nõustamine	11,7	7,8
Kinnisvaraala tegevus	11,0	11,9	Hulgikaubandus**	7,9	7,2
Hulgikaubandus**	4,8	5,5	Laondus ja veondust abistavad tegevusalad	3,9	4,4
Muud	20,1	15,7	Muud	36,1	40,1
Kokku	100,0	100,0	Kokku	100,0	100,0
Riigid					
	31.12.2009	31.12.2010		31.12.2009	31.12.2010
Leedu	27,7	29,6	Rootsi	38,6	35,0
Läti	29,1	25,4	Soome	22,1	23,4
Küpros	12,0	13,9	Holland	8,9	8,9
Soome	6,1	6,4	Venemaa	3,5	3,5
Venemaa	4,9	5,6	Norra	3,4	2,9
Ülejäänud riigid	20,2	19,0	Ülejäänud riigid	23,5	26,3
Kokku	100,0	100,0	Kokku	100,0	100,0

* V.a kindlustus ja pensionifondid.

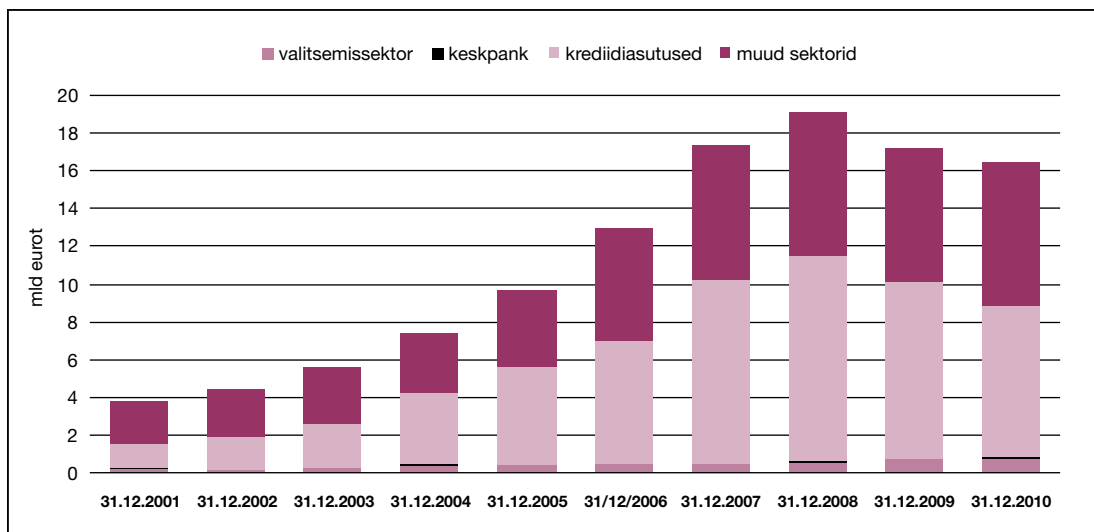
** V.a mootorsõidukid ja mootorrattad.

Eestist välismaale tehtud investeeringute positsiooni struktuuris toimus olulisi muutusi, mis olid osaliselt seotud pankade kohustusliku reservinõude alandamisega. Selle tulemusena vähenesid reservivarad ligi kolmandiku võrra ning nende osakaal välisnõuete positsioonis langes 18%lt 2009. aasta lõpus 12%le 2010. aasta lõpus. Otseinvesteeringute osakaal alanes 4 protsendipunkti võrra ning muude investeeringute oma tõusis ligi 9 protsendipunkti võrra. Otseinvesteeringud hõlmasid aasta lõpus välisnõuete positsioonist 27%, portfelliinvesteeringud 24% ning muud investeeringud 37%. Muude investeeringute kasvu taga olid kaubakrediidi, laenuõuete ning sularaha ja hoiuste nõuete suurenemine.

Riike, kuhu Eesti on investeerinud, on väga palju. Enim on investeeritud lähiriikidesse: Leetu 12%, Läti 10%, Rootsi 8%, Soome 7% ja Saksamaale 5%. Ligi poole (45%) välismaale suunatud investeeringutest tegid finantsvahenduse investorid, väiksemas matus kindlustus- ja pensionifondide (9%), avaliku sektori (7%), hulgikaubanduse (5%) ja peakontorite tegevuse investorid (5%).

Otseinvesteeringute positsioon välismaal oli mõnevõrra kontsentreeritum võrreldes kogu investeerimispositsiooniga välismaal ja hõlmas põhiliselt kolme riiki: Leedut (30% otseinvesteeringute positsioonist välismaal), Lätti (25%) ja Küprost (14%). Finantsvahenduse investorite otseinvesteeringud hõlmasid otseinvesteeringute positsioonist välismaal 40%, järgnesid peakontorite (15%), veetranspordi (12%), kinnisvara (12%) ja hulgikaubanduse investorite (6%) otseinvesteeringud.

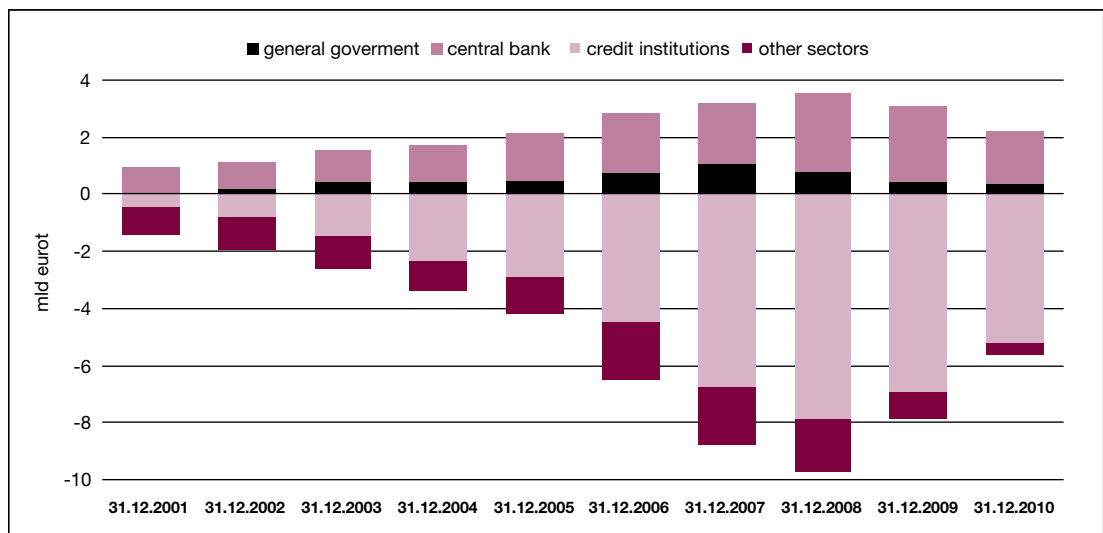
Eesti **välisvõlga** vähendasid eelkõige krediidiasutused, kelle võlakohustused kahanesid 15% ning kelle osakaal koguvälisvõlas langes 49%le. Samal ajal muude sektorite välisvõlg kasvas ligi viiendiku võrra ning hõlmas koguvälisvõlast 28%. Koguvälisvõlast 19% moodustasid otseinvesteeringusuhetes olevate äriühingute vahelised võlad. Valitsemissektori välisvõlg oli vaid ligi 5%. Koguvälisvõlast 52% oli seotud Rootsi ja Soomega ning 62% nende riikide võlast moodustasid krediidiasutuste võlakohustused. Netovälisvõla tekitasid eelkõige krediidiasutused ning vähesel määral muude sektorite ettevõtted, kelle võlakohustused ületasid võlanõudeid. Samal ajal ületasid valitsuse ja keskpanga võlanõuded nende võlakohustusi. Koguvälisvõla ja netovälisvõla struktuurist majandussektorite kaupa annavad ülevaate joonised 2.2.-2.3. Joonisel 2.4 on koguvälisvõlg jaotatud komponentideks. Üle poole (53%) koguvälisvõlast moodustasid muu sektori ettevõtete ja krediidiasutuste grupisisesed võlakohustused.

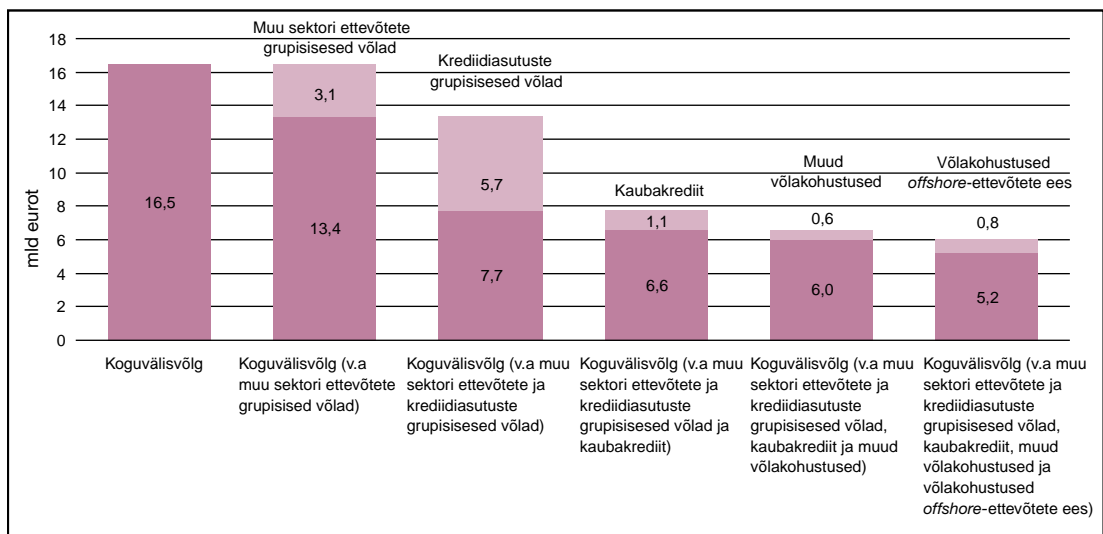
Joonis 2.2. Eesti koguvälisvõlg majandussektorite järgi

Tabel 2.4. Välisvõlg (mln eurot)

	31.12.2009	Osatähtsus (%)	31.12.2010	Osatähtsus (%)	Muut (%)
VÕLAKOHUSTUSED					
I. Valitsemissektor	746,6	4,3	754,1	4,6	1,0
Lühiajalised	0,1	0,0	0,2	0,0	100,0
Pikaajalised	746,5	4,3	753,9	4,6	1,0
II. Keskpang	79,0	0,5	80,4	0,5	1,8
Lühiajalised	11,5	0,1	8,3	0,1	-27,8
Pikaajalised	67,4	0,4	72,1	0,4	7,0
III. Krediidiasutused	9 404,9	54,5	8 003,7	48,6	-14,9
Lühiajalised	4 781,1	27,7	4 501,0	27,3	-5,9
Pikaajalised	4 623,8	26,8	3 502,7	21,3	-24,2
IV. Muud sektorid	3 882,7	22,5	4 571,1	27,7	17,7
Lühiajalised	1 269,2	7,4	2 145,7	13,0	69,1
Pikaajalised	2 613,5	15,1	2 425,5	14,7	-7,2
V. Otseinvesteeringud: grupisisesed võlad	3 142,7	18,2	3 071,7	18,6	-2,3
KOGUVÄLISVÕLG	17 255,9	100,0	16 481,0	100,0	-4,5
VÕLANÕUDED					
I. Valitsemissektor	1 154,3	9,3	1 148,9	8,8	-0,5
Lühiajalised	593,5	4,8	584,4	4,5	-1,5
Pikaajalised	560,9	4,5	564,5	4,3	0,6
II. Keskpang	2 758,3	22,1	1 900,3	14,5	-31,1
Lühiajalised	2 353,0	18,9	1 654,8	12,6	-29,7
Pikaajalised	405,3	3,3	245,5	1,9	-39,4
III. Krediidiasutused	2 469,7	19,8	2 761,1	21,1	11,8
Lühiajalised	1 809,4	14,5	2 001,6	15,3	10,6
Pikaajalised	660,3	5,3	759,5	5,8	15,0
IV. Muud sektorid	2 948,0	23,6	4 506,3	34,4	52,9
Lühiajalised	1 936,7	15,5	3 102,2	23,7	60,2
Pikaajalised	1 011,3	8,1	1 404,0	10,7	38,8
V. Otseinvesteeringud: grupisisesed võlad	3 139,3	25,2	2 783,5	21,2	-11,3
VÕLANÕUDED KOKKU	12 469,5	100,0	13 100,1	100,0	5,1
NETOVÄLISVÕLG (võlanõuded miinus võlakohustused)					
I. Valitsemissektor	407,7		394,8		-3,2
Lühiajaline	593,3		584,2		-1,5
Pikaajaline	-185,7		-189,5		2,0
II. Keskpang	2 679,3		1 819,9		-32,1
Lühiajaline	2 341,4		1 646,5		-29,7
Pikaajaline	337,9		173,4		-48,7
III. Krediidiasutused	-6 935,2		-5 242,6		-24,4
Lühiajaline	-2 971,7		-2 499,4		-15,9
Pikaajaline	-3 963,5		-2 743,2		-30,8
IV. Muud sektorid	-934,7		-64,9		-93,1
Lühiajaline	667,5		956,6		43,3
Pikaajaline	-1 602,2		-1 021,5		-36,2
V. Otseinvesteeringud: grupisisesed võlad	-3,5		-288,2		8134,3
NETOVÄLISVÕLG KOKKU	-4 786,5		-3 380,9		-29,4

Joonis 2.3. Eesti netovälisvõlg majandussektorite järgi

Joonis 2.4. Eesti koguvälisvõla struktuur

III. MAJANDUSTEOREETILINE KONTSEPTSIOON, METOODIKA JA KOOSTAMINE

Välissektori statistika meetodiliseks aluseks on Rahvusvahelise Valuutafondi maksebilansi käsiraamatu 5. versioon (*Balance of Payments Manual 5th Edition*), millest lähtuvalt arendatakse ka maksebilansistatistika Eesti mudelit. Järgnevalt tutvustame lähemalt kolme põhidokumendi (maksebilanss, rahvusvaheline investeerimispositsioon ja välisvõlg) olemust ning olulisemaid mõisteid, avaldamispoliitikat ja koostamise süsteemi.

MAKSEBILANSS

Oma olemuselt on maksebilanss ühest küljest riigi kõikide institutsionaalsete sektorite konsolideeritud kasumiaruanne, teisest küljest aga nende koondbilanss. Ettevõtte finantsaruanded kajastavad üksikettevõtja suhteid teda ümbritseva keskkonnaga. Maksebilansi ülesanded on teoreetiliselt samad, kuid ettevõtjaks on riigi majandus tervikuna ja teda ümbritsevaks keskkonnaks ülejäänud maailm.

Maksebilanss on statistiline aruanne, mis summeerib konkreetse riigi teatud perioodi jooksul sooritatud majandustehingud ülejäänud maailmaga. Perioodiks on tavaliselt kuu, kvartal või aasta.

Maksebilanss

- kirjeldab *jooksevkontol* välismajandustegevusest saadava sisemajanduse koguprodukti (SKP), rahvusliku koguprodukti (RKP) ja sisemajanduse kogutulu (SKT) kujunemist;
- näitab *kapitali-, finants- ja reservvarade kontol* välisfinantseerimisallikate struktuuri;
- aitab hinnata riigi välismajanduslikku positsiooni ja võrrelda seda teiste riikide omaga;
- aitab selgitada välisvaluutareservide muutumise põhjuseid;
- on riigi raha- ja majanduspoliitiliste otsuste tegemise alusdokument.

Jooksevkonto jaguneb neljaks osaks: *kaubad, teenused, tulu ja jooksevülekanDED* (vt „Maksebilansistatistika mõisted ja selgitused“). Kaupade ja teenuste kontodel kirjendatakse kõik kaupade ja teenuste müügist saadaolevad ning ostmisel tasumisele kuuluvad summad. Tulukonto kajastab tootmistegurite (kapital ja töäjõud) kasutamise ja kasutada andmise seotud tuluseid. JooksevülekanDena on vaadeldavad kõik ülejäänud majandustehingud, mis on seotud residentide kasutada oleva kogutulu kujunemisega ega samastu kapitaliülekanDega.

Finantseerimisallikad jagunevad kolme konto vahel: *kapitalikonto, finantskonto ja reservvarade konto*. Kapitalikontosse kirjendatakse peamiselt investeeringu iseloomuga välisabi, immateriaalse varaga seotud tehingud (nt intellektuaalse omandi ostmine või loovutamine, CO2 saastekvootide müük jms), võlgade andeksandmine ning muud kasutada oleva kogutulu kujunemisega mitteseotud rahvusvahelised kapitaliülekanDED. Finantskonto kajastab välisinvesteeringuid, mis liigituvad nelja põhikategooriasse: *otseinvesteeringud, portfelliinvesteeringud, tuletisinstrumendid ja muud investeeringud*. Reservvarade konto näitab Eesti puhul keskpanga kulla- ja välisvaluutareservide muutusi.

Maksebilansi koostamise aluseks ei ole riigi territoorium, vaid majanduslik territoorium, mida haldab selle riigi valitsus ja mille piires toimub isikute, kaupade ja kapitali vaba liikumine. Siia kuuluvad territoriaalveed, õhuruum ja riigi välismaal asuvad enklavid (saatkonnad, sõjaväebaasid, eritsoonid jne). Maksebilansitehing on üldjuhul *residenti ja mitteresidenti* vaheline tehing, mis võib olla nii rahaline kui ka mitterahaline.

Resident on Eestis püsivat elukohta omav isik või Eestis registreeritud füüsiline isik. *Mitteresident* on välismaal registreeritud juriidiline või füüsiline isik, kelle alaline elukoht on mõnes teises riigis, mitte Eestis.

Kuna maksebilanss kajastab tehinguid teatud perioodil, siis on maksebilansi kirjete väärtused *voomuutujad*.

Maksebilanss koostatakse *tekkepõhiselt*, st tehingu kirjendamise aluseks on ajahetk, mil tehing poolte vahel sõlmiti või omandiõigus muutus, sõltumata asjaolust, kas raha on tegelikult laekunud või makstud. Kõik maksebilansitehingud kajastatakse *turuhindades*.

Maksebilansi koostamisel lähtutakse *kahekordse kirjendamise põhimõttest*. Igal tehingul on kaks võrdset, kuid erinevatel kirjetel ja vastasmärgiga kajastuvat poolt: *kreedit* (+) ja *deebet* (-). Kreedit näitab meie kasutuses olevate finantsressursside suurenemist, deebet aga nende ressursside kasutamist (vt tabel 3.1).

Tabel 3.1. Kreedit ja deebet

	Ressursside suurenemine	Ressursside kasutamine
	KREEDIT „+”	DEEBET „-”
Jooksevkonto	Kaupade eksport	Kaupade import
	Teenuste müük	Teenuste ost
	Tulu sissevool	Tulu väljavool
	Ülekannete sissevool	Ülekannete väljavool
Kapitalikonto	Kapitaliülekannete sissevool	Kapitaliülekannete väljavool
	Immateriaalse vara suurenemine	Immateriaalse vara vähenemine
Finantskonto	Välisõuete vähenemine	Välisõuete suurenemine
	Väliskohustuste suurenemine	Väliskohustuste vähenemine
Reservvarad	Reservvarade vähenemine	Reservvarade suurenemine

Ideaaljuhul peab maksebilansi kõigi kirjete summa võrduma nulliga. Maksebilansi koostamise keerukuse ja ulatuse tõttu tekivad statistilise info kogumisel aga alati ebatäpsused. Neid kajastatakse maksebilansi tasakaalu viimiseks *vigade ja täpsustuste* kirjel.

Maksebilansi standardesituse kohaselt kajastatakse jooksevkontol ning kapitalikontol kõigi kirjete deebet- ja krediti käibed eraldi. Finantskontol ja reservvarade kontol tuuakse välja üksnes *netokirjed* (deebet ja krediti summa).

RAHVUSVAHELINE INVESTEERIMISPOSITSIOON

Rahvusvaheline investeerimispositsioon (-seis) on riigi kõikide institutsionaalsete sektorite finantsvarade ja -kohustuste konsolideeritud koondbilanss ehk välisvarade ja -kohustuste seis kindlal kuupäeval (kvartali lõpu seisuga) väljendatuna selle kuupäeva turuhindades.

Kuna konsolideerimisel sektoritevahelised ja -sisesed nõuded ja kohustused vastastikku taanduvad, kajastab rahvusvaheline investeerimispositsioon vaid riigi kui terviku *välisõudeid ja -kohustusi*. Investeerimispositsioon erineb klassikalisest bilansist selle poolest, et investeerimispositsioonis ei võeta arvesse Eestis asuvat residentidele kuuluvat reaalarva ja omakapitali. See on ka põhjus, miks investeerimispositsioon pole tasakaalus.

Netoinvesteeringispositsioon on riigi kõikide institutsionaalsete sektorite välisaktivate ja -passivate vahe.

Kui välisnõuded ületavad väliskohustusi, siis on riigi netoinvesteeringispositsioon positiivne ning näitab ülejäänud maailma netovõlga sellele riigile. Negatiivne netoinvesteeringispositsioon näitab aga selle riigi võlga ülejäänud maailmale. Netoinvesteeringispositsioon jaguneb pika- ja lühiajaliseks. Pikaajalise netoinvesteeringispositsiooni arvestuse alus on pikaajalised (lepingujärgse tähtajaga üle ühe aasta) nõuded ja kohustused. Lühiajalise positsiooni moodustab alla üheaastase tähtajaga kapital.

Investeeringispositsiooni koostamisel järgitakse samu põhimõtteid ja mõisteid, mida maksebilansi puhul. Neist olulisemad on *tekkepõhine arvestuspõhimõte* ning seisude kajastamine positsiooni koostamise päeva turuhindades.

Noteerimata väärtpaberite puhul ei ole nende turuväärtus alati kättesaadav ja selle kaudne hindamine on keerukas. Eesti Pank kasutas sellistel juhtudel kuni 2006. aastani Eesti residentide aktsiakohustuste hindamisel Eesti Väärtpaberite Keskregistris sisalduvat teavet. Kuna samade aktsiate hindamisel partnerriigi koostatavas investeeringispositsioonis pole vastav info üldjuhul kättesaadav, põhjustab see riikidevahelist statistilist asümmeetriat. Seetõttu otsustasid Euroopa Liidu statistika töögrupid üksmeelselt kajastada noteerimata aktsiad ühtsuse saavutamiseks nende raamatupidamisväärtuses (omakapital jagatud aktsiate arvuga), mis on üldjuhul turuhinnast madalam. Eesti Pank on seda meetodit rakendanud alates 2007. aasta algusest.

Noteeritud ettevõtete aktsiate kajastamisel kasutatakse turuhinda. Kvartalis, mil ettevõtte börsilt lahkub, kasutatakse aktsiahinna arvutamisel turuväärtust, mis seejärel viiakse nelja järgneva kvartali jooksul raamatupidamisväärtusesse.

Rahvusvahelist investeeringispositsiooni kajastavad näitajad on koostatud perioodi lõpu seisuga.

VÄLISVÕLG

Välisvõlastatistika koostamise aluseks on rahvusvahelises investeeringispositsioonis kajastatud välisnõuded ja -kohustused, mis on oma olemuselt võlad ehk millega kaasneb tagasimaksmise kohustus.

Võlaarvestusse ei kuulu aktsia- või osakapitali tehtud otse- ja portfelliinvesteeringud, reinvesteeringud (taasinvesteeringud) tulu (eelmistel perioodidel ja jooksva perioodi jaotamata kasum/kahjum ja omakapitali reservid) ega tuletisinstrumendid. Samuti ei arvata välisvõla hulka keskpanga kullavarusid ja Rahvusvahelise Valuutafondi arvestusühikuid ehk SDRre (*special drawing rights*, vt „Maksebilansistatistika mõisted ja selgitused“).

Välisvõlga iseloomustavatest näitajatest on olulisemad:

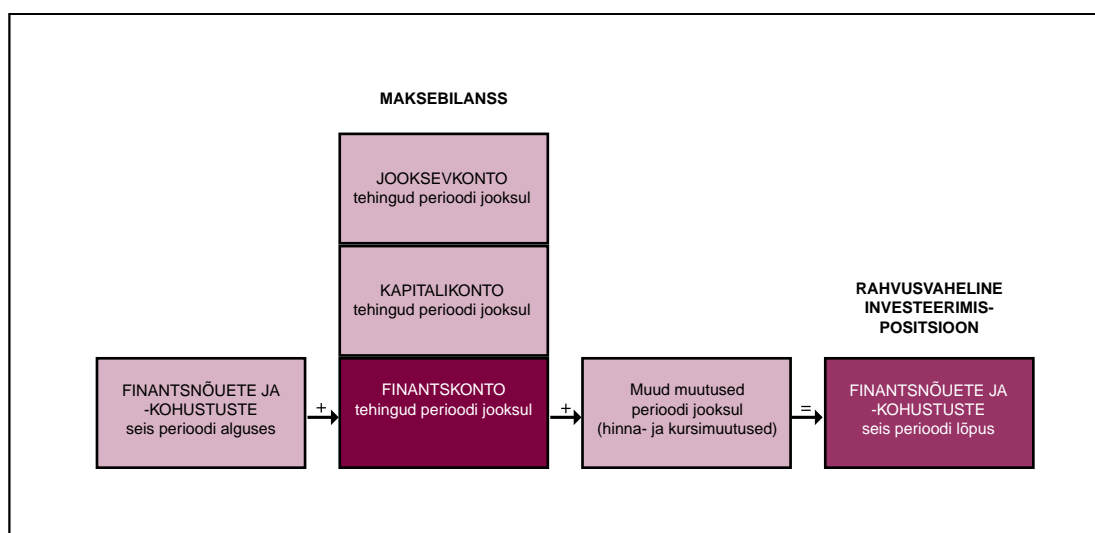
- **koguvälisvõlg** (brutovälisvõlg), mis summeerib kõikide institutsionaalsete sektorite võla iseloomuga väliskohustused;
- **netovälisvõlg**, mis näitab riigi kõikide institutsionaalsete sektorite tagasimaksmisele kuuluvate ehk võla iseloomuga välisvõlguete ja -kohustuste vahet.

Erinevalt rahvusvahelisest investeerimispositsioonist, kus kajastatakse otseinvesteeringuid *valdussuhte põhimõtte (directional principle*, vt „Maksebilansistatistika mõisted ja selgitused“) alusel, ei vähenda residentse otseinvesteeringuettevõtja poolt otseinvesteerijale antud laenud otseinvesteeringukohustust, vaid need kajastatakse võlaarvestuses bilansi nõuete poolel. Samamoodi ei arvata ka Eesti residentide välismaal asuvatelt otseinvesteeringuettevõtjalt saadud laene maha Eesti otseinvesteeringunõuetest välismaal, vaid liidetakse võlakohustustega.

Välisvõlg jaguneb pika- ja lühiajaliseks. Pikaajalise välisvõla arvestuse alus on pikaajalised (lepingujärgse tähtajaga üle ühe aasta) võlalaadsed nõuded ja kohustused. Lühiajalise positsiooni moodustab alla üheaastase tähtajaga võlakapital.

Välisvõlga kajastavad näitajad on koostatud perioodi lõpu seisuga.

MAKSEBILANSI JA RAHVUSVAHELISE INVESTEERIMISPOSITSIOONI SEOS

MAKSEBILANSISTATISTIKA MÕISTED JA SELGITUSED

Institutsionaalsed sektorid

Maksebilansi teatud kirjed, rahvusvaheline investeerimispositsioon ja välisvõlg koostatakse ja avaldatakse institutsiooniliste sektorite arvestuses, milleks on:

- *keskpank* – Eesti Pank;
- *valitsemissektor* – keskvalitsuse ja kohalike omavalitsuste haldusalasse kuuluvad riigivalitsemis- ja riigikaitseorganid; keskvalitsuse ja kohalike omavalitsuste eelarvest finantseeritavad teadus-, uurimis-, tervishoiu-, sotsiaalhooldus-, haridus-, kultuuri- ja spordiasutused ning riiklikud fondid ja sihtasutused;
- *krediidiasutused* – Eesti Panga litsentsi omavad krediidiasutused kui eraõiguslikud juriidilised isikud, kellel on õigus võtta avalikkuselt vastu rahalisi hoiuseid ja teisi tagasimakstavaid vahendeid ning anda oma vastutusel laene ja sooritada teisi krediidiasutuste seaduses loetletud tehinguid;

- *muud sektorid* – ülejäänud erasektor (äriühingud, kodumajapidamised ja kodumajapidamisi teenindavad kasumitaotluseta institutsioonid).

Kirjete sisu

Jooksevkonto kajastab välismajandustegevusest saadavate tulude kujunemist ning jaguneb neljaks osaks: kaubad, teenused, tulu ja jooksevülekanded.

Kaupade konto arvestab seda osa kaupade sisse- ja väljaveost, mis võtab osa SKP moodustamisest. Selleks on:

- import rahvuslikuks tarbimiseks – import, mille puhul kauba eest maksavad residendid;
- rahvuslik eksport – kaupade müügist laekub tulu residentidele;
- kaupade töötlemisega seotud kaupade sisse- ja väljavedu.

Eesti väliskaubanduskonto koostamise alus on ametliku väliskaubandusstatistika *põhikaubanduse süsteem (special trade system)*, mille järgi kaubad võetakse arvele siis, kui need ületavad sisekäibe ehk vaba ringluse piiri. Eksport ei sisalda eelnevalt tollilattu imporditud kaupade taasväljavedu ega nende vormistamist vee- ja õhusõidukite varudeks. Import ei sisalda imporditud kaupade tolliladustamist, lisatud on aga kaupade tarded tollilaost vabaks ringluseks ja töötluseks. Kuna ametliku väliskaubandusstatistika ja tollistatistika koostamine ei ole täielikus kooskõlas maksebilansi koostamise põhimõtetega (import CIF-hindades (*cost, insurance, freight*) ehk sisaldab lisaks kauba maksumusele ka kulutusi, mis on seotud kauba veo ja kindlustamisega ostja maa tollipiirini, residentsuse printsiip vs territoriaalsuse printsiip jne), tehakse maksebilansi vajalikud täiendused, millest olulisemad on:

- a) tollis deklareerimata kaubad, mis ei ole ületanud sisekäibe piiri, kuid mis on olnud maksebilansitehingute objekt (nt välisvetes püütud meresaadused, välissadamates ostetud või müüdnud laevad jms);
- b) transpordivahenditele välisriigis viibimise vältel ostetud kaubad: kütus, proviant, müügikaup jms;
- c) kapitalikaupade remonditeenuse ost ja müük;
- d) impordi ümberarvestus FOB-hinda (*free on board*), s.t kauba kogumaksumusest veo- ja kindlustuskulude lahutamine ning nende lisamine teenuste kontole;
- e) hinnamoonutuste arvestamine kaupade ekspordil läbi tolliladude ja vabatsooni;
- f) hinnangud varimajandustegevuse kohta.

Alates 1. maist 2004 põhineb väliskaubandusstatistika kahe aruandlussüsteemi kombinatsioonil. Kaubavahetust Euroopa Liidu väliste riikidega arvestatakse endiselt maksu- ja tolliametile esitatud tollideklaratsioonide alusel (nn Extrastat). Ühendusesisene kaubavahetus registreeritakse nn Intrastati küsitluse abil, mille korraldab statistikaamet (vt <http://www.stat.ee>). Kui Extrastat võimaldab endiselt kasutada põhikaubandussüsteemi, jättes välja kaubavahetuse tolliladude kaudu, siis Intrastat ei võimalda andmetest välja filtreerida vaheladude kaudu liikunud kaupa, mis reaalset Eesti siseturule ei jõua, kajastades seega pigem üldkaubanduse põhimõtteid. Tulenevalt Euroopa Liidu suurest osakaalust Eesti väliskaubanduses on nii kaupade sisse- kui väljaveo üldine tase varasemate perioodidega võrreldes kõrgem ja aegridade võrdlemisel tuleb seda eripära silmas pidada. Samuti pole Intrastati aruannete struktuurierinevuste tõttu tollideklaratsioonidega võrreldes enam piisava täpsusega võimalik eristada nn normaaleksporti ja -importi töötluskaupade sisse- ja väljaveost.

Teenuste konto kajastab Eesti residentide poolt mitteresidentidele müüdavaid ja neilt ostetavaid teenuseid:

- a) *veoteenused* – reisijateveo-, kaubaveo- ning muud veoteenused olulisemate veoliikide (mere-, õhu-, raudtee-, maantee-, muu transport) arvestuses;
- b) *reisiteenused* – turistide ja ühepäevakülastajate reisipakettidele ning reisi sihtriigis kaupadele ja muudele teenustele tehtud kulutused. Reisisiteenused sisaldavad lisaks eeltoodule kulutusi haridusele ja raviteenustele sihtriigis. Kui üldjuhul peetakse turismiks välismaal viibimist kuni ühe aasta jooksul, siis õppurite ja ravivajajate puhul ajaline piirang puudub. Turismi eristab reisisiteenustest asjaolu, et rahvusvahelise tava järgi turismiteenuseks peetavaid rahvusvahelisi reisijateveo teenuseid kajastatakse maksebilansis veoteenuste kirjetel;
- c) *sideteenused* – maksed telekommunikatsiooniteenuste (tele- ja raadiotranslatsioon, telegraafside, teleksi- ja faksiside, satelliit- ja kaabeltelevisioon, elektronpost jms) ning posti- ja kulleriteenuste (postisaadetiste pakkimine, lähetamine, vedu ja kättetoimetamine, postkastide rent jms) eest;
- d) *ehitusteenused* – residentide ehitustööde maksumus, mis on seotud ehitusobjektidega välisriigis, ja mitteresidentide ehitustööde maksumus, mis on seotud ehitusobjektidega Eestis. Ehitusteenustena käsitletakse objekte või töid üldjuhul lõpetamistähtajaga kuni üks aasta;
- e) *kindlustusteenused* – elu- ja kahjukindlustuslepingute (-poliiside) sõlmimisel saadavad ja makstavad teenustasud, samuti kahjukäsitluskulud, kindlustusekspertiisid jne. Kahjukindlustuslepingute kohased kindlustuspreemiad ja väljamakstud kahjutasud kajastatakse jooksevülekannete kontol, elukindlustuslepingute järgsed sisse- ja väljamaksed kajastatakse finantskontol muu pikaajalise kapitali kirjetel;
- f) *finantsteenused* – finantsvahendus- ja selle abiteenused (v.a kindlustus), mis on seotud panganduse ja väärtpaberivahenduse komisjoni- ja teenustasudega, varahaldusega, kliiringuga, depositeerimisteenustega, finantsnõustamisega jms;
- g) *arvuti- ja infoteenused* – maksed andmebaaside kasutamise ja arendamise, andmetöötluse ja programmeerimise, riist- ja tarkvaravarakonsultatsioonide, tarkvara juurutamise jms eest, samuti uudisteagentuuride teenused;
- h) *autoriõigus- ja litsentsitasud* – maksed autoriõiguste, litsentside, frantsiiside, müügiõiguste, tööstusprotsesside või muu intellektuaalomandi kasutamiseõiguste eest;
- i) *kaubandus- ja muud kaubandusega seotud teenused* – kaubamaaklerite ja vahendajate komisjoni- ja teenustasud. Kaubandusteenus on residentide poolt välisriigis ostetud kaupade maksumuse ja nende poolt samal perioodil välisriigis edasimüüdud kaupade maksumuse vahe. Tingimuseks on, et kaup ise ei ületa Eesti riigipiiri;
- j) *kasutusrent* – rendimaksed, mille puhul rentnik kasutab lepinguperioodi kestel vara ning lepingu lõppedes tagastab selle rendileandjale (*kapitalirent* – vt allpool);
- k) *mitmesugused äri-, kutsetegevuse ja tehnilised teenused* – äriteenused, mis on seotud konsultatsioonide (õigusabi, raamatupidamine, audit, juhtimiskonsultatsioonid jne), suhtekorralduse ja turunduse (reklaam, arvamus- ja turu-uuringud jne) või muude tehniliste teenustega (jäätmete töötlemine ja utiliseerimine, keskkonnakaitse, arhitektuurilised ja inseneritehnilised teenused, trükiteenused jne);
- l) *isiku-, kultuuri- ja meelelahutusteenused* – raadio, televisiooni ja filmindusega seotud audiovisuaalsed teenused, kontserdi- ja muude ürituste korraldamine, esinemistasud ja honorarid, näituse- ja muuseumiekspositsioonide korraldamine, produtsenditeenused ning muud spordi-, kultuuri- ja vaba aja teenused;
- m) *valitsusteenused, mis ei sisaldu mujal* – muud valitsemissektori osutatud teenused, mis on seotud saatkonna- ja konsulaarteenustega ning sõjaväeteenuste ja muude avaliku sektori pakutavate teenustega, samuti riigilõivud ja teenustena saadav ning osutatav välisabi (välisabi vt ka *jooksevülekanded*).

Tulukonto näitab tootmistegurite (kapital ja tööjõud) kasutamise ja kasutada andmise seotud tulusid. Vastavalt sellele jagunevad tulud kahte rühma:

- a) *tööjõutulu* – kuni aastase töölepinguga välismaal teenitud ja Eestis välismaalastele makstud brutopalk ja tööandja tehtud sotsiaaleraldised;
- b) *investeermistulu* – välisinvesteeringute (otse-, portfelli- ja muude investeeringute) nõuetelt saadav ja kohustustelt makstav *intressi-* ja *dividenditulu*. Kuna äriühingu tegevuskasumi tekkimise ning dividenditulu väljamaksmise vaheline periood võib olla pikk, on selle kasumi maksebilansis arvelevõtmiseks võetud kasutusele *reinvesteeritud tulu* kontseptsioon. *Reinvesteeritud (taasinvesteeritud) tulu* kujutab endast investeeringu suurusele vastavat proportsionaalse osa muutust investeeringuettevõtja põhitegevusega seotud kasumis või kahjumis, mida lisaks tulukontole kajastatakse finantskontol kui täiendavat investeeringut äriühingusse. Kuna dividendide väljamaksmisel reinvesteeritud tulu väheneb, võib reinvesteeritud tulu kontseptsiooni vaadelda kui dividendide tekkepõhist arvestust. Kuna selline arvestusviis on statistiliselt keeruline ning vajalikud andmed pole alati kättesaadavad, on lihtsuse mõttes kokku lepitud, et seda kasutatakse üksnes otseinvesteeringussuhete, mitte portfelliinvesteeringute puhul.

Tulukontol ei arvestata finantsvarade ja -kohustuste ümberhindlusest, sh ebatõenäoliselt laekuvate laenu mahakandmisest ja andestamisest, tekkinud raamatupidamislikke tulusid ja kulusid.

Jooksevülekannete kontrol näidatakse kõik ülejäänud majandustehingud, mis on seotud residentide kasutada oleva kogutulu kujunemisega, kuid ei sisaldu muudel jooksevkonto kirjetel. Jooksevülekanne on oma olemuselt ühepoolne, st rahaülekandele ei pea järgnema (või eelnema) kaubasaadetist või mõne teenuse osutamist ning see pole samas ka tulu tootmistegurite kasutamise eest. Jooksevülekanded on seotud tavaliselt maksude, trahvide, toetuste, finantsannetuste, pärandvara, liikmemaksude, kindlustuspreemiate ja kahjutasudega. Jooksevülekannete kirjetel kajastatakse vastukirjetena ka välisabina saadud ja osutatud teenuste ning kaupade maksumust. Jooksevülekannete konto vaatleb rahavoogusid kahes osas:

- a) valitsemissektori ülekanded;
- b) muude sektorite ülekanded.

Valitsemissektori ülekannete all mõistetakse neid summasid, mis on seotud Eesti valitsemissektori saadud ja makstud ülekannetega, sh valitsemissektori kasutatud välisabi ja Eesti riigi panus Euroopa Liidu eelarvesse. *Muude sektorite ülekannete* koosseisus on peamiselt kindlustuslepingutega seotud rahavood, muude sektorite kasutatud (sh valitsemissektori vahendatud) välisabi ning *töötajate rahaülekanded*, kus näidatakse välisriikide töötajate (isikud, kes on võõrriigis elanud ja töötanud üle ühe aasta) rahasaadetised koduriiki juhul, kui neid on palganud võõrriigi ettevõtja.

Kapitalikonto koosneb kolmest osast:

- a) *valitsemissektori kapitaliülekanded*;
- b) *muude sektorite kapitaliülekanded*;
- c) *immateriaalne vara*.

Kapitaliülekanded on ühepoolsed nagu jooksevülekandedki, kuid saadavad või makstavad summad ei muuda otseselt residentide kasutatavat kogutulu. Enamlevinud kapitaliülekanded on seotud rahvusvaheliste (peamiselt Euroopa Liidu) fondide rahaliste vahendite kasutamisega infrastruktuuriobjektide ehitam

mise rahastamiseks. Immateriaalne vara on seotud mittetootmislike mittefinantsiliste varade (intellektuaal-omandi) soetamise ja müügiga (frantsiisid, müügiõigused, kaubamärgid, tööstusprotsessid, CO2 kvoodid jms).

Finantskonto kajastab jooksevkonto finantseerimise allikaid ehk välisinvesteeringuid, mis liigituvad nelja kategooriasse:

- a) *otseinvesteeringud*;
- b) *portfelliinvesteeringud*;
- c) *tuletisinstrumentid*;
- d) *muud investeeringud*.

Otseinvesteeringuna käsitletakse Eesti maksebilansis investeeringut, millega kaasneb investori oluline, vähemalt 10% hääleõigust andev osalus investeeringuettevõtte aktsia- või osakapitalis. Rahvusvaheliste standardite kohaselt kajastatakse otseinvesteeringutena ka laenusuhteid ja muid rahapaigutusi ettevõtte ja selles olulist osalust omavate investorite vahel (v.a finantsvahendajad, kelle puhul kajastatakse otseinvesteeringuna üksnes allutatud laenud).

- *Otseinvesteeringuettevõtte* – ettevõtte, mida kontrolliv või mõjutav (st vahetult või kaudselt vähemalt 10% hääleõigust omav) investeerija on teise riigi resident.
- *Otseinvesteerija* – mitteresidendist füüsiline või juriidiline isik, kes omab vahetult või kaudselt vähemalt 10% investeeringu hääleõiguslikest aktsiatest või osadest.

Otseinvesteeringuettevõtte ja otseinvesteerija vahelised nõuded ja kohustused kajastatakse maksebilansis kokkuleppeliselt *valdussuhte põhimõttel (directional principle)*:

- Eestisse tehtud otseinvesteeringute koondreal (kajastab kohustusi) arvatakse siia tehtud investeeringutest maha kõik otseinvesteeringuettevõtte nõuded otseinvesteerijatele;
- Eestist välismaale suunatud otseinvesteeringute koondreal (kajastab nõudeid) arvatakse piiri taha tehtud investeeringutest maha kõik otseinvesteerijate kohustused otseinvesteeringuettevõtjate vastu.

Otseinvesteeringute konto jaguneb järgmisteks kirjeteks:

- a) *otseinvesteeringuettevõtjate aktsia- või osakapital*;
- b) *reinvesteeritud* ehk *taasinvesteeritud* tulu – otseinvesteerija osalusega proportsionaalne osa otseinvesteeringuettevõtte tegevuskasumist või -kahjumist. Reinvesteeritud tulu ei sisalda varade väärtuse muutumisest tekkinud tulusid ja kulusid;
- c) *muu otseinvesteeringukapital* – otseinvesteeringuettevõtte ja otseinvesteerija vahelised laenude, võlaväärtpaberite või kaubanduskrediidiga seotud nõuded ja kohustused.

Otseinvesteeringuid peetakse pikaajaliseks kapitalipaigutuseks.

Portfelliinvesteeringute kontrol kirjendatakse nõuete ja kohustuste kaupa väärtpaberiinvesteeringud, mis jaotatakse järgmiselt:

- a) *omandiväärtpaber* – väärtpaberiinvesteering ettevõtte aktsia- või osakapitali, millega ei kaasne olulist mõju ehk see moodustab vähem kui 10% hääleõigusest ettevõtja aktsia- või osakapitalis;

b) *võlaväärtpaber* – võlanõuet tõendav võlakiri ja rahaturuinstrument:

- *võlakiri* – selle omaniku nõudeõigust tõendav väärtpaber, mis sisaldab laenuvõtja kohustust maksta laen kokkulepitud tähtajal laenuandjale tagasi ning tasuda intressid. Võlakiri on üldjuhul pikaajaline (lunastamistähtaeg üle ühe aasta);
- *rahaturuinstrument* – rahaturul kaubeldav kõrge likviidsuse ning madala intressi- ja krediidiriskiga, üldjuhul alla ühe-aastase lunastamistähtajaga lühiajaline võlakohustus.

Portfelliinvesteeringud kajastatakse maksebilansis institutsionaalsete sektorite kaupa.

Tuletisinstrument on finantsinstrumendi, indeksi või kaubaga seotud väärtpaber, mis võimaldab finantsriskidega kauplemist turul, st õigust või kohustust osta, müüa või vahetada finantsvara tulevikus kokkulepitud hulgal ja hinnaga. Enamlevinud tuletisinstrumendid on *optsioonid*, *forvardid*, *futuudid* ja *vahestehingud* (*swaps*). Maksebilansis kajastatakse tuletisinstrumente institutsionaalsete sektorite kaupa, nõuded ja kohustused eraldi. Tuletisinstrumenti peetakse lühiajaliseks kapitaliks.

Muud investeeringud on kõik ülejäänud investeeringud, mis ei ole otse- või portfelliinvesteeringud ega seotud tuletisinstrumentidega:

- *kaubanduskrediit* – müüdud või ostetud kaupade ja teenuste eest laekumata või tasumata summad ning ettemaksud, mis kajastatakse tekkepõhiselt nii maksebilansi kui ka rahvusvahelise investeerimispositsiooni arvestuses. Kaubanduskrediiti peetakse kokkuleppeliselt lühiajaliseks;
- *laenud* – institutsionaalsete sektorite lühiajalised ehk tähtajaga kuni üks aasta (k.a) ja pikaajalised ehk tähtajaga üle ühe aasta laenud, kui need ei ole seotud otseinvesteeringutega. Laenudena käsitletakse ka *kapitalirenti* (laen ehk renditehing vara soetamiseks tingimusel, et krediidiobjekt jääb vara maksumuse ja intresside kustutamiseni rendileandja omandusse) ja *repotehinguid* (laen väärtpaberite tagatise);
- *sularaha ja hoiused* – nõuetena kajastatakse residentide käsutuses olevat välissularaha ning välisriigi krediitiasutustes olevaid hoiuseid. Kohustuste poole moodustavad mitteresidentide hoiused Eesti krediitiasutustes. Euroopa Keskpanga meetodika kohaselt kajastatakse siin kirjel ka krediitiasutuste ja keskpanga sektorisiseseid laenuvõtjate ja -kohustusi. Sõltuvalt hoiustamistingimustest võivad hoiused olla kas lühi- või pikaajalised.
- *muud nõuded ja kohustused* – muud tähtajaks laekumata või tasumata summad (muu debitoorne ja kreditoorne välisvõlgnevus, viitvõlad jne), mis tulenevad tekkepõhisest majandusarvestusest, samuti muud teiste kirjetega mitteseotud lühi- ja pikaajalised nõuded ja kohustused. Sellel kirjel kajastatakse ka *kindlustusseltside* kogutud elukindlustuspreemiate eraldised ning nende väljamaksud.

Reservvarad – riigi keskpanga kulla- ja välisvaluutareservid, mis on kokkuleppeliselt lühiajaline kapital. Reservvaradeks nimetatakse üldjuhul keskpanga kõrge likviidsusega kaubeldavaid välisvarasid, mis näidatakse järgmistel kirjetel:

- a) *rahakuld* – kullana hoitavad reservvarad;
- b) *SDRid* – *special drawing rights* ehk laenamise erioigus on Rahvusvahelise Valuutafondi (IMF) arvestusühik, mille väärtuse aluseks on neljast valuutast (USD, EUR, JPY ja GBP) koosnev korv. Igale IMFi liikmesriigile avatakse SDRi konto, mida kasutatakse laenutehingute ja mitmesuguste muude sellega seotud operatsioonide läbiviimiseks liikmesriigi ja IMFi vahel;
- c) *reservpositsioon IMFis* – liikmesriigile vajaduse korral kättesaadav laenulaadne sissemaks IMFi;

- d) *välisvaluuta* – välisvaluuta või sellega võrdväärsed reservvarad: välissularaha ja valuutahoiused, omandiväärtpaberid, võlakirjad ja rahaturuinstrumentid ning tuletisinstrumentid;
- e) *muud nõuded* – muud likviidsed välisaktivad.

MAKSEBILANSISTATISTIKA KOOSTAMISE SÜSTEEMID

Maksebilansi koostamise maailmapraktikas on kasutusel kolm põhimõtteliselt erinevat süsteemi:

- küsitluste süsteem (*survey system / transaction-based system*);
- rahavoogude süsteem (*settlements system / cash-based system*);
- administratiivne süsteem (*administrative system*).

Neile lisaks kasutatakse mitmesuguseid kombineeritud süsteeme.

Küsitluste süsteem põhineb infol, mis on kogutud erinevate statistiliste küsitlusvormide ja uuringute abil. Lähtuvalt vajadusest, uuritavast valdkonnast ning konkreetse riigi iseärasustest kasutatakse nii väljavõteliisi kui ka kõikseid vaatlusi. Küsitlusvormid järgivad oma ülesehituselt kas maksebilansi või finantsaruannete struktuuri ja raamatupidamisarvestuse põhimõtteid. Küsitluste süsteemi eeliseks on selle paindlikkus, kuid teisest küljest raskendab statistiliste vaatluste läbiviimist nende kõrge hind, madal vastamismäär ning väike operatiivsus. Küsitluste süsteemi edukamate kasutajate hulka kuuluvad angloameerika riigid: Austraalia, Uus-Meremaa, Suurbritannia, Iirimaa, Ameerika Ühendriigid ja Kanada.

Rahavoogude süsteem tugineb residentsete pankade kaudu sooritatavate rahvusvaheliste maksete kogumisele, kodeerimisele ja töötlemisele. Vastavalt tehingu kirjeldusele antakse sooritatud maksetele või laekumistele kas kliendi, krediidasutuse või keskpanga poolt maksebilansi kirjetele tehingukoodid, mis vastavad maksebilansi struktuurile. Rahavoogude süsteem võimaldab koguda detailset ja operatiivset infot, kuid on samas piiratud: rahavoogudes ei kajastu tekkepõhine arvestus, sageli puudub tehingu kirjeldus või maksebilansikood, esineb tasaarveldusi ning rahavood ei võimalda ka positsioonide kalkuleerimist. Puhast rahavoogude süsteemi on paljudes mandri-Euroopa riikides välja tõrjunud kombineeritud süsteem.

Administratiivne süsteem kasutab infoallikana erinevate ametkondade poolt eelnevalt kogutud andmeid. Sellise süsteemi kasutamine eeldab avaliku sektori täielikku kontrolli välistehingute üle. Riike, mille maksebilans põhineb üksnes administratiivsel infol, on vähe, kuid suuremal või vähemal määral kasutatakse seda lisaks küsitluste ja rahavoogude süsteemile peaaegu kõigis maades. Administratiivse süsteemi oluline puudus on nõrk kontroll andmete kvaliteedi üle.

MAKSEBILANSISTATISTIKA KOOSTAMINE EESTIS

Eesti alustas riigi maksebilansi koostamist 1992. aastal. Tolleaegse pangandussüsteemi nõrkuse tõttu võeti kasutusele küsitluste süsteem. Kuna see ei ole pidevalt muutuv majanduskeskkonnas küllalt paindlik, uuriti võimalusi maksebilansi koostamiseks rahavoogude alusel. Rahavoogude süsteem lisandus küsitluste süsteemile 1994. aastal. Seoses 1996. aastal alustatud rahvusvahelise investimispositsiooni koostamisega on üha tähtsamaks muutunud küsitlusvormid. Nende peamine eelis on võimalus koguda tekkepõhiseid andmeid ja muid näitajaid, mis rahavoogudes ei kajastu (nt kaubanduskrediit, reinvesteeritud tulu).

Tänaseks on Eestis välja kujunenud maksebilansi koostamise **kombineeritud süsteem**. Kaks paralleelselt toimivat andmebaasi täiendavad teineteist ning lihtsustavad vigade avastamist. Nende sidumine administratiivse infoga tagab ühtlasi maksebilansistatistika (maksebilanss, rahvusvaheline investeerimispositsioon ja välisvõlg) parema kvaliteedi, mis on avatud ning madala kontsentreeritusega majandusruumi tingimustes tavaliselt raskendatud.

Maksebilansi ja välissektori muu kvartalistatistika puhul on väga oluline küsitluste süsteem, mida täiendab rahavoogude abil kogutav info. Kuu maksebilansside (maksebilansi kiirhinnangud) koostamisel kasutatakse lisaks keskpanga, krediitiasutuste ja valitsemissektori kuuaruannetele rahavoogude süsteemi, mida täiendatakse mitmesuguste ökonomeetriliste mudelite abil. Maksebilansi kiirhinnangut, mille avaldamine tuleneb Euroopa Keskpanga nõuetest, hakati avaldama alates 1999. aasta andmetest.

Erinevaid küsitlusvorme on hetkel kasutusel seitse, mille abil kogutakse kvartalite kaupa teavet enam kui 3500 ettevõtjalt. Rahavoogude süsteem hõlmab aastas ligi 140 000 maksebilansi koostamise aspektist olulist tehingut, mille kohta saabub teave nn avatud süsteemi (*open system*) kaudu: keskpanga jõuab maksedokumentidel info vaid tehingute ühe poole – deebet või krediit – kohta. Edastatakse ainult pangaklientide maksed. Pangandussektori tehingud kirjendatakse maksebilansis pangabilansside, kasumiaruannete jt finantsaruannete alusel.

Peale eeltoodud põhiallikate kogutakse infot ka paljudest muudest kanalitest: ametlik väliskaubandusstatistika, Eesti väärtpaberite keskregister, finantsinspeksioon, statistikaameti küsitlused, justiitsministeeriumi registrikeskus, maa-ameti hinnastatistika, Eesti Panga raamatupidamisregistrid, valitsemissektori asutused jne. Lisaks olemasolevale teabele korraldatakse statistilisi vaatlusi, antakse hinnanguid ning kasutatakse ökonomeetrilisi mudeleid. Maksebilansistatistika koostamiseks kasutatavatest infoallikatest annab ülevaate tabel 3.2.

Tabel 3.2. Maksebilansistatistika koostamiseks kasutatavate alg- ja koondandmete ulatus ja nende laekumise sagedus

Aruande nimi	Sihtgrupp / aruande sisu	Sagedus	Tähtaeg pärast aruandeperioodi	Valimi suurus / andmeallikate arv 2010. aastal
KÜSITLUSTE SÜSTEEM				
Vorm 2 ja 7	Välisosalusega äriühingud	kvartal	20 päeva	1967
Vorm 3	Välisosaluseta veondusäriühingud	kvartal	20 päeva	243
Vorm 4	Välisosalusega veondusäriühingud	kvartal	20 päeva	207
Vorm 6	Välisosaluseta äriühingud	kvartal	20 päeva	1075
Vorm 9	Kindlustusseltsid ja -vahendajad	kvartal	20 päeva	23
Vorm 10	Muud finantsvahendajad	kvartal	20 päeva	30
RAHAVOOGUDE SÜSTEEM				
Rahavoogude süsteemi aruandlus vastavalt rahvusvaheliste maksete deklareerimise korrale	Krediitiasutustes deklareeritud rahvusvahelised laekunud maksed	15 päeva	25 päeva	11

Aruande nimi	Sihtgrupp / aruande sisu	Sagedus	Tähtaeg pärast aruande-perioodi	Valimi suurus / andmeallikate arv 2010. aastal
	Krediitiasutustes deklareeritud rahvusvahelised lähetatud maksed	15 päeva	8 päeva	11
ADMINISTRATIIVNE TEAVE				
KREDIIDIASUTUSED				
Ressursside jääkide ja käivete aruanne	Krediitiasutustes hoiustatud vahendite ja krediitiasutuste saadud laenude andmed residentsuse ja muude iseloomustavate üksikasjade kaupa	kuu	5 päeva	16
Laenude jääkide ja käivete aruanne	Krediitiasutuste välja antud laenud residentsuse ja muude iseloomustavate üksikasjade kaupa	kuu	5 päeva	16
Kasumiaruanne	Krediitiasutuste tulude-kulude jaotus residentsuse kaupa	kvartal	10 päeva	16
Mitteresidentidele müüdud ja neilt ostetud teenused	Krediitiasutuste valitud tulu-kulu kirjete laiendatud esitus mitteresidentide osas	kvartal	10 päeva	16
Väärtpaberite aruanne	Krediitiasutuste väärtpaperiportfelli detailne aruanne residentsuse kaupa	kuu	5 päeva	16
Bilansiväliste kirjete aruanne	Krediitiasutuste bilansivälise tegevuse aruanne	kvartal	30 päeva	16
Varahalduse ja investeerimistegevuse aruanne	Krediitiasutuste varahalduse ja investeerimistegevusega seotud aruanne	kvartal	5 päeva	16
Mittetehinguliste finantsvoogude aruanne	Krediitiasutuste aruandeperioodil toimunud mittetehingulised finantsvood, v.a valuutakursimuutustest tekkinud ümberhindlused	kuu	12 päeva	16
EESTI PANK				
Eesti Panga maksebilansi aruanne	Finantsosakonna aruanne Eesti Panga bilansikirjete mitteresidentidega seotud jääkide, nende muutuste ning kasumiaruannete mitteresidentidega seotud kirjete muutuste kohta	kuu	5 päeva	1
STATISTIKAAMET				
Ametlik väliskaubandusstatistika	Tollideklaratsioonide töödeldud, täiendatud ja grupeeritud andmed (Extrastat) Ühendusesisese kaubavahetuse aruanne (Intrastat)	kuu	50 päeva	1
Leibkonna eelarve uuring	Andmed turistide kulutuste kohta välisriikides	kvartal	120 päeva	1
Valitsemissektori välisabiga seotud nõuded ja kohustused	Välisabi tekkepõhine arvestus	kvartal	58 päeva	1
Majutusasutuste aruanne	Andmed majutusasutustes teenindatud turistide arvu ja käibe kohta	kuu	40 päeva	1
JUSTIITSMINISTEERIUMI REGISTRITE JA INFOSÜSTEEMIDE KESKUS				
Äriregistri, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri andmekogu	Andmed Eestis registreeritud juriidiliste isikute ja nende omanike kohta	kuu	1 kuu	1
Kinnistusraamatu registri andmekogu	Andmed mitteresidentidele kuuluvate kinnisvara-objektide kohta	aasta	kokkuleppel	1
MAA-AMET				
Maa-ameti kinnisvaratehingute andmekogu	Mitteresidentide omandatud ja võõrandatud kinnisvaraga seotud tehingud riikide kaupa	kvartal	1 kuu	1
EESTI VÄÄRTPABERIKESKUS (EVK)				
Väärtpaberite keskregistri andmebaas	EVKs registreeritud väärtpaperiemiisioonide statistika	kuu	20 päeva	1
PIIRIVALVEAMET				
Piiriületusstatistika	Aruanne Eesti piiri ületanud inimeste kohta nende kodakondsuse kaupa	kuu	25 päeva	1
VÄLISMINISTEERIUM				
Välisriikides asuvate diplomaatiliste teenistuste statistika	Andmed Eesti välissaatkondade ja -esinduste kulutuste, tulude ja varade kohta	kvartal	45 päeva	1

Aruande nimi	Sihtgrupp / aruande sisu	Sagedus	Tähtaeg pärast aruande-perioodi	Valimi suurus / andmeallikate arv 2010. aastal
MAKSU- ja TOLLIAMET				
Maksustatistika	Andmed mitteresidentidelt Eestis ja residentidelt välismaal kinnipeetud maksude kohta	aasta	vastavalt vajadusele	1
TALLINNA JA TARTU LINNAKANTSELEID				
Välisvarade ja -kohustuste aruanne	Tallinna ja Tartu välislaenude ja välisvarade ning nende finantstulude-kulude aruanne	kvartal	45 päeva	2
RAHANDUSMINISTEERIUM				
Välislaenude aruanne	Riiklike laenude kasutamise ja teenindamise aruanne	kuu	10 päeva	1
Välisvarade aruanne	Riigikassa varade jäägi ja perioodi muutuste aruanne	kuu	1 kuu	1
MUUD				
Töötukassa, haigekassa jm				5–10

Eelkirjeldatud kombineeritud süsteemi (rahavood + küsitlused + administratiivsed allikad) kasutavad lisaks Eestile mitme teise riigi keskpangad (sh Läti, Leedu, Rootsi, Tšehhi). Sealjuures on kõnealune mudel viimase ajal Euroopa Liidu institutsioonide heakskiidul populaarsust kogunud ka muudes Euroopa riikides, kus kasutati seni infokanalina üksnes range kapitalikontrolli ajal üles ehitatud rahavoogude süsteemi.

MAKSEBILANSISTATISTIKA KOOSTAMISE ÕIGUSLIKUD ALUSED JA ANDMEKAITSE

Eesti Panga seaduse paragrahvi 2 lõike 2 punkti 6 kohaselt vastutab Eesti Pank riigi maksebilansi koostamise eest, mis on seaduse järgi üks tema põhiülesandeid.

Sama seaduse paragrahv 34 lõige 1 käsitleb maksebilansi koostamist, mis annab keskpangale õiguse saada tasuta Eesti maksebilansi koostamiseks vajalikke andmeid kõigilt riigi- ja omavalitsusorganitelt ning Eesti territooriumil asuvatelt välismajandustehinguid sooritavatelt juriidilistelt isikutelt.

Lisaks Eesti Panga seadusele sätestab maksebilansi koostamist uuendatud **riikliku statistika seadus** (10.06.2010), mille paragrahvi 8 lõike 1 alusel on Eesti Pank maksebilansistatistika koostamise osas riikliku statistika tegija. Eesti Pangale ning andmeesitajatele laienevad kõik riikliku statistika seadusest tulenevad sätted, mis on seotud vaatluste korraldamise, andmete esitamise kohustuse, andmekaitse, andmete avaldamise ning poolte vastutusega. Seaduse paragrahv 39 lõiked 1 ja 3 annavad Eesti Pangale võimaluse teha ettekirjutusi ja rakendada sunniraha ettevõtetele, kes ei esita andmeid tähtajaks või esitavad neid moonutatult.

Eesti krediidasutuste maksebilansialast aruandlust reguleerivad vastavad Eesti Panga presidendi määrused.

Eesti Pank tagab kehtiva õiguskorra kohaselt kõigi esitatud üksikandmete täieliku organisatsioonilise, infotehnoloogilise ning füüsilise kaitse. Andmeid kasutatakse üksnes statistilistel eesmärkidel ning need avaldatakse ainult agregeeritud kujul, identifitseerimist võimaldavate tunnusteta.

ANDMETE AVALDAMISE JA KORRIGEERIMISE PÕHIMÕTTED

Statistiliste andmete avalikustamisel järgitakse **Rahvusvahelise Valuutafondi andmelevi eristandardit** (*Special Data Dissemination Standard; SDDS*), millega Eesti ühines 1998. aasta oktoobris. Standardiga on statistikakategooriate lõikes kehtestatud miinimumnõuded andmete sisu, avaldamise perioodilisuse ning tähtaegade kohta.

Andmelevi. Maksebilansistatistika koos pressiteadete, analüüside ja statistiliste tabelitega avaldatakse Eesti Panga koduleheküljel (vt <http://www.statistika.eestipank.ee>).

Andmete korrigeerimise põhimõtted. Eelnevate perioodide andmeid korrigeeritakse täiendava informatsiooni laekudes ja meetodiliste muudatuste kohaselt järgmiselt:

- *Regulaarne korrigeerimine:*
 - a) II, III ja IV kvartali maksebilansi ja investeerimispositsiooni esmasel avaldamisel korrigeeritakse regulaarselt eelmise kvartali andmeid;
 - b) I kvartali maksebilansi ja investeerimispositsiooni esmasel avaldamisel korrigeeritakse nii eelmise kvartali (IV) kui ka kõikide eelmiste kvartalite andmeid, mille kohta on laekunud täiendavat infot. Andmed on lõplikud siis, kui need on integreeritud rahvusliku arvepidamise sisend-väljund-tabelitesse (kuni viie aasta pärast);
 - c) kvartali maksebilansi valmimise järel korrigeeritakse sama kvartali kolme kuu maksebilansi kiirhinnaanguid nii, et nende kirjete summa võrduks kvartali maksebilansi kirjete väärtustega.
- *Erakorraline korrigeerimine:*
 - a) erandjuhtudel, oluliste vigade ilmnemisel korrigeeritakse uue perioodi andmete avaldamisel vastavalt vajadusele ka varasemate perioodide andmeid;
 - b) meetodika või andmete kogumise süsteemi muutuste puhul võidakse korrigeerida uue perioodi andmete avaldamisel ka varasemate perioodide andmeid nii kaugemale kui võimalik;
 - c) erakorralistest korrigeerimistest teavitatakse avalikkust maksebilansi ja investeerimispositsiooni pressiteadetes.

Aruandeperiood / Avaldamiskuu	Aasta T-1		Aasta T				Aasta T+1	
	...	IV kv	I kv	II kv	III kv	IV kv	I kv	...
September								
Detsember								
Märts								
Juuni								

Regulaarne korrigeerimine
 Esmase avaldamine

Arvestusühik. Maksebilansi, rahvusvahelise investeerimispositsiooni ja välisvõla arvestusühik on alates 1. jaanuarist 2011 euro. Kõik välissektori tagasiulatuvad aegread on ümber arvestatud eurodesse kursiga 1 euro = 15,6466 krooni.